

Kovács Éva Margit
Malustyik Brigitta
Szabó Ildikó
Szilvásy György Péter

KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK III.

Mindennapi életünk kapcsolata
a közigazgatással

12.

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Közigazgatási ismeretek III.

Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással

Jegyzet a „Közigazgatási ismeretek” közismereti tantárgy oktatói és tanulóinak számára.

Közigazgatási ismeretek III.

Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással

Sorozatszerkesztő
Csóka Gabriella és Szalai András

Szerkesztette
Vértesy László

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2021

A kiadvány a KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú,
„A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása”
elnevezésű projekt keretében készült el és jelent meg.

Sorozatszerkesztő:

Csóka Gabriella és Szalai András

Szerzők:

Kovács Éva Margit

(Munkavállalási ügyek, Vállalkozási ügyek)

Malustyyk Brigitta

(Társadalombiztosítási és szociális ügyek)

Szabó Ildikó

(Közpénzügyek, Adóügyek)

Szilvász György Péter.

(Rendészeti ügyek)

Szakmai lektorok:

Gregóczki Etelka

(Munkavállalási ügyek, Vállalkozási ügyek)

(Társadalombiztosítási és szociális ügyek)

(Közpénzügyek, Adóügyek)

Christián László r. dandártábornok

(Rendészeti ügyek)

Módszertani szakértő:

Nagylaki Csilla

Pedagógus szakértő:

Miklós István

Vizuális megjelenítésért felelős szakértő:

Molnár Anna

Kiadja a Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Ludovika Egyetemi Kiadó

A kiadásért felel: Koltay András rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

Felelős szerkesztő: Varga Zoltán

Olvasószerkesztő: Bujdosó Hajnalka

Korrektor: Tomka Eszter

Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla

ISBN 978-963-531-672-4 (elektronikus PDF)

© A szerkesztő, 2021

© A szerzők, 2021

© A kiadó, 2021

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva.

A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

Előszó	9
I. RÉSZ – Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással	11
1. Munkavállalási ügyek	11
1.1. A munkaerőpiaci folyamatok és az állam szerepe a foglalkoztatás terén	11
1.1.1. A munkaerőpiac és munkaviszony sajátos jellemzői	11
1.1.2. A közigazgatás szerepe a foglalkoztatásban és az álláskeresőök támogatásában	12
1.1.3. Álláskeresőök támogatási formái	14
1.1.3.1. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök	14
1.1.3.2. Passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök	18
1.2. A munkába állás feltételei. Milyen jogai és kötelezettségei vannak a munkáltatónak és a munkavállalónak?	19
1.3. Biztonságos munkakörnyezet és a munkavállalók egészségének védelme	21
1.4. Álláskereső és pályázat pályakezdőként	24
1.4.1. A fiatalok számára vonatkozó munkavállalási szabályok	25
1.4.2. Álláskereső	26
1.4.2.1. Önéletrajz	26
1.4.2.2. Állásinterjú	27
1.5. Ajánlott irodalom	29
2. Vállalkozási ügyek	30
2.1. A vállalkozási formák és a vállalkozások keretében folytatható tevékenységek	30
2.1.1. Mi a vállalkozás?	30
2.1.2. Vállalkozási formák	31
2.2. Egyéni vállalkozás	31
2.2.1. Az egyéni vállalkozás meghatározása és sajátosságai	31
2.2.2. Egyéni vállalkozás indításának lépései	32
2.3. Társas vállalkozás	33
2.3.1. A társas vállalkozás meghatározása és sajátosságai	33
2.3.2. Társas vállalkozás, a gazdasági társaságok formái	34
2.3.3. A társas vállalkozás indításának lépései	37
2.4. Nyilvántartásba vétel és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamari tagság	39
3. Közpénzügyek	41
3.1. Az államháztartás helye a nemzetgazdaságban	41
3.2. Az államháztartás gazdálkodási rendszere	45
3.3. A költségvetési ciklus	51
3.4. Közpénz, közbevételek és közkiadások	54
3.4.1. Az államháztartás bevételei	54
3.4.2. Az államháztartás kiadásai	56
3.5. Az államadósság	58
3.6. Közvetlen	62

3.6.1. A közvagyon típusai	62
3.6.2. A közvagyon kezelése	63
4. Adóügyek	65
4.1. Az adórendszer fogalma	65
4.2. Közvetett és közvetlen adók	70
4.2.1. Közvetett adó	70
4.2.2. Közvetlen adó	71
4.3. A munkavégzés adóterhe	74
4.3.1. A munkavállaló adóterhe	75
4.3.2. A munkáltató adóterhe	76
4.4. Az adóeljárás fogalma	78
4.5. Elektronikus ügyintézés az adózásban	82
4.5.1. Telefonos ügyintézés	83
4.5.2. Adóhatóság által elkészített bevallási tervezet	83
4.5.3. Jövedelemigazolás	83
4.6. Az adóhatóság rendeltetése és helye	85
5. Társadalombiztosítási és szociális ügyek	89
5.1. Az állami gondoskodás kialakulása és fejlődéstörténete	89
5.1.1. Az állami gondoskodás előtt	89
5.1.2. Az állami gondoskodás kialakulása és fejlődése a 19. században	89
5.1.3. Az állami gondoskodás fejlődése a 20. században	91
5.1.4. A társadalombiztosítási rendszerek kialakulása	92
5.2. A magyar szociális ellátórendszer alapfogalmai	93
5.2.1. A szociálpolitika fogalma és alapelvei	93
5.2.2. A szociális igazgatás fogalma	94
5.3. A szociális ellátások csoportosításának lehetőségei	94
5.3.1. Az ellátás tartalma és formája szerint	94
5.3.2. Az ellátáshoz való hozzájárítás szerint	95
5.3.3. Az ellátások finanszírozása alapján	96
5.4. A rászorulóknak nyújtott szociális ellátások rendszere	96
5.4.1. A rászorultság fogalma	97
5.4.2. A rászorulóknak nyújtott pénzbeli ellátások	97
5.4.3. A rászorulóknak nyújtott természetbeni ellátások	98
5.4.4. A rászorulóknak nyújtott személyes szolgáltatások	99
5.5. A magyar társadalombiztosítási rendszer alapfogalmai, működése és felépítése	101
5.5.1. A társadalombiztosítás fogalma	101
5.5.2. A társadalombiztosítás felépítése	101
5.5.3. A társadalombiztosítás legfontosabb alapelvei	103
5.6. Az egészségbiztosítás	104
5.6.1. A egészségbiztosítás természetbeni ellátásai: az egészségügyi szolgáltatások	104
5.6.2. Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai	105
5.6.3. Baleseti ellátások	105
5.6.4. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő	106
5.6.5. Alternatív egészségügyi szolgáltatások	106
5.7. A nyugdíjbiztosítás	107

5.7.1. A nyugdíjbiztosítási rendszer felépítése	107
5.7.2. A saját jogú nyugellátások	108
5.7.3. A hozzátartozói nyugellátások	109
5.7.4. Magyar Államkincstár	110
Ajánlott irodalom	110
6. Rendészeti ügyek	112
6.1. Alapfogalmak: közrend, közbiztonság, rendészet	112
6.1.1. A rend és a biztonság	112
6.1.2. A közrend és a közbiztonság	113
6.1.3. A rendészet fogalma és jelentősége	113
6.2. A rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint az Országgyűlési Őrség	114
6.2.1. A rendvédelmi szervek	115
6.2.2. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal	116
6.2.3. Országgyűlési Őrség	116
6.2.4. Hivatásos szolgálati jogviszony	116
6.3. A rendőrség	117
6.3.1. A rendőrség jogállása és fő feladatai	117
6.3.2. A rendőrség szervezete	118
6.3.3. A rendőri fellépés	119
6.3.4. Az iskolaőrség	120
6.4. A rendészet „egyéb” formái	121
6.4.1. Az önkormányzati rendészet. Egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek	121
6.4.2. A magánbiztonsági szféra	122
6.4.3. Az önkéntes társadalmi (civil) szerveződések	123
6.5. A büntetőjog és a szabálysértési jog alapfogalmai	124
6.5.1. A büntetőjog alapfogalmai	125
6.5.1.1. A bűncselekmény fogalma	125
6.5.1.2. A büntetőjogi jogkövetkezmények (szankciók)	127
6.5.1.3. A bűncselekmény elkövetői	128
6.5.1.4. A büntetőeljárás	129
6.5.2. A szabálysértési jog alapfogalmai	129
Felhasznált irodalom	131

ELŐSZÓ

A közigazgatási ismeretek közismereti, választható érettségi tantárgy. Segítséget és inspirációt kíván nyújtani ahhoz, hogy a fiatalok kedvet kapjanak a magyar közigazgatás megismeréséhez, és továbbtanulásuk, pályaválasztásuk során elkötelezzék magukat a társadalom érdekében végzett tevékenység, a köz szolgálata iránt.

Az állam működésének alapvető jellemzőivel többnyire akkor szembesülünk állampolgárként először, amikor nagykorúként választójogunkkal élhetünk, adót kell fizetnünk vagy hivatali ügyet kell intéznünk egy okmányirodában. A magyar állam és a magyar közigazgatás működésének felfedezése azonban már középiskolában is izgalmas lehetőséget rejt magában. A történelmi tanulmányok során már mindenki megismerhette az ókori egyiptomi öntözéses gazdálkodást, a Szent István által létrehozott megyerendszert vagy az abszolút monarchiák által megszervezett új hatalmi berendezkedés legfontosabb jellemzőit. A közigazgatás ugyanis egyidős a társadalommal, a civilizáció megjelenésével. Mégsem túlzás azt állítani, hogy diákként sokkal jobban ismerjük az ókori athéni városállam szerveinek jellemzőit vagy a Római Birodalom magisztrátusainak tevékenységét, mint saját országunk közigazgatását.

A tantárgy ismereteinek elsajátítását négy elektronikus felületen elérhető jegyzet segíti. A jegyzetek szerzői arra a nem kis feladatra vállalkoztak, hogy bevezessék a diákokat immár a jelenkor magyar államának működési mechanizmusába. A tanórák során elsajátított gyakorlati ismeretek révén körvonalazódik egy olyan, eddig kevésbé ismert Magyarország-kép, amely a jog által meghatározott, és amelynek kötelezettségei vannak polgárai iránt.

A magyar állam működéséről és az Európai Unióról szóló jegyzetben (I.) a magyar állam szervezetének és jogrendszerünk legfontosabb jellemzőinek bemutatására kerül sor. Ezt követően a jegyzet az alapvető jogok és kötelezettségek rendszerébe, valamint az információbiztonság és adatvédelem kérdéskörébe vezeti be az olvasót. Mivel hazánk az Európai Unió tagállama, így az EU legfontosabb intézményeiről és működéséről is képet kaphatunk.

A közigazgatás feladatait és a közszolgálati tisztviselők szerepét bemutató jegyzet (II.) segítségével megismerhetjük, hogy melyek az alapvető különbségek a közszféra és a magánszféra között. Bemutatjuk a közigazgatás három elemét, vagyis a szervezetét, feladatát és személyi állományát. Ez a jegyzet ismerteti meg a közigazgatás és a társadalom kapcsolatával is.

A mindennapi életünk és a közigazgatás kapcsolatáról szóló jegyzet (III.) a szakigazgatást mutatja be, és gyakorlati szempontból vezeti be a tanulókat a közigazgatás működésébe a vállalkozásoktól a szociális igazgatáson át a rendészeti ügyekig.

Az önkormányzat működéséről és a civil szervezetekről szóló jegyzetből (IV.) a helyi közösségek ügyeinek intézését, valamint az állampolgárok önszerveződésének kereteit ismerhetjük meg, illetve megérthetjük a decentralizáció szerepét az állam működésében.

Bízunk abban, hogy a jegyzetekben és a kapcsolódó munkafüzetekben található ábrák, példák, feladatok is hozzájárulnak az ismeretek élményalapú oktatásához és elsajátításához.

A jegyzetek szerzői

I. RÉSZ

MINDENNAPI ÉLETÜNK KAPCSOLATA A KÖZIGAZGATÁSSAL

1. Munkavállalási ügyek

1.1. A munkaerőpiaci folyamatok és az állam szerepe a foglalkoztatás terén

1.1.1. A munkaerőpiac és munkaviszony sajátos jellemzői

Példa

A Tóth család egy átlagos napján anya reggel elszalad a közeli pékségbe, hogy friss péksüteményt vásároljon a gyerekeknek reggelire; apa szalad a busz után, hogy még időben beérjen a céghez, ahol dolgozik; Pisti a suliba menet telefonos appon veszi meg a kondibérletét; Kata, aki idén kezdi az egyetemet, ellátogat a bankba, hogy folyószámlát nyisson. Este apa Pisti segítségével online végez a heti nagybevásárlással, anya pedig az utazási irodák weboldalán nézegeti a szállás- és utazási ajánlatokat, mert tervezgeti a nyaralást.

A fenti példán keresztül is látjuk, hogy mindennapi életünk során a gazdasági körforgásban áruk cserélnek gazdát, szolgáltatásokat vásárolunk, vagy éppen pénzügyi befektetéseket, biztosításokat kötünk. Az ügyletek az áruk és szolgáltatások piacán, illetve a tőke- és pénzpiacon zajlanak. Emellett az emberek jövedelemszerzés céljából a munkaerejüket is „értékesíthetik” a munkaerőpiacon.

Fontos!

A *munkaerő* speciális és értékes termelési tényező. Magában foglalja az ember mindazon szellemi és fizikai képességét, amelyet a javak előállításánál felhasználhat. Ennek formája a munkáltató és a munkavállaló között létrejövő szerződéses viszony, a *munkaviszony*. Munkaviszonya alapján minden munkavállaló közvetlenül vagy közvetve nyújtott pénzbeli és természetbeni juttatásra lehet jogosult.

A *pénzbeli juttatás* a *munkabér*, amely a munkáért járó ellenszolgáltatás, és fontos szerepe van a munkavállaló megélhetésének biztosításában. A *természetbeni juttatás* pedig valamilyen kedvezményes vagy ingyenes szolgáltatás lehet, mint például üdülési csekk, étkezési utalvány, helyi tömegközlekedésre jogosító bérlet, amelyet a munkavállaló a munkáltatótól kaphat.

A *munkaerőpiacon* találkozunk a munkaadó, ez lehet akár vállalkozás vagy állami szerv, és az álláskereső (köznapi nyelvhasználatban: munkanélküli), a potenciális munkavállaló. A munkaerőpiacon azonban a kereslet (munkaadók) és a kínálat (potenciális munkavállalók) soha sincs egyensúlyban, azaz még a jól

működő gazdaságokban sincs teljes foglalkoztatottság. Így a *munkanélküliség* minden működő gazdaság velejárója. Viszont a túlzott arányú munkanélküliség nemcsak nemzetgazdasági szempontból hátrányos, hanem jelentős társadalmi és egyéni problémáknak is a gyökere.

Példa

A megnövekedett, tartós munkanélküliség a nemzetgazdaság szempontjából több negatív hatással is járhat. Egyrészt csökken a fogyasztás, azaz az emberek, akiknek nincs munkából származó jövedelemük, kevesebbet tudnak vásárolni. Kevesebb új ruhát vesznek, nem mennek nyaralni a Balatonra, elhalasztják a nagyobb összegű vásárlásaikat (például új autó vagy lakás vételét). A fogyasztás visszaesése kihat a szolgáltatókra (többek között a vendéglátóhelyekre) és a termelőkre, gyártókra is, ugyanis csökkenő fizetőképes kereslet mellett csak kevesebb autót, műszaki cikket fognak tudni eladni, vagy kevesebb vendég fog betérni étterembe. Másrészt az állam számára is növekvő kiadást jelent a munkanélküliség, ugyanis részükre a megélhetésüket biztosító támogatást (segélyt) folyósít a költségvetésből. De a nemzetgazdasági hatások mellett a munkanélküliség egyéni tragédia is lehet. A jövedelemkiesés megélhetési problémákat okozhat a családoknak: például nem tudják a felvett hitel törlesztőrészeit fizetni, ezért elveszíthetik az otthonukat. A munkanélküliség a társadalom elszegényedéséhez, a vagyon elleni bűncselekmények (például lopás) számának növekedéséhez is vezethet.

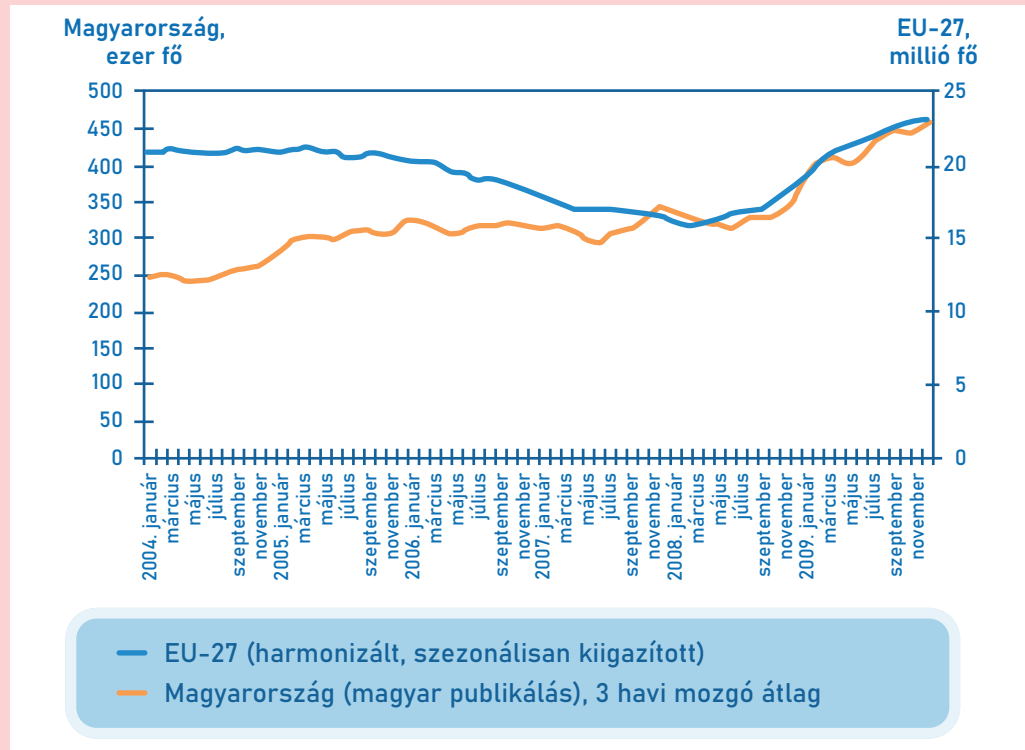
1.1.2. A közigazgatás szerepe a foglalkoztatásban és az álláskeresők támogatásában

Az állam közigazgatási szervein és programjain keresztül is igyekszik a munkaerőpiacon támogatni a vállalkozásokat új munkahelyek teremtésében, és segíteni a munkájukat elvesztőket, hogy újra állást találhassanak, hiszen Alaptörvényünk szerint „Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson”. Továbbá: „Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.” (XII. cikk) Ezért az állam például új képzéseket szervez, ahol az állásnélküliek olyan új szakmát tanulhatnak, amelyre szükség van a helyi vállalkozásoknál. Védi a munkavállalókat, hogy megfelelő körülmények között dolgozhassanak, például azzal, hogy előírja, az építkezésen dolgozóknak legyen munkavédelmi sisakjuk, illetve az állványok biztonságosan legyenek kialakítva. Az utóbbi évtizedekben, különösen a gazdasági válságot követően, az állam és a közigazgatás egyik legfontosabb gazdaságpolitikai célkitűzése *a foglalkoztatás növelésének elősegítése, az új munkahelyek teremtésének támogatása és a munkanélküliség csökkentése*.

Példa

A 2008–2009-es pénzügyi és gazdasági világválság elsőként a pénzpiacokat érintette súlyosan, de negatív hatása továbbgyűrűzött a munkaerőpiacra is. A munkájukat elvesztők száma világszerte tömegesen nőtt: az Európai Unió tagországaiban 5 millióval emelkedett a munkanélküliek száma. A munkaerőpiaci válság Magyarországot sem kerülte el. Hozzávetőlegesen 100 ezer álláshely szűnt meg a válság következtében. Az elbocsátások elsősorban a bankszektort, a feldolgozóipart, az építőipart, a gépjárműgyártást és a gyógyszeripart érintette súlyosan.

A munkanélküliek számának alakulása az Európai Unióban 2004–2009 között

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal: A válság hatása a munkaerőpiacra. Internetes kiadvány. 2010. április, 11.

Feldolgozási szempontok:

Nézzétek meg, hogyan növekedett a munkanélküliek száma a 2008–2009-es gazdasági válság begyűrűzését követően Magyarországon és az Európai Unió országaiban!

Hasonlítsátok össze az Európai Unió átlagolt munkanélküliségi mutatóit a hazai mutatókkal!

Mikortól érezte jelentősen a hatásait a 2008–2009-es gazdasági válság a munkaerőpiacon?

Gyűjtsétek össze a lehetséges munkahelymegőrző, munkahelyteremtő ötleteket egy ilyen válság idején!

A válság miatt kiemelt állami céllá vált a munkahelymegőrzés. A „Munkahelyek megőrzéséért” központi munkaerőpiaci program több támogatási elemből állt. A *munkahelymegőrző támogatásokból* egyrészt a vállalkozások (például gyárak, bankok) részesültek a munkabérek azon részének kifizetésére, amelyet nem tudtak kigazdálkodni, másrészt a munkavállalók keresetkiegészítést kaptak az államtól, ha részmunkaidőben foglalkoztatták őket (azaz ha munkaidőjüket és ezzel együtt bérüket csökkentették). *Az állam támogatta az elbocsátottak képzéseken, átképzéseken való részvételét* is, hogy olyan szakmát tanuljanak, amivel el tudnak helyezkedni a munkaerőpiacon.

A megnövekedett munkanélküliség csökkentésére kiterjesztették a *közfoglalkoztatási programokat*, amelyeket az önkormányzatok szerveznek helyi szinten a helyi közösségi feladatok elvégzésére (például épületfelújítás, faültetés, csatornatakarítás). Ezekben a programokban a helyi álláskereső lakosok vehetnek részt jövedelemszerzésért cserébe.

Érdemes megemlíteni, hogy a 2020-ben megjelent Covid-19-világjárvány megfékezése és a betegség terjedésének lassítása érdekében bevezetett korlátozások miatt, mint például a külföldi utazások szigorítása, éttermek, vendéglátóhelyek, üzletek bezárása, számos gazdasági szektorban visszaesett a forgalom. Különösen a vendéglátószektort, a turizmust, a szálláshely- és az utazási szolgáltatókat érintette súlyosan a gazdasági visszaesés. A bevétel kiesése miatt ezek a vállalkozások nem tudják megtermelni a dolgozók bérét, ezért gyakran elküldeni kényszerülnek a munkavállalóikat. Az ezzel kapcsolatos állami védelmi intézkedésekről a munkafüzetben olvashattok részletesebben.

1.1.3. Álláskeresők támogatási formái

Fontos!

Az álláskeresők támogatását és számuk csökkentését, valamint az új munkahelyek teremtését célzó állami eszközöket két nagy csoportra bonthatjuk: aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközökre.

1.1.3.1. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök

Az *aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök* az álláskeresők munkához való hozzájutását segítik elő. Az álláskeresők az alábbi támogatásokat kaphatják az államtól, hogy minél hamarabb munkát találhassanak.

a) *Az álláskeresők képzése, átképzése.* Ha például a helyi gyárban betanított gépkezelői pozícióba keresnek munkásokat, akkor az állam támogathatja az álláskereső betanítását, vagy ha egy állás betöltéséhez szükséges gépkocsit vezetni, akkor a jogosítvány megszerzését.

b) *A közfoglalkoztatási programok szervezése* a munkahelyteremtés egyik speciális formája, amikor is az állam saját maga teremt tömegesen új munkahelyeket a program keretében. Ma Magyarországon a közfoglalkoztatási programokat (a hétköznapi szóhasználatban „közmunmaprogram”) a településeken

az önkormányzatok szervezik. Ennek lényege, hogy időszakosan munkalehetőséget, munkatapasztalat-szerzési lehetőséget és jövedelmet biztosít a hosszú ideje sikertelenül állást keresőknek annak fejében, hogy azok valamilyen közcélú munkát végeznek, például a városban zöldterületi munkákat (kaszálás, fametszés, virágültetés, lombgyújtás), köztisztasági (hulladékgyűjtés, járdaseprés) vagy közterület-karbantartási feladatokat (játszóterek karbantartása, ároképítés) látnak el.

Feladat

Találkoztál-e közfoglalkoztatási programmal a lakóhelyeden? Milyen feladatot végeznek a benne részt vevők?

Szerinted milyen területre lehetne még kiterjeszteni a közmunkaprogramokat?

Te milyen munkatevékenységeket szerveznél, és milyen feladatot adnál a közmunkaprogram keretében a lakóhelyeden?

Feldolgozási szempontok:

Milyen munkát lehetne szervezni a köztisztaság és a településkép javítása érdekében?

Milyen munkát lehetne szervezni a zöldterület karbantartása érdekében?

Milyen munkát lehetne szervezni például a településen lakó idősek, rászorulóknak támogatása érdekében?

Érdekesség

Tudtad, hogy közmunkaprogramokat számos esetben szervezett az állam a történelem során? Magyarországon a 18. században, Mária Terézia uralkodása idején a folyószabályozások alatt a folyómedrek takarítására jobbágyokat rendeltek ki a vármegyék. Másik eset, amikor a 20. században, a nagy gazdasági világválság idején (1929–1933) az USA-ban ugrásszerűen megemelkedett a munkanélküliség. Annak érdekében, hogy álláshoz és jövedelemhez jussanak az emberek, az állam infrastruktúra-, út- és vasúthálózat-fejlesztéseken, hídépítéseken foglalkoztatta az embereket közmunkaprogramok keretében.

c) *A munkaerő-közvetítés* lényege, hogy az álláskereső regisztráltatja magát a foglalkoztatási szervnél, ahová szintén beérkezhetnek a vállalkozásoktól az éppen aktuális álláslehetőségek. A hivatali dolgozó igyekszik a beérkező álláslehetőségek közül olyan munkát ajánlani az álláskeresőnek, amely képzettségének megfelel, és közel van a lakóhelyéhez.

d) *A vállalkozóvá válás támogatása* azt jelenti, hogy az álláskereső az önálló vállalkozás beindításához vagy mezőgazdasági östermelői tevékenység megkezdéséhez kap pénzügyi támogatást, illetve oktatást.

Példa

Nagyotálmodó Abigél 19 évesen, a képzőművészeti szakközépiskola elvégzését követően szeretne jövedelemhez jutni, amelyből később finanszírozni tudja egyetemi tanulmányait. Abigél a megyei kormányhivatal foglalkoztatási osztályát is felkereste, és álláskeresőként regisztráltatta magát, hátha tudnak neki valamilyen munkát ajánlani, de sajnos álláskeresése nem vezetett eredményre.

Abigélnek ekkor jut eszébe, hogy szabadidejében nagyon szép kerámia ékszereket készít, amelyek értékesítéséből akár vállalkozást is indíthatna. Legszívesebben egy webshopot nyitna, ahol egyedi termékeket rendelhetnének tőle. Igen ám, de sajnos nem tudja, hogyan fogjon neki, mi fán terem a vállalkozás, és a webshop elindításához nincs elegendő pénze.

Ebben segít Abigélnek a fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása program, amely alapvető jogi, pénzügyi, gazdálkodási ismeretek oktatásával segít a leendő vállalkozóknak üzleti tervük kialakításához. Emellett pénzügyi támogatást is kapnak az államtól a jóváhagyott üzleti tervük alapján indított vállalkozásuk induló költségeihez, például Abigél webshopoldalának elkészítéséhez.

e) A foglalkoztatás egyszerűsítésével, a munkavállalás adminisztratív akadályainak csökkentésével is segítheti az állam az elhelyezkedést. Ennek köszönhetően bizonyos időnyomunkáknál vagy mezőgazdasági munkáknál a bonyodalmas szerződés és munkaügyi bejelentés helyett elegendő, ha a munkáltató telefonon vagy elektronikus úton az ügyfélkapun keresztül bejelenti a munkavállalót.

Példa

Badacsonyan a szőlősgazda a szőlő betakarítására szüretet szervez, ahol a helybélieket hívja segítségül „napszámba”. Két napra tervezik a szüretet, reggel nyolctól délután négyig, nyolc munkással leszedik a termést, amelyet aztán átadnak a közeli borászatnak. Szőlősgazdánk, mivel becsületes ember, és a munkaügyi hatósággal sem akar összetűzésbe kerülni, nem „feketén”, azaz bejelentés nélkül szeretné foglalkoztatni napszámosait, azonban az ehhez szükséges bonyolult adminisztrációhoz nem ért, és nem tudja, mit kell csinálnia a napszámosaival.

Így tehát a szüret előtt felhívja a kormányhivatal munkaügyi osztályát, hogy tanácsot kérjen. Az ügyintéző elmondja neki, hogy az egyszerűsített foglalkoztatási szabályoknak köszönhetően gyorsan, akár telefonon vagy online, akár mobilos applikáción keresztül is bejelentheti a napszámosait mezőgazdasági időnyomunkára. Csak néhány adatot kell megadni a munkavállalókról (például nevét, adóazonosító jelét és taj-számát), illetve a foglalkoztatás körülményeiről (mint a foglalkoztatás kezdő napja). Emellett szőlősgazdánk anyagilag is jól jár, mert kevesebb közterhet kell az államnak fizetnie a „napszámosok” után, mint egy normál munkaviszonynál. Az ügyintéző arra is felhívja a gazda figyelmét, hogy a „napszámosot” vagy az órabért úgy kell megállapítania, hogy a minimálisan fizetendő órabér legalább a kötelező legkisebb munkabér 85%-át érje el (ez 2022-ban 987 Ft/óra).

Feladat

Az egyszerűsített foglalkoztatás keretében a munkavállalót akár már mobilos alkalmazáson keresztül is bejelentheti a munkáltató. Ehhez azonban szükséges regisztrált Ügyfélkapu-fiókkal rendelkeznie. Az Ügyfélkapu a hazai közigazgatás elektronikus ügyintézési felülete, amely lehetővé teszi, hogy biztonságosan, online intézhessük közigazgatási ügyeinket, például elküldjük adóbevallásunkat, egyéni vállalkozásunkat bejelentsük, vagy online időpontot foglalhassunk ügyfélszolgálatra.

Látogassatok el a <https://magyarorszag.hu> központi elektronikus közigazgatási oldalra, és nézzetek utána, hogy mely ügyek intézhetőek elektronikusan!

Keressétek fel a NISZ oldalát (<https://nisz.hu/hu/egyszerus%C3%ADtett-foglalkoztatásbejelentő-mobilalkalmazás-efo>), és nézzétek meg vagy töltsétek le az Egyszerűsített foglalkoztatásbejelentő mobilalkalmazást (EFO). Milyen funkciókra képes az alkalmazás?

Beszélgétek meg, hogy miért lehet jó a munkaadónak, munkavállalónak és az államnak az egyszerűsített foglalkoztatás?

Feldolgozási szempontok:

Miben jelent (időbeli, pénzbeli) megtakarítást az ügyfélnek az online ügyintézés?

Miért lehet olcsóbb az államnak az online ügyintézési platformok üzemeltetése?

Nézzétek meg, hogy az egyszerűsített foglalkoztatás keretében milyen adatokat kell megadnunk!

Hozzájárulhat-e az egyszerűsített foglalkoztatás a „feketén történő foglalkoztatás” csökkentéséhez?

f) Az állam kiemelten foglalkozik a *hátrányos helyzetű álláskeresők foglalkoztatásának támogatásával*, akik koruk, alacsony iskolai végzettségük, képzettségük hiánya, egészségügyi állapotuk vagy munkapasztalatuk hiánya miatt különösen nehezen tudnak elhelyezkedni. Az ő munkába állásuk *érdekében* az állam a munkabér egészét vagy egy részét átvállalhatja a munkaadótól. A hátrányos helyzetű munkavállalók egyik kiemelten támogatott csoportja a fogyatékkal élők, akiket *megváltozott munkaképességű személyeknek* nevezünk.

Érdekesség

Tudtad, hogy Magyarországon is egyre több olyan kávézó és étterem nyílik, ahol Down-szindrómás, mozgáskorlátozott, értelmi, illetve látás- és hallássérült munkavállalók dolgoznak? Ezek a vállalkozások integrált munkahelyként azt a célt tűzték ki, hogy megmutassák, a fogyatékkal élők is képesek értékteremtő munkát végezni, és hasznos tagjai életünknek, a társadalomnak.

Feladat

Keressetek olyan vállalkozásokat az interneten, ahol fogyatékkal élőket foglalkoztatnak!
Mit gondolsz, fontos, hogy mindennapi életünkben (iskolában, kávézóban, étteremben, sportolás közben) találkozunk látás-, hallássérültekkel, mozgáskorlátozottakkal?

Feldolgozási szempontok:

Mit gondolsz, miért fontos hogy érzékenyítsük a társainkat a fogyatékkal élők nehézségei iránt?
Miért fontos, hogy megértsük a fogyatékkal élők sajátos igényeit?

Az álláskeresőket foglalkoztatását támogató aktív eszközök fajtái

Eszközök	Célok
Képzések, átképzések támogatása	A munkaerő-kínálat hozzáigazítása a kereslethez A munkaadó igényeinek megfelelő képzettségű munkavállalók képzése, hiányszakmák oktatásának támogatása
Közfoglalkoztatási programok	Munkahelyteremtés állami költségvetési forrásokból A munkanélküliek munkatapasztalathoz juttatása és annak segítése, hogy újra el tudjanak helyezkedni a munkaerőpiacon Jövedelemszerzési lehetőség teremtése
Munkaerő-közvetítés	A munkaadó és munkavállaló egymásra találásának elősegítése információátadással, kiközvetítéssel konkrét álláshelyekre
Álláskeresőket vállalkozóvá válásának elősegítése	Egyéni vállalkozás beindításához, társas vállalkozás létrehozásához vagy ahhoz való csatlakozáshoz, östermelői tevékenység megkezdéséhez kaphat támogatást az álláskereső A munkanélküliség csökkentése önálló vállalkozások beindításával
A foglalkoztatás egyszerűsítése	A munkaviszony létrehozásának adminisztratív akadályainak csökkentése, ezáltal a foglalkoztatás megkönnyítése
Hátrányos helyzetű álláskeresőket foglalkoztatásának támogatása	A koruk, alacsony iskolai végzettségük, képzettségük hiánya, egészségügyi állapotuk vagy munkatapasztalatuk hiánya miatt hátrányos helyzetben lévő álláskeresőket elhelyezkedését kiemelten támogatja az állam, például a járulékkedvezmények biztosításával vagy a munkabér átvállalásával

1.1.3.2. Passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök

A *passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök* az álláskeresőket minimális ellátását szolgálják az álláskeresés időszakában, amíg nem rendelkeznek munkából származó jövedelemmel. A minél hamarabbi elhelyezkedést és munkahelytalálást elsődlegesen a korábban bemutatott aktív eszközök szolgálják. A passzív eszközök inkább szociális, rászorultság alapján járó támogatások, amelyek a jövedelmet helyettesítik az álláskeresés időszakában, illetve olyan ellátásokra teremtenek lehetőséget, mint például az egészségügyi ellátás.

a) *Az álláskeresési járadékhoz* az álláskeresőnek szükséges igazolnia, hogy az állás elvesztése előtti három évben legalább 360 napot dolgozott. Vagyis például egy oktatási intézményből kikerülő pályakezdő ezt nem veheti igénybe. Emellett mindenfajta ellátás, támogatás igénybevételéhez regisztrálnia kell magát a foglalkoztatási szervnél mint álláskereső.

b) A másik pénzügyi támogatási forma az *álláskeresési segély*, amely a nyugdíjkorhatárhoz közeli álláskeresőket ellátását szolgálja, akik egyébként is nagyon nehezen tudnak új munkahelyet találni.

Példa

Guide Gusztáv egy utazási irodánál dolgozott több mint két éven keresztül mint csoportkísérő (699 nap bejelentett munkaviszony). A külföldi utazások lemondása és az ügyfelek számának visszaesése miatt a cég létszámleépítésre kényszerült, amelynek keretében Gusztávot és másik két kollégáját is elbocsátották. Gusztáv több turisztikai céghez is beadta a jelentkezését, de még vissza sem hívták.

Egy hónapos sikertelen munkahelykeresés után Gusztáv elmegy a megyei kormányhivatal foglalkoztatási osztályára, hogy tájékoztatást kérjen, milyen állami támogatást kaphat munkanélküliként.

A kormányhivatal ügyintézője elmondja, ahhoz, hogy Gusztáv pénzbeli támogatást kaphasson, először álláskeresőként nyilvántartásba kell venniük. Az ehhez szükséges dokumentumokat Gusztávnak magával kell hoznia. Ezek az alábbiak:

- igazolólap az álláskeresői járadék megállapításához;
- taj-kártya;
- adóigazolvány;
- iskolai, illetve szakképzettséget igazoló okirat/ok;
- bankszámlaszám – amennyiben rendelkezik vele;
- jövedelemadó adatlap a munkaviszony megszüntetésekor.

A regisztrációt követően Gusztáv köteles a foglalkoztatási szervvel együttműködni, ami azt jelenti, hogy a részére felajánlott megfelelő munkalehetőséget el kell fogadnia, illetve időszakonként fel kell keresnie a kormányhivatalt. Ezt követően Gusztáv álláskeresői járadékra lesz jogosult. A támogatás folyósításának időtartamát a megelőző munkaviszony ideje alapján számítják. Az ügyintéző távozásakor még Gusztáv lelkére köti, hogy ha időközben sikerül elhelyezkednie, azt azonnal, de legkésőbb 15 napon belül jelentse be a kormányhivatalnál, mert ez a szabály.

c) A foglalkoztatáspolitikai által – véglegesen vagy időlegesen – megoldhatatlannak mutakozó helyzetek pedig a szociális ellátásokkal kezelhetők, mint például szociális lakás biztosítása, foglalkoztatáshelyettesítő támogatás vagy éppen tűzifa-támogatás.

1.2. A munkába állás feltételei. Milyen jogai és kötelezettségei vannak a munkáltatónak és a munkavállalónak?

Az állami célok megvalósításához a foglalkoztatási támogatások mellett hozzájárulnak azok a *munkajogi szabályok*, amelyek védik a munkavállalókat. A munkaügyi szabályozás célja különösen:

- a munkaviszony létrehozására vonatkozó szabályok meghatározása, például hogy írásban kell a munkaszerződést megkötöni;
- életkori feltételek előírása a fiatalok és gyermekek védelme érdekében, mint például hogy általános szabály szerint 16 év alatti fiatalok nem foglalkoztathatók, kivéve nyári iskolaszünet idején, amikor 15 éves kortól a diákok is munkát vállalhatnak;
- a munkaviszony megszűnése, megszüntetése módjainak szabályozása, például egyes esetekben a munkavállalót megilleti az úgynevezett felmentési díj, ha a munkáltató felmond neki, de a jogszabály azt is tiltja, hogy a munkáltató a várandósság vagy a szülési szabadság időtartama alatt mondjon fel a munkavállalónak;

- a nők, a fiatalkorúak és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására vonatkozó speciális szabályok meghatározása, mint például hogy fiatalkorúak naponta maximum nyolc órát dolgozhatnak, és éjszaka nem végezhetnek munkát;
- az esélyegyenlőség biztosítása és az indokolatlan és hátrányos megkülönböztetés (diszkrimináció) tilalma a foglalkoztatás során, ilyen például hogy azonos munkáért nem tehető különbség a nő és a férfi munkavállaló bérezésében, vagy tilos a faji, nemi hovatartozáson alapuló indokolatlan megkülönböztetés az álláspályázatoknál;
- a munka- és pihenőidő garantálása.

Példa

A munkaügyi felügyelőség ellenőrzést tartott nyáron egy Balaton-parti büfénél, ahol diákokat foglalkoztattak. A vizsgálat célja a fiatal munkavállalók foglalkoztatására vonatkozó rendelkezések betartásának az ellenőrzése volt. Az ellenőrzés során a munkaidő-nyilvántartásokból kiderült, hogy több alkalommal a 4 fő 18 év alatti diáknak csak hetente egy pihenőnapot biztosítottak a legalább két nap helyett, illetve több alkalommal éjszaka is dolgoztak, ami szintén tilos a fiatalkorú munkavállalóknál. Emellett a diákok között volt egy 14 éves tanuló is, akinek a foglalkoztatása még nyári szünet alatt sem megengedett (az iskolai szünet alatt a 15. életévét betöltött tanuló foglalkoztatható).

A Munka törvénykönyve és az állami dolgozókra vonatkozó foglalkoztatási szabályok határozzák meg a szabályoknak megfelelő foglalkoztatás kereteit. Ezek tartalmazzák a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazandó követelményeket, rögzítve, hogy milyen kötelezettségei és jogai vannak a munkáltatónak és munkavállalónak. A munkáltatónak például gondoskodnia kell az egészséges és biztonságos munkakörnyezetről, megfelelő pihenőidőt, valamint munkaeszközöket kell biztosítania a munkavállalónak. A munkavállaló pedig köteles például a munkáltató által előírt helyen és időben munkára képes állapotban megjelenni, azaz nem lehet például ittas, vagy köteles munkáját személyesen, az általában elvárható szakértelemmel és gondossággal, a munkájára vonatkozó utasítások szerint végezni.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

Az egyenlő bánásmódról, illetve az indokolatlan és hátrányos megkülönböztetés tilalmáról olvasd el az alábbi két cikket:

[Diszkrimináció az álláshirdetésben: nem éri meg. *Piac és Profit*, 2018. február 1.](#)

[Hol kezdődik a munkahelyi diszkrimináció? *Piac és Profit*, 2015. október 29.](#)

Feladat

Találkoztál már olyan álláshirdetéssel, ahol „óvó nénit” vagy „fiatal titkárnőt”, „csinos felszolgálólányt” vagy „férfi sofőrt” kerestek?

Mit gondolsz, mi a baj az ilyen típusú álláshirdetésekkal? Mit nem vett figyelembe a hirdetés feladásakor a munkáltató?

Mit gondolsz, bizonyos munkaköröknél indokolható lehet nemek vagy életkor szerinti különbségtétel?

Feldolgozási szempontok:

Szerinted mit jelent az esélyegyenlőség, illetve a hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás során?

Szerinted a megkülönböztetés mikor nem hátrányos?

1.3. Biztonságos munkakörnyezet és a munkavállalók egészségének védelme

A munkavédelem szabályozásának harmadik területe a *munkavégzés körülményeit hivatott biztonságosabbá tenni*. A munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzése kiemelt állami és társadalmi érdek, ugyanis a munkahelyeken a megfelelő feltételek biztosítása hozzájárul, hogy munkavállaló jobban és hatékonyabban dolgozzon, munkaejét hosszú távon megőrizze, ne betegedjen le. Emellett az egészségbiztosítási rendszernek is komoly teher a munkahelyi balesetek miatt a táppénz kifizetése és a balesetet szenvedett, megbetegedett munkavállalók ellátása. A *táppénz* az az egészségbiztosítás keretében járó pénzösszeg, amely a kereset egy részét pótolja arra az időszakra, amíg a munkavállaló betegség vagy baleset miatt keresésképtelenné vált.

Érdekesség

Tudtad, hogy a 19. században, az ipari forradalom idején, a gyártás tömegessé válásával és a gépek elterjedésével visszaszorult a szakképzettség iránti igény, és csökkent a munkások megbecsültsége? Ezzel együtt a munkakörülményeik romlottak és a javadalmazásuk is csökkent. Általánossá vált a gyermekek és a nők foglalkoztatása akár kemény fizikai munkára is, 12–16 óras műszakokban a hét hat napján. A mezőgazdaságban, a textilgyárakban, de a vas- és acéliparban, sőt bányákban is kemény fizikai munkára fogták a gyerekeket, akik sokszor egészségkárosító körülmények között, megfelelő pihenőidő biztosítása nélkül dolgoztak. Sokszor még írni, olvasni sem tanultak meg, mert a munka miatt kimaradtak az iskolából. A bányák szűk és veszélyes járataiban védőfelszerelés – sisak, védőruha – nélkül dolgoztak. A rossz munkakörülmények miatt gyakoriak voltak a tüdő- és ízületi megbetegedések vagy éppen a súlyos, akár halálos munkahelyi balesetek. Viszont, mivel nem volt biztosításuk, és az orvost sem tudták megfizetni, csak ritkán jutottak egészségügyi ellátáshoz. Bár munkabérük az alapvető élelmezésüket is alig fedezte, ha munkájuk során hibáztak, akkor még le is vontak belőle. A fentiek elszegényedéshez, elégedetlenséghez és társadalmi feszültségekhez vezettek.

Az egészséget károsító és a biztonságot veszélyeztető munkakörülmények javítására, illetve a munkások kiszolgáltatottságának csökkentésére az államnak megoldást kellett találnia, így megszülettek az első munkavédelmi szabályok, amelyek elsősorban a munkát végzők fizikai biztonságát, egészségét védték, valamint a foglalkozási megbetegedések és balesetek megelőzését szolgálták. Így például maximalizálták a heti munkaórák számát, kötelező munkaközi szünetet és pihenőidőt határoztak meg, előírták a veszélyes munkaköröknél a biztosítandó munkavédelmi eszközöket (drótkesztyűt, sisakot vagy éppen munkavédelmi cipőt), illetve a munkáltató kötelezettségévé tették az egészséges és biztonságos munkakörnyezet kialakítását (biztosítani kell például a megfelelő mennyiségű, jó minőségű ivóvízellátást). A munkáltatóknak a munkavállalók munkavédelmi oktatását is meg kellett szervezniük, ahol elsajátíthatják, hogyan kell a munkaeszközöket, például egy gépi fűrészt megfelelően használni. Ha mégis munkabaleset következik be, akkor azt nyilvántartásba kell venni, és a munkáltató intézkedik a kivizsgálásról. A munkáltató köteles a súlyos balesetet a munkavédelmi hatóságnak is azonnal bejelenteni.

A munkaügyi szabályok között megjelentek a gyermekvédelmi rendelkezések is, például előírták a foglalkoztatható fiatalok minimuméletkorát.

Emellett kialakultak a társadalom- és egészségbiztosítási rendszerek, amelyek egészségügyi ellátást és pénzügyi támogatást biztosítanak a munkavállalók számára akkor is, ha nem tudnak dolgozni.

Példa

Az utóbbi évek kormányzati statisztikái szerint Magyarországon évente közel 20 000 három napon túl gyógyuló munkabaleset történik. Éves szinten a balesetek 80-90 halálos áldozatot követelnek. A gazdaság élénkülése az elmúlt időszakban leginkább az iparban jelentkezett, ahol a baleseti kockázatok magasabbak. Ez a munkabalesetek számában is megmutatkozik. A feldolgozóipar, a szállítás, a raktározás és a kereskedelem területén történik a legtöbb munkabaleset. Az okok közt leggyakoribb a mechanikai veszélyforrások elleni biztonsági berendezések hiánya vagy működésképtelensége és az egyéni védőeszközök hiánya vagy viselésének elmulasztása. Ilyen például egy fűrészüzemben a tolófa vagy a védőburkolat használatának elmulasztása. Veszélyforrás a munkavédelmi ismeretek hiánya is. A munkahelyen bekövetkezett, három napot meghaladó keresésképtelenséget eredményező munkabalesetek egy részét a munkáltatók nem jelentik be. Ennek alapvető oka a büntetések elkerülésére való törekvés, a jogszabályok ismeretének hiánya vagy éppen a dolgozók alkalmazásának szabálytalan módja. A halálos munkabalesetek száma az elmúlt években emelkedésnek indult, különösen az építőipar területén. Az építőipari balesetek oka leggyakrabban a védőfelszerelések és a munkavédelmi ismeretek hiánya, valamint a fegyelmetlenség. A vendéglátás területén jellemző veszélyforrás a konyhák hibás, botlásveszélyes járófelülete és az olyan sérült (fületlen) melegítőedények használata, amelyekben forró ételt tároltak.

A munkavédelem javítása gazdasági hasznot hozhat a vállalatok, a munkavállalók és a társadalom egésze számára. Mégis nehéz meggyőzni a munkáltatókat és a döntéshozókat az egészségesebb és biztonságosabb munkakörülmények hasznosságáról, ugyanis a munkavédelmi ruhák beszerzése vagy a munkakörnyezet javítása olykor többletkiadással is jár a számukra. Pedig a balesetek és a foglalkozási megbetegedések is súlyos kiadásokkal járhatnak a munkáltatók, a vállalkozások számára. Különösen a kisvállalkozások esetében lehetnek jelentős pénzügyi kihatásai a foglalkozási baleseteknek, ugyanis azokat ki kell vizsgálni, a kieső munkaerő helyett új embert kell felvenni, akit be kell tanítani, sőt akár még kártérítést is szükséges fizetni a balesetet szenvedett részére.

A 2018-ban bekövetkezett munkabalesetek megoszlása a Pénzügyminisztérium Munkavédelmi Főosztálya által meghatározott egyedi csoportosítás szerinti nemzetgazdasági áganként és nemenként

Nemzetgazdasági ág	Összes munkabaleset			halálos			súlyos csonkulás			egyéb súlyos			súlyos összesen			csonkulások összesen		
	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő	össz.	férfi	nő
Mezőgazdaság	626	500	126	10	10	0	5	4	1	2	1	1	17	15	2	14	12	2
Feldolgozóipar (kivéve: gépipar)	4313	2882	1431	7	7	0	9	6	3	9	9	0	25	22	3	65	54	11
Gépipar	4948	3768	1180	5	5	0	8	6	2	5	4	1	18	15	3	60	51	9
Építőipar	915	894	21	22	22	0	7	7	0	21	20	1	50	49	1	33	33	0
Kereskedelem	2725	1434	1291	4	4	0	3	2	1	3	3	0	10	9	1	17	9	8
Bányászat	8	6	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Szálláshely, vendéglátás	682	278	822	2	2	0	5	5	0	3	2	1	5	4	1	4	3	1
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	3186	2364	822	12	12	0	5	5	0	8	8	0	25	25	0	18	17	1
Egészségügyi, szociális ellátás	1604	442	1162	5	3	2	1	0	1	1	1	0	7	4	3	11	0	11
Pénzügyi tevékenység	82	22	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Igazgatás, oktatás	1991	604	1387	2	2	0	0	0	0	1	0	1	3	2	1	7	5	2
Nyomozás, biztonsági tevékenység	133	102	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
Háztartások	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Egyéb ágazatok	2525	1801	724	10	10	0	4	3	1	4	4	0	18	17	1	22	19	3
Összesen	23 738	15 097	8641	79	77	2	42	33	9	57	52	5	178	162	16	253	205	48

Forrás: Pénzügyminisztérium: Tájékoztató a munkabalesetek alakulásáról a feldolgozott munkabaleseti jegyzőkönyvek alapján. 2018. év. (2019. március) 9. http://www.ommf.gov.hu/letoltes.php?d_id=7767

Feladat

Vizsgáljátok meg, hogy mely ágazatokban fordulnak elő leggyakrabban munkahelyi balesetek a táblázat alapján?

Mely ágazatban történnek a legsúlyosabb munkabalesetek?

Mit gondoltok, hogyan lehetne biztonságosabbá tenni ezeket a munkaköröket?

Mit gondoltok, milyen pozitív hatásai lehetnek a megfelelő munkavédelemnek a termelékenységre, a gyár vagy vállalkozás hatékonyabb működésére?

Mit gondoltok, javíthatja-e a megfelelő munkakörnyezet a munkavállalói elégedettséget?

Ti hogyan tennétek egy munkakörnyezetet vonzóbbá a munkavállalók számára?

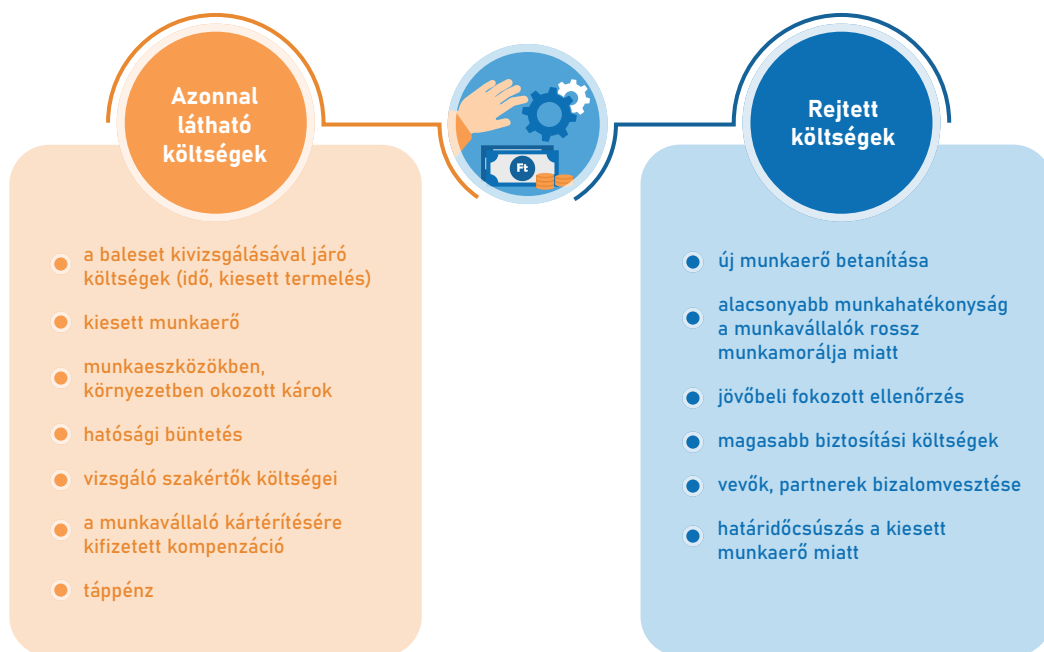
Feldolgozási szempontok:

Miért lehet kiemelkedően magas a feldolgozóiparban és a gépiparban a balesetek száma?

Miért lehet alacsony a bányászati szektorban a munkabalesetek száma annak ellenére, hogy az egy veszélyes munkakörnyezet?

Nézzétek meg, hogy mely szektorban történnek a legsúlyosabb (halálos) munkabalesetek?

A balesetek egy lehetséges költségfája

Forrás: Kapás Zsolt: Munkavédelmi képviselők oktatási tananyag. Nagykereskedelem. GINOP-5.3.4-16-2016-00022. 38–44. alapján

1.4. Álláskeresés és pályázat pályakezdőként

A munkaerőpiacra újonnan belépő pályakezdő fiatalok számára örök kihívás, hogy a munkáltatók leggyakrabban már tapasztalattal rendelkező szakembereket keresnek. Gyakorlat, karrierút híján nehéz egy pályakezdőnek felkeltenie a munkáltatók érdeklődését. Az alábbiakban áttekintjük, hogy mire érdemes odafigyelnünk pályakezdőként a sikeres munkahelytalálás érdekében, és hogy a közigazgatás milyen támogatást nyújthat a számukra.

Valójában már tanulmányaink folytatása alatt is kipróbálhatjuk magunkat a munka világában, amivel tapasztalatot és nem utolsósorban jövedelmet szerezhetünk.

Példa

Zsófi a nyári szünetben zsebpénzre szeretne szert tenni, hogy a jövő tanévi szalagavató báljára új ruhát vegyen. A Margit-sziget környékén sétálva figyelmes lesz arra, hogy a kedvenc fagyaltosójában épp alkalmazottat keresnek a fagyaltospult mögé. Az üzletbe betérve érdeklődik az állásról, és elmondja, hogy ő bár csak 17 éves, nyáron nagyon szívesen dolgozna. Zsófi rátermettségével meggyőzi az üzletvezetőt, így egy hét múlva már kezdhet is.

1.4.1. A fiatalokra vonatkozó munkavállalási szabályok

A Munka törvénykönyve szerint a diákok szülői engedéllyel 16 éves koruktól dolgozhatnak az év egészében. A 15 éves tanulók is vállalhatnak munkát, ha általános iskolába, szakiskolába vagy középiskolába járnak, ők azonban csak iskolai szünetekben. Érdemes tudni, hogy a diákmunkára is hasonló szabályok vonatkoznak az adminisztráció és az adózás szempontjából, mint minden más munkavállalóra.

Fontos!

Mi kell a fiataloknak a munkavállaláshoz?

- adóazonosító jel, amelyet a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál (NAV) kell igényelni;
- szülői beleegyező nyilatkozat;
- munkaszerződés – amely legalább az alaptípust és a munkakör leírását tartalmazza – csak munkaviszony esetében kötelező (ha valaki alkalmi munkát és idegymunkát vállal, például nyáron egy vendéglátóhelyen segít, akkor a korábban tárgyalt egyszerűsített foglalkoztatás szabályait lehet alkalmazni);
- a diákmunkával szerzett jövedelem is adóköteles, a személyi jövedelemadó mértéke 15%, amelyet a munkaadó adóelőlegként von le a diák bruttó béréből (ha munkaviszonyban vagy egészségbiztosítást eredményező jogviszonyban dolgozik a fiatal, akkor járulékot is kell fizetnie);
- a munkaadó a jövedelemtől és a levont közterhekről igazolást állít ki, amelyre a fiatalnak a következő évben szüksége lesz a NAV által készített személyijövedelemadó-bevalláshoz.

A munkakeresésben és munkavállalásban segítséget nyújthatnak az iskolaszövetkezetek.

A munkavállalás feltételei között vannak a fiatalokat védő szabályok, például a fiatal munkavállalót hetenként két pihenőnap illeti meg, ezek közül az egyiknek vasárnapra kell esnie. Emellett a fiatal munkavállaló munkaideje legfeljebb napi nyolc óra, heti 40 óra lehet. Fontos további tudnivaló, hogy a fiatal munkavállaló éjszakai munkára, rendkívüli munkavégzésre, továbbá ügyeletre és készenlétre sem vehető igénybe.

Az állam a pályakezdők és a fiatal álláskeresőket elhelyezkedésük különböző programokkal, támogatásokkal segíti. Ennek egyik formája a *fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása*. A program keretében a vállalkozói szemlélettel rendelkező 30 év alatti fiatalokat segítik első vagy új egyéni vagy társas vállalkozás indításában. A komplex szolgáltatás keretében felkészítik a fiatalot a saját vállalkozás indítására, ismereteket és készségeket adnak az üzleti terv kialakításához és megvalósításához, tanácsadással, mentorálással segítik az új vállalkozások elindítását. Emellett a fiatal egyszeri, vissza nem térítendő támogatást is kaphat az államtól.

Példa

Mivel a támogatási programok, pályázatok időszakosak, érdemes a pályázati oldalakat rendszeresen figyelni. Lásd például: <https://palyazatmenedzser.hu/kategoria/palyazatok-vallalkozasoknak/>

A szakképzettséggel rendelkező, pályakezdő álláskeresők részmunkaidős foglalkoztatását és gyakorlat-szerzését is támogatja az állam, annak érdekében, hogy munkatapasztalatot szerezzenek. A munkaadóktól az állam teljes egészében vagy részlegesen átvállalhatja a munkavállaló munkabérének fizetését, ha a munkavállaló pályakezdő.

1.4.2. Álláskeresés

Ahogy a fentiekből láthattuk, az állam kereteket szab a munkavállalásnak, a foglalkoztatás jogi és környezeti feltételeinek, a közigazgatás pedig támogatja a munkahelyteremtést és a foglalkoztatást, de a munkavállalás legfontosabb aktív szereplői mi magunk vagyunk: az álláskeresők. Akár már tanulmányaink alatt vagy az iskola befejezését követően szembesülünk azzal a kihívással, hogy munkát találjunk. Az erre való felkészüléshez és az álláskereséshez szeretnénk néhány támpontot, információt adni segítségül.

1.4.2.1. Önéletrajz

Az álláskeresés első lépése az önéletrajz- vagy CV-írás. Az önéletrajz, latinul curriculum vitae (CV) jelentése: 'életem rajzolata'. Az önéletrajz az álláspályázatok klasszikus és fontos eleme, ugyanis ez az első szűrő a kiválasztási folyamatban, a munkáltatónak ez alapján születik az első benyomása a pályázókról, és ezzel tünhetünk ki a több száz másik pályázó közül. Az önéletrajz változatos formában elkészíthető, de az alábbiak minden önéletrajz alapelemei.

Nézz utána!

Az önéletrajzok nagyon sok formában készülhetnek. Itt utánanézhetsz az önéletrajztípusoknak: <https://blog.cvonline.hu/2014/oneletrajz-es-motivacios-level/magyar-nyelvu-oneletrajz-min-ta-ellenorzo-listaval/3775>;
<https://www.hellovidek.hu/életmod/2020/04/08/milyen-a-jo-oneletrajz-2020-ban-szakmai-oneletrajz-minta-oneletrajz-keszítése>;
<https://www.careeraddict.com/best-cv-examples>.

Az önéletrajz fontos tartalmi elemei:

- *Személyes adatok*: csak a legfontosabbakat tartalmazza, de mindig tüntesd fel az elérhetőségeidet! Családi állapotot akkor szükséges feltüntetni, ha a munkáltató ezt kifejezetten kéri.
- *Fénykép*: legyen üzleties a megjelenésed, akár egy igazolványképen!
- *Szakmai tapasztalatok*: a korábbi szakmai gyakorlatok felsorolása, azaz ide írhatod, ha korábban diákmunkát vállaltál vagy önkéntes tevékenységet végeztél.
- *Tanulmányok*: pályakezdőként ezt a részt az önéletrajz elejére tedd, ha viszont több szakmád/végzettséged is lesz, akkor a pozíció szempontjából releváns végzettségeket, ismereteket tüntesd itt fel!
- *Nyelvtudás*: soha ne írd magasabb vagy alacsonyabb nyelvi szintet a valósánál! Feltüntetheted a nyelvvizsgád szintjét, de szóvegesen is leírhatod a nyelvi készségeidet (alapszintű, üzleti, folyékony, magabiztos írásbeli és szóbeli kommunikáció stb.).

- *Egyéb ismeretek:* elsősorban a pozíció szempontjából fontos ismereteidet tüntesd fel, mint a gépjárművezetői engedély vagy a számítógépes ismeretek (például MS Office felhasználói szintű használata)!
- *Egyéni és társas képességek, készségek:* egész mondatokban fogalmazz, és ne használj sablonszavakat (például: csapatban kiválóan dolgozom, szóban hatékonyan kommunikálok, kompromisszumképes vagyok, jól kezelem a stresszes helyzeteket)!
- *Hobby:* röviden fejtsd ki, mit szeretsz szabadidődben csinálni!

A jó önéletrajz röviden, lényegre törően mutatja be készítőjét. Munkatapasztalattól függően érdemes eldönteni, hogy a képességközpontú vagy a kronologikus szakmai önéletrajz előnyösebb-e számunkra. Mindig ellenőriztessük valakivel a helyesírást és a CV szerkezetét, mert sokszor az apró hibákra magunk már nem figyelünk fel.

Feladat

Készítsétek el önállóan az önéletrajzotokat egy online alkalmazás segítségével (például a Profession önéletrajz-készítő alkalmazását lásd: www.profession.hu/oneletrajzkeszito/)! Dolgozzatok 4-5 fős csoportokban! Mutassátok be egymásnak az önéletrajzotokat! Emeljetek ki 3 kiemelkedő, jó megoldást a csoporttagok önéletrajzából, és javasoljatok 3 olyan területet, amelyen célszerű lenne javítani, fejleszteni!

Feldolgozási szempontok:

Vizsgáljátok meg, hogy az önéletrajz jól áttekinthető, jól rendszerezett-e!

Tartalmaz minden releváns információt?

Milyen pluszkompetenciákat, -készségeket írnátok még az önéletrajzba?

Beszélgjétek meg, hogy érdemes-e fotót feltüntetni az önéletrajzon!

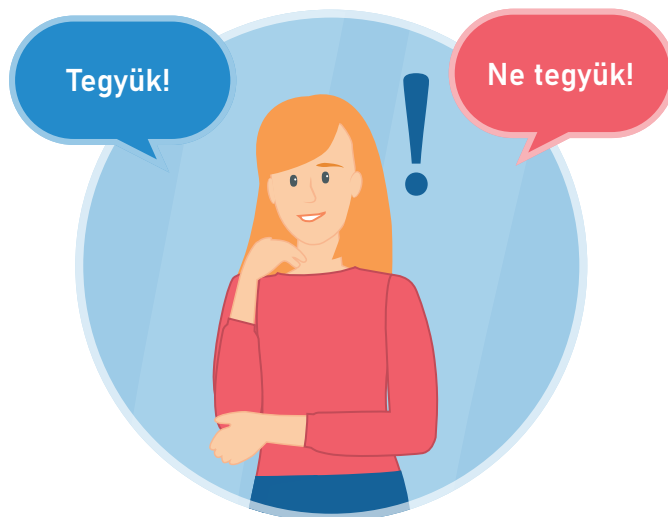
1.4.2.2. Állásinterjú

Azt már sikerként könyvelhetjük el, ha önéletrajzunk alapján érdemesnek tartanak minket a személyes meghallgatásra, amelynek klasszikus formája az *interjú*. Az alábbiakban néhány tippet adunk, mire érdemes odafigyelni az állásinterjú során.

Érdekesség

A Google mellett a Facebookon vagy más közösségi médián is gyakran megnézik a pályázó profilját az állásinterjú előtt. Ha van profilunk, akkor ügyeljünk arra, hogy az itt megadott adatok közül mi publikus, tehát ismeretlenek számára mi az, ami látható. A publikus tartalom pedig legyen egységben az önéletrajzban megírtakkal. Emellett érdemes általánosságban is figyelni arra, hogy a közösségi médiában se jelenjen meg rólunk provokatív kép, információ, ami esetleg kellemetlen, arcpirító számunkra, vagy negatív színben tüntet fel minket.

Tanácsok állásinterjúhoz

Tegyük!	Ne tegyük!
<p>Tájékozódjunk előzetesen a pozícióról és a munkahelyről, ahová jelentkezünk!</p> <p>Készüljünk fel az interjúra! Kérdezzük meg előzetesen, hogy pontosan hol lesz az interjú! Meddig tart? Mi a felvételi folyamat?</p> <p>A napszaknak megfelelően köszönjük!</p> <p>Várjuk meg, míg a fogadó fél kezét nyújt!</p> <p>Teremtsünk szemkontaktust!</p> <p>Öltözzünk az alkalomhoz illő módon!</p> <p>Legyünk tiszták, ápoltak!</p> <p>Várjuk meg, amíg helyet kínálnak minket!</p> <p>A kérdésekre tényszerűen válaszoljunk! Röviden, tömören, lényegre törően fogalmazzunk!</p> <p>Mindig a feltett kérdésre válaszoljunk! Ne kerüljük ki a válaszadást halandzsával!</p> <p>Ha az interjúztató megkérdezi, hogy van-e kérdésünk, érdemes érdeklődő, tisztázó kérdést feltenni a pozícióra vagy a munkafeltételekre vonatkozólag.</p> <p>Az interjú végén köszönjük meg a lehetőséget!</p>	<p>Ne érkezzünk túl korán, csak legfeljebb 5-10 perccel az interjú előtt! Ne is késünk!</p> <p>Ne viseljünk túlzottan lenge vagy lezser öltözetet (még nyáron sem)!</p> <p>Ne mondjunk valótlan magunkról!</p> <p>Ne nyomogassuk a telefont, és ne fogadjunk hívást az interjú közben!</p> <p>Ne rágózzunk, és ne együnk interjú közben!</p> <p>Ne nézegessük az óránkat interjú közben, mert ez azt sugallja, hogy unatkozunk vagy nem fontos számunkra az interjú!</p> <p>Ha valami nem egyértelmű az interjú során, ne féljünk visszakérdezni!</p> <p>Kerüljük az általános, sablonos, motiváció nélküli válaszokat! Adjuk önmagunkat, legyünk őszinték!</p> <p>Ne általánosságban beszéljünk, hanem konkrét példákkal támasszuk alá erősségeinket, illetve azt, miért szeretnénk a pozíciót!</p> <p>Ne legyünk álszerények! Merjünk erősségeinkről és eredményeinkről tényszerűen, hitelesen beszélni.</p>

Forrás: Bartha Renáta: [Mit szabad és mit nem az állásinterjú?](#) *Profession.hu*, 2013. április 15. írása alapján

Feladat

Alkossatok párt, és szimuláljatok állásinterjút egy általatok választott és előre meghatározott „álmunkakörre”!

Az interjúztató tanulót a lenti kérdéslista segíti a beszélgetésben. Az interjúzó tanulónak 10–15 perc áll rendelkezésére, hogy a kérdésekre adott válaszokkal meggyőzze az interjúztatót: ő az ideális jelölt. Használjátok a fenti táblázat tanácsait is!

Interjúhelyzetben gyakran előforduló kérdések:

Miért jelentkezett erre az állásra?

Van-e a területen bármilyen szakmai tapasztalata?

Miért lenne Ön alkalmas erre a pozícióra? Miért éppen Önt kellene választanunk?

Hol képzelel el magát 5-10 év múlva a karrierjében?

Mi az a három szó, amely a legjobban jellemzi önt?

Mik az erősségei?

Miben szeretne fejlődni?

Mesélje el a legsikeresebb szakmai/tanulmányi élményét! Melyik a legnagyobb kudarca?

Hogyan képzelel el az ideális munkakört?

Meséljen el egy nehéz vagy stresszes helyzetet, amellyel a tanulmányai/munkája során találkozott, és Ön szerint jól kezelte!

Felhasználható források:

10 leggyakoribb állásinterjúkérdés és válasz. *IQfactory*.

Hercku Monika: 16 kedvenc kérdés az állásinterjún. *Profession.hu*, 2014. július 1.

1.5. Ajánlott irodalom

Baráth András: A 3 legnehezebb állásinterjúkérdés és a válaszok. *Gerillaönéletrajz Műhely*, 2020. július 13. Online: <https://gerillaoneletrajz.hu/blog/3-interju-kerdes/>

Bartha Renáta: Mit szabad és mit nem az állásinterjún? *Profession.hu*, 2013. április 15. Online: www.profession.hu/cikk/mit-szabad-es-mit-nem-az-allasinterjun

Hercku Monika: 16 kedvenc kérdés az állásinterjún. *Profession.hu*, 2014. július 1. Online: www.profession.hu/cikk/16-kedvenc-kerdes-az-allasinterjun

Kapás Zsolt: *Szakmai kommunikáció és módszertan a munkavédelemben*. Budapest, OMKT Kft., 2012.

Központi Statisztikai Hivatal: A válság hatása a munkaerőpiacra. Internetes kiadvány. 2010. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/valsagmunkaeropiacra.pdf

N. N.: Diszkrimináció az álláshirdetésben: nem éri meg. *Piac és Profit*, 2018. február 1. Online: https://piacesprofit.hu/kkv_cegblog/diszkriminacio-az-allashirdetesben-nem-eri-meg/

N. N.: Hol kezdődik a munkahelyi diszkrimináció? *Piac és Profit*, 2019. október 29. Online: https://piacesprofit.hu/kkv_cegblog/hol-kezdodik-a-munkahelyi-diszkriminacio/

N. N.: 10 leggyakoribb állásinterjúkérdés és válasz. É. n., H. n. Online: <https://iqfactory.hu/blog/10-leggyakoribb-interjukerdesek-es-valaszok/>

Pénzügyminisztérium: Tájékoztató a munkabalesetek alakulásáról a feldolgozott munkabaleseti jegyzőkönyvek alapján. 2018. év. 2019. március. Online: www.ommf.gov.hu/letoltes.php?d_id=7767

Solt Katalin: *Mikroökonómia*. Tatabánya, Tri-Mester Kiadó, 2007.

2. Vállalkozási ügyek

2.1. A vállalkozási formák és a vállalkozások keretében folytatható tevékenységek

2.1.1. Mi a vállalkozás?

Pénzt keresni, jövedelemhez jutni, részt venni a gazdasági körforgásban, termelésben nem csak munkavállalóként lehet. Dönthetünk úgy is, hogy álláskeresés helyett saját vállalkozást indítunk.

Fontos!

Vállalkozáson azt az üzletszerűen végzett tevékenységet értjük, amelynek célja kettős: egyrészt a vállalkozó jövedelmének, vagyonának gyarapítása profitszerzés, nyereség révén, másrészt pedig szolgáltatások nyújtása, áruk előállítása.

Egy vállalkozás a működése során sok szereplőt kapcsol össze. A vállalkozásnak lehetnek tulajdonosai, akik a működéshez szükséges tőkét adják. Ez lehet akár pénzügyi hozzájárulás vagy éppen egy irodahelyiség biztosítása, számítógép rendelkezésre bocsátása. A tulajdonosok hozzák a legfontosabb vállalati döntéseket a működéssel kapcsolatban, és ha a vállalkozás nyereséget termel, akkor részesülhetnek a profitból.

A vállalkozások működését és sajátosságait az alábbi jellemzők jól keretezik.

- Társas vállalkozásoknál a mindennapi ügyek vitelért a vállalatvezető és vezetőtársai (menedzsment) felelnek. Ők hozzák meg a vállalkozással kapcsolatos döntéseket, alkalmazottat vehetnek fel, megbízást, munkát vállalnak a vállalkozás nevében.
- Amennyiben nem egyéni vállalkozást szeretnénk létrehozni, hanem nagyobb méretekben gondolkodunk, akkor szükségünk lesz munkavállalókra, akiket foglalkoztatunk a vállalkozásban. Ha például autójavító-műhelyt szeretnénk nyitni, akkor autószerelők foglalkoztatása mellett szükségünk lesz olyan alkalmazottra is, aki a számlázásért, ügyfelekkel való kapcsolattartásért, adminisztrációért felel.
- Egy vállalkozás elindításában, finanszírozásában fontos szerepet játszhatnak a hitelezők, például a bankok.
- Egy vállalkozás működése nagyban függ a vállalaton kívüli szereplőktől is, például a vevőktől, beszállító partnerektől. Egy étteremben például mindennap gondoskodni kell a friss alapanyagok beszerzéséről. Más-más beszállítótól érkehetnek a halfélék, húsok, zöldségek vagy éppen a borok.
- Végül az állam és a közigazgatás is fontos szerepet játszik a vállalkozások életében. A jogszabályok jelölik ki ugyanis azokat a kereteket és formákat, amelyek mentén vállalkozás végezhető. Jogszabály írja elő például a lehetséges szervezeti formákat. Emellett az állam minden vállalkozás lényeges adatairól – például hogy hol van a cég székhelye, milyen tevékenységet végez – nyilvántartást vezet. Emellett a vállalkozások különböző adókat, járulékokat kötelesek befizetni az állami és a helyi önkormányzati költségvetésbe: helyi iparüzési adót, társasági adót (a nyereség után) vagy a munkáltatókat terhelő járulékokat stb. Viszont a vállalkozások támogatásokban is részesülhetnek az állami, önkormányzati költségvetésből.

Az államok alkotmányai általában a legmagasabb szinten rögzítik a gazdaság működésének legfontosabb, alapvető kereteit, a gazdasági szereplők jogait és kötelezettségeit, az állami beavatkozás határait. Magyarországon az Alaptörvény rendelkezik a vállalkozás szabadságáról. A gazdaság működési kereteinek kijelölésénél az Alaptörvény szabályai között szerepel az, hogy hazánkban a vállalkozás szabad, az állam

biztosítja a verseny feltételeit, továbbá mindenkinek joga van a tulajdonhoz. A vállalkozás szabadsága, a tisztességes gazdasági verseny feltételeinek biztosítása, továbbá a tulajdon alapvető jogként való szabályozása azt jelenti, hogy Magyarország piacgazdaság, amelynek alapvető eleme a vállalkozás szabadsága. Ennek érvényesülését az állam jogi eszközökkel és állami szervek (közigazgatási hatóságok, bíróságok) révén biztosítja.

2.1.2. Vállalkozási formák

Ha vállalkozásba szeretnénk kezdeni, akkor először meg kell választanunk a vállalkozás szervezeti kereteit. A vállalkozás sikeres működése szempontjából fontos kérdés, hogy milyen formát válasszunk: olyat, amely a legjobban igazodik a vállalkozásunk jellegéhez. A vállalkozás lehet magánszemélyként egyéni vagy önálló jogi személy létesítésével társas vállalkozás (ez utóbbi egyes esetekben egy személyként is alapítható).

Példa

Ha eldöntjük, hogy idegennyelv-oktatással szeretnénk foglalkozni, akkor dönthetünk úgy, hogy nagyobb méretekben tesszük azt, és akár több városban, más munkavállalók alkalmazásával indítunk nyelviskolát, de akár egyéni vállalkozóként is adhatunk különórákat otthon.

Fontos!

Amikor a vállalkozás formájáról beszélünk, akkor különbséget kell tennünk az egyéni és a társas vállalkozások között. A két szervezeti formára sajátos szabályok vonatkoznak a létrehozásukkal, működtetésükkel és a vállalkozás keretében folytatható tevékenységekkel kapcsolatban is.

2.2. Egyéni vállalkozás

2.2.1. Az egyéni vállalkozás meghatározása és sajátosságai

Egyéni vállalkozásba akkor érdemes kezdeni, ha mi magunk szeretnénk valamilyen szolgáltatást nyújtani. Egyéni vállalkozó vagy egyéni cég csakis természetes személy – élő ember, tehát nem szervezet – lehet, aki üzletszerűen, azaz rendszeresen, nyereség- és vagyonszerzés céljából, gazdasági kockázatot vállalva gazdasági tevékenységet végez. Egyes egyéni vállalkozási tevékenységekre eltérő szabályok vonatkoznak. Bizonyos tevékenységek folytatásához például szükséges képesítést igazoló okirat vagy diploma. Ha esetleg gépjárműjavítással szeretnénk foglalkozni, akkor autószerelői képesítésre vagy autóiipari technikai végzettségre lesz szükségünk. Vagy ha például turistacsoportoknak szeretnénk idegenvezetést tartani, akkor idegenvezető-szakképesítéssel kell rendelkezniünk.

Egyéni vállalkozó Magyarországon nemcsak magyar állampolgár lehet, hanem meghatározott országokból, például más európai uniós államból érkező külföldi is. Viszont nem lehet egyéni vállalkozó az egyéni cég tagja vagy gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja (ilyen a közkereseti társaság tagja és a betéti társaság belfeltagja). A törvény azt is meghatározza, hogy egy természetes személy egyidejűleg

csupán egy egyéni vállalkozói jogviszonyban állhat, több egyéni vállalkozása ugyanannak a természetes személynek nem lehet.

Az egyéni vállalkozókra vonatkozó feltételeket és speciális szabályokat az egyéni vállalkozóról és az egyéni cégről szóló 2009. évi CXV. törvény (Evtv.) határozza meg.

Az egyéni vállalkozás lehetőségei és kihívásai

Lehetőségek	Kihívások
A vállalkozás indítása kevesebb adminisztrációval jár. Nem kell cégbíróságon bejegyeztetni.	Egyes tevékenységek folytatásához külön engedély szükséges, vagy legalább a megfelelő szakképesítést igazolni kell.
A vállalkozás elindításához nincs kötelezően előírt induló tőkenagyság (például pénz).	Pluszforrások megszerzése nehezebb, például nehezebben juthatunk hitelhez vagy állami támogatáshoz.
A vállalkozó szabadon hozhatja meg döntéseit.	Gyakran az egyéni vállalkozók üzletileg, jogilag nem elég felkészültek, hiányzik az üzleti tapasztalatuk.
Minden bevétel a vállalkozót gazdagítja, azaz az egyéni vállalkozásban szerzett jövedelem után nem kell olyan magas járulékokat fizetni, mint a munkavállalók után.	A vállalkozó személyesen felel tartozásaiért.

Érdekesség

Tudtad, hogy ma Magyarországon sokkal „olcsóbb” egyéni vállalkozóként dolgozni, mint a munkáltatónak alkalmazottat foglalkoztatni? Ha például értünk a villanszereléshez, és ebből szeretnénk megélni, kifizetődőbb egyéni vállalkozóként a tevékenységet megkezdeni, mint mondjuk egy kft.-t létrehozni vagy egy céghez munkavállalóként elmenni, mert egy egyéni vállalkozó kedvezőbb adózási és járulékfizetési feltételekkel működhet.

2.2.2. Egyéni vállalkozás indításának lépései

a) *Egyéni vállalkozás indítása ügyfélkapun keresztül.* 2020-tól a személyes ügyintézésre csak az adóhivatalokban van lehetőség. Ha azonban rendelkezünk ügyfélkapuval, online kezdeményezhetjük az egyéni vállalkozás létrehozását. Ehhez az alábbi Webes Ügysegédet kell felkeresnünk, ahol elindíthatjuk a kérelmünket egy formanyomtatvány kitöltésével: www.nyilvantarto.hu/ugyseged/KerelemInditasa.xhtml.

b) *Székhely megadása.* Vállalkozásunknak rendelkeznie kell egy székhellyel, ahol célszerű kihelyezni a névtáblánkat, mivel ide érkeznek a vállalkozáshoz köthető hivatalos küldemények, levelek. Ha saját tulajdonban lévő ingatlan lesz a vállalkozásunk székhelye, akkor nincs is különösebb teendőnk, viszont ha más a tulajdonos, akkor tőle és, ha van ilyen, a hasznélvezőtől szükség van a székhelyhasználati jogcímet igazoló okiratra (például bérleti szerződésre).

c) *Vállalkozás keretében folytatható tevékenységek kiválasztása.* Vállalkozásunk indításakor meg kell adni azokat a tevékenységeket, amelyeket az egyéni vállalkozásban végezni fogunk. Ezeket a tevékenységeket egy listából választhatjuk ki. A legtöbb tevékenység végezhető végzettség nélkül, azonban vannak olyanok, amelyek engedélykötelesek, illetve szükséges hozzájuk szakmai képesítés. Ide tartozik a fodrász, kozmetikus, órás, sportedző, autószerelő, vízszerelő tevékenység, de még számos példát sorolhatnánk, ezért érdemes mindig ellenőrizni az adott tevékenység végzésének feltételeit.

d) *Adózási forma kiválasztása.* Egyéni vállalkozóként kedvezményesebb és egyszerűbb adózás vonatkozik ránk, mintha társas vállalkozást működtetnénk. Lehetőségünk van egy kedvezményes adózási formát

választani, nevezetesen a kisadózók tételes adóját (kata). Katás adózóként nem a bevételünk meghatározott százalékát, hanem havonta fix összeget kell adóként befizetnünk. Ezt az adózási formát azoknak a vállalkozásoknak éri meg választani, amelyeknek az éves árbevételük várhatóan nem haladja meg a 12 millió forintot, és amelyeknek a vállalkozási tevékenységük során kevés költség merül fel. A kata lényegében tehát egy havi 25 000/50 000/75 000 Ft-os tételes adó, amely szinte minden járulékot, fizetendő adót kivált. Hátránya is van azonban, mert ebben az adózási formában nincs lehetőség költségelszámolásra, azaz a kiadások „leírására” a bevételből.

e) *Adószám.* Az egyéni vállalkozás bejelentését követően az adóhatóságtól a vállalkozás egy adószámot fog kapni.

f) *Vállalkozói igazolvány.* Egyéni vállalkozóként jogosultak vagyunk papíralapú vállalkozói igazolvány kiváltására, de ez nem szükséges, a tevékenység enélkül is folytatható.

Feladat

Gyúró Gyuri főállásban alkalmazottként dolgozik egy biztonsági cégnél heti 40 órában, de régi álma, hogy másodállásban masszörként és természetgyógyászként, nevezetesen csontkovácsként vállalkozást indít. El is végzett több masszörképzést adó tanfolyamot. Már kinézte azt a bérelhető helyiséget, ahol heti 2-4 alkalommal tudná a vendégeket fogadni, viszont nem tudja, hogy milyen adminisztrációval jár a vállalkozásának beindítása, ezért felkeresi a közeli kormányhivatalt, hogy tanácsot kérjen.

Milyen vállalkozási formát javasolnál Gyúró Gyurinak, hogy „másodállásban” végezhesse a masszázsstevékenységet?

Érdemes-e egyéni vállalkozást indítania?

Nézz utána az alábbi nyilvántartásban, hogy milyen tevékenységi köröket kell kiválasztania az általa kívánt szolgáltatásnyújtás esetén: <https://www.bkmkik.hu/hu/legsikeresebb-szolgáltatásaink/e-tus-egyeni-es-társas-vállalkozások-alapítási-es-mukodtetési-követelményeinek-tudás-bazisa!>

Kell-e Gyúró Gyurinak engedély vagy képzés a tevékenység végzéséhez?

Feldolgozási szempontok:

Milyen érvek szólnak az egyéni vállalkozás indítása mellett?

A masszázs szolgáltatás mely tevékenységi körbe tartozik?

Kell-e hozzá képzés igazolása?

A csontkovács melyik tevékenységi kategóriába tartozik?

Miért kötötték szigorúbb feltételekhez ennek a típusú tevékenységnek a végzését?

2.3. Társas vállalkozás

2.3.1. A társas vállalkozás meghatározása és sajátosságai

Ha másokkal társulva nagyobb, tőkeigényesebb vállalkozásban gondolkodunk, akkor érdemes társas vállalkozást indítanunk, amelynek szervezeti formája egy gazdasági társaság.

Fontos!

A gazdasági társaság üzletszerű, közös gazdasági tevékenység folytatására létrehozott szervezet, amelyet több tag alapít saját vagyoni hozzájárulásával. A hozzájárulás sokféle lehet, például pénz, ingatlan (mint a vállalkozás irodahelyisége) vagy éppen valamilyen munkeszköz (esetleg számítógép vagy nyomtató). A társas vállalkozás sajátja, hogy a tagok a nyereségből közösen részesednek, és a veszteséget is közösen viselik.

Példa

A Kovács fivéreknek van egy kiváló üzleti ötlete. Elhatározzák, hogy futárszolgálatot indítanak mint vállalkozást. Részletes üzleti tervet dolgoznak ki, felméri a piacot, illetve a vállalkozás indításához nélkülözhetetlen erőforrás-szükségletet. (Mennyi pénz szükséges? Hány alkalmazott kell? Milyen szállítási eszközöket kell beszerezni? Stb.) A fivérek a társaság alapításakor vagyoni hozzájárulásként beszámíttathatják nemcsak a cég indításához nyújtott pénzeszeget, hanem azt a motort vagy gépjárművet is, amellyel majd a szállítást végzik.

Ha a vállalkozás sikeres, és profitot termel – azaz több a nyereség, mint amit a vállalkozás működtetéséhez be kell fektetni –, akkor a vállalkozás nyereségéből a tagokat részesedés illeti meg, mégpedig olyan arányban, amilyen arányban a vállalkozás indításához vagyoni javakkal hozzájárultak. A gazdasági társaságok között van korlátlan és korlátolt vagyoni felelősségű tagsággal járó is. A korlátolt felelősség megvédi a tag saját magánvagyonát, ha a vállalkozás például csődbe megy és fizetéképtelenné válik.

2.3.2. Társas vállalkozás, a gazdasági társaságok formái

Gazdasági társaság

- közkereseti társaság (kkt.),
- betéti társaság (bt.),
- korlátolt felelősségű társaság (kft.) vagy
- részvénytársaság (rt.) formájában alapítható.

a) *A közkereseti társaság (kkt.)* olyan vállalkozási forma, amely nem a vállalatszerű működést célozza, sokkal inkább hasonló tevékenységet végző szakemberek közös keretek között, közös irodában, műhelyben történő munkavégzését, így már két személy is létrehozhat kkt.-t. A kkt. előnye, hogy segíti a közös munkára való szerveződést. Hátránya viszont, hogy a tagok korlátlan anyagi felelősséggel tartoznak a társaság kötelezettségeiért. Ez azt jelenti, hogy a kkt. tagjai vagyonukkal hozzájárulnak a vállalkozás indításához, illetve minden tag felelőssége teljes és egyforma, mindenki felel minden kötelezettségért. Úgy végzik a vállalkozási tevékenységet, hogy a szükséges anyagi javakat maguk biztosítják, úgy is mondhatnánk, „összeszedobják”. A kkt. ügyvezetője a tagok gyűlése által megválasztott tag lehet – de akár minden tag is lehet.

Példa

Hanna és Anna az egyetem marketing szakának elvégzése után úgy döntenek, hogy közösen indítanak egy online marketing-tanácsadó és -szolgáltató céget, ahol segítenek a vállalkozások webshopjainak kialakításában, illetve más cégeknek marketingstratégiát dolgoznak ki, amivel a közösségi médiában reklámozhatják magukat és termékeiket. Cégüket Virtuál néven szeretnék bejegyeztetni. Mivel kis vállalkozásban gondolkodnak, és az induló tőkéjük is kevés, ezért megfelelő formának tűnik számukra a kkt. A cég indításához mindketten fél-fél millió forinttal járulnak hozzá. A cég vezetését közösen viszik, a cég kötelezettségeiért saját vagyonukkal is felelnek, és a nyereségből ugyanolyan arányban részesülnek.

b) A *betéti társaság (bt.)* sokban hasonlít a kkt.-hoz, ugyanis a bt. is általában alacsony tőkével és kisebb taglétszámmal működő kisvállalkozás, ahol nagy jelentősége van a tagok közötti egyetértésnek és bizalomnak. A társaság gazdasági tevékenységének folytatásához a tagok a bt.-ben is vagyoni hozzájárulást adnak. Eltérés viszont, hogy a bt.-ben a tagok eltérő felelősséget vállalhatnak, de legalább egy tag a gazdasági társaság vagyona által nem fedezett kötelezettségeiért (tartozások, hitel) korlátlanul, saját vagyonával is felel. Őt nevezzük beltagnak. (Ha több beltag van, akkor közösen, egyetemlegesen felelnek, azaz a jogosult, akinek tartoznak, bármelyik tagtól, azaz kötelezettől követelheti és behajthatja az egész tartozást.) Kültagként is lehet csatlakozni a társasághoz. A kültag felelőssége enyhébb, ő ugyanis a társaság kötelezettségeiért saját vagyonával nem tartozik helytállni. A bt. esetében ügyvezetésre minden beltag jogosult, ők a társaság tevékenységében egyéb módon is közreműködnek. A kültag csak speciális esetben lehet a társaság vezető tisztségviselője.

Példa

A Hanna és Anna által létrehozott Virtuál Kkt. sikeresen működik már 3 éve. Gyakran kapnak megrendeléseket új webshopoktól, illetve kisebb vállalkozóktól. Cégük még egy új alkalmazottal is bővült. Anna viszont úgy dönt, hogy szeretne családot alapítani, így nem szeretne részt venni egy ideig a cég mindennapi életében, és túlzottan kockázatosnak tartja, hogy továbbra is teljes vagyonával felelősséget vállaljon a cég működéséért és kötelezettségeiért. Felkeresnek egy ügyvédet, hogy megbeszéljék, hogyan lehetne úgy átalakítani a céget, hogy Annára kisebb felelősség háruljon. Az ügyvéd a betéti társasági formát javasolja, ahol Anna kültagként továbbra is tagja marad a vállalkozásnak, de felelőssége nem teljes körű, azaz saját vagyonával nem felel a vállalkozás kötelezettségeiért, tartozásaiért.

c) A gazdasági társaság harmadik formája a *korlátolt felelősségű társaság (kft.)*. A kft.-k általában már méretüket és gazdasági erejüket tekintve is nagyobb (közepes) vállalkozások, ahol az induló vagyonnak (törzstőkének) el kell érnie a 3 millió forintot, azaz a tagoknak pénzben, illetve ingó vagy ingatlan hozzájárulással (apportban) 3 millió forintnyi indulótőkét kell összetenniük. Minden tagnak legalább 100 ezer forint értékű hozzájárulást kell tennie. Ezt nevezzük a tag törzsbetétjének. Az előző társasági formáktól eltérően viszont a tag nem köteles helytállni a társaság kötelezettségeiért, azaz ha például fizetéseképtelenné válna a vállalkozás, akkor a tag a beszállítónak nem tartozna felelősséggel a saját vagyonával az esetleg rendezetlen számla kifizetéséért.

A tag a társaság tevékenységében nem köteles részt venni, de vállalhat személyes közreműködést, akár munkavállalóként is alkalmazható. A kft.-nek is van ügyvezetője (sőt akár több is), viszont itt nem feltétlenül kell valamelyik tagnak elvállalnia a vezető tisztséget, ügyvezető lehet olyan személy is, aki nem tagja a társaságnak. Az ügyvezetőt a taggyűlés választja meg.

Példa

Hanna és Anna online marketing-tanácsadó és -szolgáltató cége sikeres, és egyre több nagyobb vállalattól kapnak többéves, komplex megbízást. Úgy döntenek, hogy tevékenységüket bővítik, és a tanácsadás mellett teljes körű reklám- és marketingtámogatást vállalnak a cégeknek. Viszont ahhoz, hogy a nagyobb vállalatok igényeit teljeskörűen ki tudják elégíteni, egy nagyobb profi csapat építésére van szükségük, és egy impozáns irodát is szeretnének nyitni. Mindehhez nagyobb tőke kell, profi ügyvezető, és még egy kollégájuk is szeretne tagként betársulni a cégbe. Mivel itt már a kockázat is nagyobb, Hanna is a korlátolt felelősségű társasági formát részesíti előnyben, ahol már nem felel a saját vagyonával a cég kötelezettségeiért. Így felkeresik ügyvédjüket, hogy a kft. létrehozásának, azaz a bt. átalakításának a lépéseit megtervezzék.

d) A méretüket és gazdasági erejüket tekintve legnagyobb vállalkozások *részvénytársaságként (rt.)* működnek. A részvénytársaságok olykor kisebb vállalkozásokból (kft.) nőnek ki magukat. Amikor az alapító tagok egy vállalkozást részvénytársasági formában elindítanak, azt általában saját pénzből, vagyoni hozzájárulásukból teszik, ezt nevezzük *zártkörűen működő részvénytársaságnak (zrt.)*. A zárt részvénytársaság alaptőkéjének minimuma 5 millió forint. Ez az alaptőke előre meghatározott számú és értékű részvényből tevődik össze, tehát az összes részvény névértékének összege a részvénytársaság alaptőkéje.

Fontos!

A részvény tulajdonjogot és egyéb jogokat megtestesítő, névre szóló értékpapír. A részvény névértéke az az összeg, amely a részvényen szerepel, és egyenlő azzal az összeggel, amellyel a részvény tulajdonosa a jegyzett tőkéhez hozzájárult.

A részvényen feltüntetett összeg a tulajdonosi jogok gyakorlásának az alapja, például a szavazásnál vagy az osztalék kifizetésénél. Az osztalék részvény után fizetett részesedés a vállalkozás nyereségéből. A tagok betett pénzének, vagyoni hozzájárulásának aránya határozza meg, hogy a vállalkozás részvényeit milyen arányban birtokolják. Ilyenkor a vállalkozás még zártkörűen működik, hiszen csak a tagok rendelkeznek részvennyel benne.

Ahogy azonban folyamatosan növekszik a vállalkozás, a tagok úgy dönthetnek, hogy a cég váljon nyilvánossá, és tulajdonuk (részvényeik) egy részét értékesíthetik külső befektetők számára. Ilyenkor a vállalat részvényeket bocsát ki, amelyeket a külső befektetők megvásárolnak. Ezután ezeket a részvényeket bevezetik a tőzsdére, ahol kereskednek velük, így keletkeznek a tőzsdén jegyzett részvények. A tőzsdére bevezetett részvénytársaság a nyilvánosan működő részvénytársaság (nyrt.), amelynek alaptőkéje nem lehet kevesebb 20 millió forintnál.

A részvénytársaság legfőbb szerve a részvényesek közgyűlése, amely a vállalkozás szempontjából leglényegesebb kérdésekben hoz döntést, így például jogosult az alapszabály módosítására, valamint jogosult a részvénytársaság igazgatóságát, vezérigazgatóját megválasztani, alaptőke felemeléséről vagy

csökkentéséről dönteni. A részvénytársaság ügyvezetését a legfeljebb háromtagú igazgatóság vagy a vezérigazgató egy személyben látja el. Nyilvános részvénytársaságnál az igazgatóság mellett felügyelőbizottság is működik, vagy helyettük igazgatótanács irányít.

e) A gazdasági társaságok mellett meg kell említenünk a szövetkezeteket mint társasági formában működő jogi személyeket. A *szövetkezet* a tagok vagyoni hozzájárulásából álló tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy, amelynek tevékenysége értékesítésre, beszerzésre, termelésre és szolgáltatásra irányulhat. Tagja természetes és jogi személy egyaránt lehet.

A szövetkezetek Janus-arcú szervezetek, ugyanis a gazdasági társaságokhoz hasonlóan – és a non-profit társaságokkal ellentétben – profit szerzésére törekedhetnek, viszont a tagjaik elsősorban gazdasági, valamint szociális szükségleteik kielégítése érdekében szerveződnek: szociális helyzetük javítását, közös érdekeik hatékonyabb érvényesítését célozzák. A gazdasági társaságoktól eltérően a szövetkezetek tagjai minden esetben a vagyoni hozzájárulás mellett személyesen is aktívan közreműködnek a társulásban. A tag vagyoni hozzájárulásra és az alapszabályban meghatározott személyes közreműködésre köteles. A szövetkezet kötelezettségeiért a tag nem köteles helytállni. Az ügyvezetést háromtagú igazgatóság látja el, az igazgatóság mellett felügyelőbizottság is működik.

Példa

Az egyik elterjedt szövetkezeti fajta az iskolaszövetkezet. Az iskolaszövetkezetek tagjai a 15. életévüket betöltött nappali tagozatos középiskolások és egyetemi hallgatók lehetnek, akik alkalmi vagy akár állandó munkát keresnek. Az iskolaszövetkezetek segítséget nyújtanak más cégeknek, hogy alkalmas munkavállalót találjanak a tagjaik közül, azaz munkaerő-közvetítést végeznek. A tagjaiknak, vagyis a diákoknak pedig segítenek munkát találni, védik és képviselik az érdekeiket, elvégzik minden munkavállalással kapcsolatos adminisztrációt, kifizetik a béreket. Az iskolaszövetkezetek a tevékenységüket szolgáltatási díjért cserébe végzik a munkáltatóknak.

2.3.3. A társas vállalkozás indításának lépései

A társas vállalkozások formáinak áttekintése után nézzük meg, milyen lépéseken keresztül vezet az út egy cég alapításához és a vállalkozás beindításához!

a) *Jó ötlet és üzleti terv.* A vállalkozás megalapításának első lépése: egy jó ötlet és ehhez a jól kidolgozott üzleti terv. Érdemes piackutatást végeznünk arról, hogy hasonló szolgáltatást nyújt-e valaki, vagy mennyire telített a piac azzal a termékkel, amelyet gyártani szeretnénk. Mérjük fel, van-e egyáltalán igény a termékre vagy szolgáltatásra, illetve hogyan érdemes beárazni azokat, hogy versenyképesek legyenek.

b) *A cégforma és az adózási mód kiválasztása.* Ha jól átgondoltuk a vállalkozás indítását, akkor végig kell azt is gondolnunk, hogy melyik cégforma illik leginkább a tevékenységünkhöz és a tervezett vállalkozás méreteihez, vagyis hányan alapítjuk a céget, milyen pénzügyi háttérrel rendelkezünk, és mekkora felelősséget akarunk tagként vállalni. A cégforma kiválasztása meghatározó szerepet tölt be a vállalkozás életében, hiszen ettől függenek az adózási és az adminisztrációs terhek, emellett befolyásolhatja vállalkozásunk növekedésének a lehetőségeit is (például ha későbbi tőkebevonáson gondolkodunk). A cégforma megválasztásánál érdemes ügyvéddel és könyvelővel is konzultálni.

c) *Cégnév választása.* A cégnév kitalálása tűnhet a legegyszerűbb feladatnak, azonban itt is fontos néhány szabályt észben tartani. A cégnév legalább 2 elemből áll: egy megkülönböztető, egyedi szó és a cégforma: például Kuglóf Kft. vagy Mesemondó Bt. Az egyedi szó lehet idegen szó, betűszó vagy rövidítés

is, de mindenképpen latin betűkkel kell írni. Emellett a cégnévnek kötelező legalább 3 karakterrel eltérnie egy már bejegyzett cég nevéétől. Nem megfelelő névválasztás esetén elutasítják a cégalapítási kérelmünket.

d) *Székhely.* Az egyéni és a társas vállalkozásnál is meg kell adnunk a vállalkozás, azaz a cég székhelyét. A székhely bejelenthető saját ingatlanba vagy bérleménybe is. Azt, hogy jogosultak vagyunk az ingatlant székhelyként feltüntetni, tulajdoni lappal vagy használati jogról szóló szerződéssel igazolnunk kell.

e) *Vezető tisztségviselő.* Cégalapítás előtt meg kell határozni, hogy ki lesz a cég vezető tisztségviselője. A vezető tisztségviselő(k) vagy a belőlük álló testület végzi a gazdasági társaság ügyvezetését. A vezető tisztségviselő munkaviszonyban vagy megbízási jogviszonyban állhat adott céggel. Van azonban néhány, törvény által meghatározott kizáró ok, amely alapján nem mindenki töltheti be a vezető tisztségviselő feladatát.

Példa

A teljesség igénye nélkül ilyen lehet például, hogy egy személy háromnál több vezető tisztséget nem tölthet be. Nem lehet gazdasági társaság vezető tisztségviselője az sem, akit bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen szabadságvesztés büntetésre ítélték, amíg a büntetett előélet-höz fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól nem mentesült.

f) *A tevékenységi körök kiválasztása és a tevékenység folytatásához szükséges engedélyek beszerzése.* Az egyéni vállalkozáshoz hasonlóan az indulásnál itt is meg kell határozni és az alapító okiratban vagy társasági szerződésben rögzíteni, hogy milyen tevékenységi köröket fog végezni a cég. Ez bekerül a cégnyilvántartásba is a cég bejegyzését követően. A szóban forgó tevékenységeket TEÁOR-szám szerint kell feltüntetni. A TEÁOR a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere. Érdemes odafigyelnünk arra, hogy vannak olyan tevékenységek, amelyek folytatása engedélyköteles.

Feladat

A választható tevékenységi körök elnevezése és az engedélyköteles tevékenységek jegyzéke nyomon követhető az alábbi oldalon: www.cegalapitas.net/engedelykoteles-tevekenysegek.html Nézzük meg, hogy milyen feltételekkel végezhető a vállalkozás keretében

- ingatlanközvetítő tevékenység,
- villanszerelő tevékenység!

Feldolgozási szempontok:

Mely hatóságnál kell engedélyeztetnem az ingatlanközvetítő tevékenység folytatását?

Mely hatóságnál kell bejelentenem a villanszerelői tevékenység folytatását?

g) *Cégalapítás és cégbejegyzés.* A társas vállalkozás indításához cégalapítás szükséges. A céget be kell jegyeztetni a cégbíróságon. Az alapításához és a cégbírósági bejegyzéséhez jogi képviselő közreműködése szükséges. Ez azt jelenti, hogy a cégbíróság előtt kizárólag a cég jogi képviselője kezdeményezheti a cég bejegyzését és minden, a cégben történő jogilag fontos változás bejegyzését. A jogi képviselőt ügyvéd vagy a cég jogtanácsosa láthatja el. Kivételesen a közjegyző is lehet jogi képviselő, ha az eljáráshoz szükséges dokumentumokat (például a társasági szerződést) ő készítette el.

Példa

A Kovács fivéreknek futárszolgálatuk elindításához céget kell alapítaniuk. Egyik barátjuk ajánl nekik egy ügyvédi irodát, ahol az ügyvéd segítségükre van a cégalapítás minden fázisában. Segít megfelelő cégnevet találni, eldöntötték, hogy kft.-ként szeretnének működni. Megkötötték az alapító szerződést, majd az aláírt dokumentumokat az ügyvéd az elektronikus cégeljárás lehetőségeinek köszönhetően online küldi meg a cégbíróságnak. Az elektronikus aktát az ügyvédi iroda digitális aláírással hitelesíti. Az online ügyintézésnek köszönhetően az eljáró cégbíróság e-mailben küld tanúsítványt a meghatalmazott ügyvéd részére, amely már tartalmazza a kft. cégjegyzékszámát, adószámát és statisztikai számjelét is. Rövid határidőn belül megérkezik a cégbejegyző végzés is elektronikus úton. Az ügyvéd felhívja a Kovács fivérek figyelmét a cégalapítást követő teendőkre is, mint például hogy bankszámlát kell nyitniuk a cég részére, illetve hogy keressenek fel egy könyvelőt is.

Feladat

Segítsetek a Kovács fivéreknek! Milyen tevékenységi köröket érdemes beírniuk az alapító szerződésbe, ha elsősorban a városban szeretnének éttermektől házhoz szállítást végezni, illetve kisebb áruk, postai küldemények szállítását vállalják. Keresési felület:

www.cegalapitas.net/engedelykoteles-tevekenysegek.html

Feldolgozási szempontok:

Keressétek meg a szállítással kapcsolatos tevékenységeket!

Nézzétek meg, kell-e a tevékenység folytatásához engedély!

Írjátok le a tevékenységi körök TEAOR-számait!

2.4. Nyilvántartásba vétel és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarai tagság

A megalakuló egyéni és társas vállalkozásoknak kötelező a kamarai nyilvántartásba vételüket kezdeményezni és befizetni az éves tagsági díjat.

Érdekesség

Tudtad, hogy az online céginformációs rendszeren keresztül minden bejegyzett magyarországi cég adatai (például cégneve, székhelye, telephelye, alaptőkéje) kikérhetőek, lekérdezhetőek? Az online céginformációs rendszerből kérdezhetőek le a cégekre vonatkozó hivatalos dokumentumok is (cégkivonat, cégmásolat, cégbizonyítvány).

Feladat

Keressétek meg, hogy a lakóhelyeteken milyen bejegyzett cégek működnek!
Válasszatok ki egy tetszőleges céget, és nézzétek meg a cégkivonatát!
Használjátok az alábbi linkről elérhető hivatalos céginformációs rendszert a kereséshez:
www.e-cegjegyzek.hu/?cegkereses

Feldolgozási szempontok:

Nézzétek meg a cégkivonaton, hogy hol van a cég székhelye és telephelye!
Nézzétek meg, hogy milyen tevékenységi körök vannak bejegyezve a céghez!
Nézzétek meg a cég alaptőkáját! Megfelel a tőke összege a jogszabályi előírásoknak (különösen kft.-nél)?

Napjaink klasszikus vállalkozási formái mellett meg kell említenünk egy úttörő vállalkozástípust, az úgynevezett startupokat. A startupok nagy növekedési lehetőségeket magukban rejtő, nemzetközi piacokra készülő, újító termékeket vagy szolgáltatást piacra dobó kezdő vállalkozások. Ezek a cégek gyakran IT- vagy technológiai profillal foglalkoznak, azaz a startupokhoz első lépés egy olyan újító ötlet vagy termék, amelyhez hasonló még nincs a piacon.

A startupok működése abban különbözik a klasszikus vállalati modelltől, hogy két „vevőkörnek” kell teljesíteniük. Egyrészt meg kell nyerniük a beruházókat, akik tőkével támogatják a cég elindítását és növekedését, másrészt piacot, ügyfeleket kell szerezniük a termékeiknek, szolgáltatásaiknak.

3. Közpénzügyek

3.1. Az államháztartás helye a nemzetgazdaságban

Szeretnél újdonságokat kipróbálni, világot látni, jól fizető és érdekes munkát végezni, családot alapítani, nyugodt, kényelmes, mégis élményekkel teli életet élni? Az elképzelt jövő eléréséhez pénzre is szükséged lesz, hiszen az anyagiak hatással vannak az élet szinte minden területére.

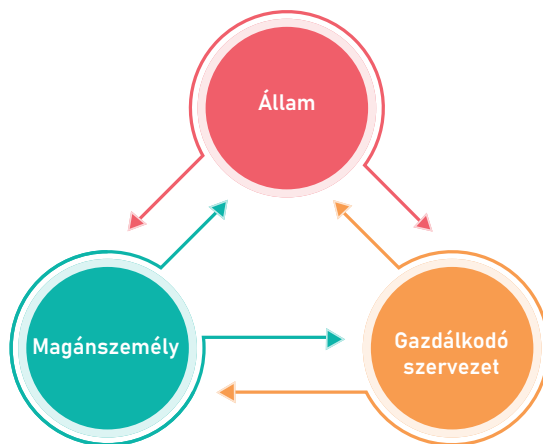
Ha rosszul kezeled a forrásaidat, azzal akadályokat gördíthetsz magad elé, míg az előrelátó tervezés lehetőségeket teremt számodra – ezért célszerű alaposan kiismerni a hétköznapi gazdálkodás, a pénz kezelésének fortélyait.

Hogyan lehet okos döntéseket hozni, körültekintően és hatékonyan megoldani az anyagi jellegű problémáidat, megérteni, ki, mit, miért tesz, illetve nem tesz? Ha tudni akarsz a válaszokat, és szeretnél a helyes irányba haladni, akkor a közpénzügyek megismerésével megalapozhatod ezt a tudást. Egy család hétköznapi döntései, cselekedetei ezer szállal kapcsolódnak a nemzetgazdasághoz, ennek igazolása érdekében a közpénzügyek témakörét a Molnár család mindennapjain keresztül mutatjuk be. De mi is az a nemzetgazdaság?

Fontos!

Nemzetgazdaság: egy ország gazdasági szereplőinek (gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek, állam) összessége, valamint a köztük lévő kapcsolatok, kölcsönhatások rendszere.

A nemzetgazdaság rendszere

A nemzetgazdaság egyes szereplőinek együtt kell működniük annak érdekében, hogy az ország gazdasági növekedést érjen el. Ehhez a *gazdálkodó szervezetek* úgy járulnak hozzá, hogy a társadalmi és gazdasági igényeket felismerve vállalkozásokat indítanak. Ezen vállalkozások számos *magánszemélyt* foglalkoztatnak. A magánszemélyek pedig a gazdálkodó szervezetektől munkabért kapnak, jövedelmet szereznek, amelyet más vállalkozások termékeinek a megvásárlására költenek.

Az *állam* különleges gazdasági szereplő a nemzetgazdaságban, hiszen elsődleges célja – a többi gazdasági szereplőtől eltérően – nem a jövedelemszerzés, hanem a közfeladatok ellátása.

Fontos!

Közfeladatnak nevezzük a jogszabályokban meghatározott állami vagy önkormányzati feladatot.

Az állam arra törekszik, hogy ezeket a közfeladatokat minél hatékonyabban, minél magasabb színvonalon tudja megvalósítani. Emellett az állam a közfeladatok ellátásában a többi gazdasági szereplő érdekeire is tekintettel van.

Példa

A Molnár család az állam által nyújtott számos közfeladat szolgáltatásából részesül. Ilyen például a közoktatási rendszer (óvoda, általános iskola, középiskola) fenntartása, hiszen a két gyermek közül Anna óvodába, Peti iskolába jár, azaz oktatásuk költségeit részben az állam fedezi. Emellett az állam közfeladatként a Molnár család részére egészségügyi szolgáltatásokat is biztosít, fenntartja a kórházakat, például azt, ahol a gyerekek születtek, vagy ahol Peti eltört karját begipszelték. Ugyanígy az állami közfeladatok körébe tartozik, hogy a Molnár családban a nagyszülők részére az állam nyugdíjat fizet ki.

Az állam – a nemzetgazdaság szereplőjeként – rendeltetése alapján a közhatalom birtokában képes arra, hogy a többi gazdasági szereplő (lakosság, vállalkozások) helyzetét befolyásolja.

Fontos!

Az állam a közhatalom birtokában képes hatást gyakorolni a nemzetgazdaság működésére, ezt *állami beavatkozásnak* nevezzük.

Az állami beavatkozásoknak két típusa van: általános és speciális beavatkozások. Az *általános állami beavatkozások* a nemzetgazdaság minden szereplőjére hatnak. Általános állami beavatkozásnak minősül – többek között – az állam belső védelmét biztosító rendőrség működtetése, amely – a közhatalom birtokában – a nemzetgazdaság minden szereplőjével szemben jogosult intézkedéseket tenni, például a rendőr bármely személytől megkövetelheti személyazonosságának igazolását.

Példa

Általános állami beavatkozás, hiszen minden gazdasági szereplőre egyaránt vonatkozik, hogy a Molnár család gépjárművén is rendszámnak kell lennie, és a gépjárművet jogosítvány birtokában lehet vezetni. Ha valaki ennek hiányában vezet, és a rendőrség igazoltatja, számolnia kell a következményekkel: azzal, hogy meg fogják bírságot. Peti rendszeresen kérdezi szüleit, hogy ő mikor vezetheti majd az autójukat. Molnár apu utánanézett, hogy az általános közlekedési biztonság érdekében vezetési vizsgát 17 éves kortól, KRESZ-vizsgát azonban már három hónappal a 17. születésnapja előtt is tehet majd Peti. Molnár anyuka ehhez hozzátette, hogy a rendőrség ellenőrzi ennek a szabálynak a betartását, hiszen a kollégájának a fia múlt héten kapott bírságot, mert jogosítvány nélkül vezetett.

Emellett az állam egyedi beavatkozásokra is jogosult, amelyek csak egyes gazdasági szereplőket érintenek. A speciális beavatkozások valamely társadalmi, gazdasági, esetleg környezetvédelmi célra irányulnak annak érdekében, hogy egyes ágazatokat, gazdasági szereplőket vagy azok bizonyos csoportjait előnyben részesítsék más szereplőkkel szemben. Ide tartozik például az egyes ágazatok, lakossági, vállalkozói csoportok, térségek támogatása.

Példa

A Molnár család új gépjárművet akar vásárolni, és Peti azt hallotta egy influenszertől, hogy ha környezetbarát, zöld rendszámú gépjárművet vesznek, akkor ahhoz kedvezőbb adók, illetékek kapcsolódhatnak. Az állam speciális beavatkozással ösztönzi a környezetbarát gépjármű vásárlását azzal, hogy a környezetvédelmi cél megjelenik kedvezőbb adó formájában az ilyen gépjárművek megvásárlása esetén. Ennek alapján a Molnár család megfontolja, hogy környezetbarát gépjárművet vásároljon-e.

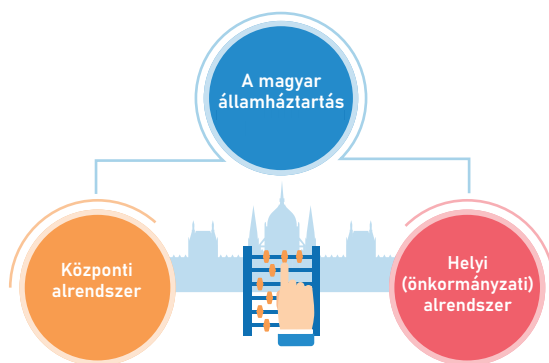
A nemzetgazdasági rendszerben az állam jelenlétét az *államháztartás* biztosítja, azaz a közfeladatok ellátásának keretrendszere maga az államháztartás. Ez azt jelenti, hogy a közfeladatok ellátásához szükséges forrásokat az állam az államháztartáson keresztül teremti elő, és a befolyt bevételeket a közfeladatok ellátására szintén az államháztartáson keresztül biztosítja. Így az állami beavatkozásokhoz szükséges pénzügyi költségek is az államháztartási kiadások között jelennek meg.

Fontos!

Államháztartás: a közfeladatokat ellátó és finanszírozó gazdálkodási rendszer. Úgy is mondhatjuk, hogy az államháztartás a közfeladatok ellátását, működtetését szolgáló „pénztárca”.

Mivel a közfeladatok országos (központi) és települési (helyi) szinten jelentkezhetnek, a magyar államháztartást jelenleg két alrendszer, a központi és a helyi (önkormányzati) alrendszer alkotja. Az államháztartás *központi alrendszeri* részébe tartozik a közfeladatok közül az állami feladatok ellátása és az ezekhez kapcsolódó szervezeti egységek, például az egészségügyi rendszer vagy a nyugdíjrendszer és ezek fenntartása. Az államháztartás *helyi alrendszerébe* tartozik a közfeladatok közül az önkormányzati feladatok ellátása és az ezt szolgáló intézményrendszer. A helyi önkormányzatok és szerveik ebből az alrendszerből finanszírozzák például a helyi úthálózat fejlesztését, valamint az óvodák fenntartását, a háziorvosi ellátás forrását is ebből az alrendszerből biztosítják.

Az államháztartás rendszere

Fontos!

Mindkét alrendszer naptári évre vonatkozó pénzügyi tervet készít, amelyet *költségvetésnek* nevezünk.

Nézz utána!

Tájékozódj a lakhelyeden (például az önkormányzat hivatalos honlapján), hogy az elmúlt időszakban milyen fejlesztések történtek! Milyen környezetvédelmi, oktatási, egészségügyi vagy szociális beruházást terveznek, valósítanak meg, vagy zártak le? Szervezzetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással a kutatási tapasztalataitokat!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted a tárgyalt beruházás valóban szükséges, vagy vannak fontosabb problémák, amelyekre az adott összeget el lehetett volna költeni? Mik ezek a fontosabb problémakörök? A válaszodat indokold is meg!

Szerinted egy beruházásnál tekintettel kell lenni a környezetvédelmi szempontokra? A vizsgált fejlesztésben ez megvalósult-e, azaz figyelembe vették-e annak környezetvédelmi hatásait?

A válaszodat indokold is meg!

Összefoglalás

A nemzetgazdaság szereplői a gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek és az állam, amelyek szoros gazdasági egységben egymáshoz kapcsolódva, egymásra reagálva valósítják meg céljaikat. Az állam beavatkozik a gazdasági és társadalmi folyamatokba, ami lehet általános, ha a nemzetgazdaságban mindenkire vonatkozik, és lehet speciális, ha csak egyes gazdálkodó szervezeteket vagy magánszemélyeket érint. Az állam az egyes beavatkozásokból bevételre tesz szert, míg más állami beavatkozásokat ebből finanszíroz, amely rendszert államháztartásnak hívunk. Az államháztartáshoz minden család hozzájárul.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-az-allamhaztartas
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-eredmenyes-kozpenzfelhasznalas
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-allam-allamhaztartas
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/allam-haztartas-allamhaztartas
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-kozfeladat
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-fiatalok-es-a-gazdasag

3.2. Az államháztartás gazdálkodási rendszere

Minden családnak van költségvetése, amelynek bevételi oldalán a szülők bevételei (jövedelme), a kiadási oldalán pedig a család egyes költségei (például a vásárlások, a rezsiszámlák kifizetése) szerepelnek. Tény, hogy a legtöbb család nem tervezi meg a havi költségvetését, és nem tudja, hogy mire költi el a pénzt, de egy tudatos családban indokolt ezen változtatni, mivel a költségvetés nagymértékben segíthet a céljaink elérésében vagy az adósságból való kikerülésben. A családi költségvetés-tervezés nem más, mint a megvalósítható és szilárd tervek létrehozásának folyamata. Ha megtanulod, hogyan készíthetsz költségvetést, akkor minden kiadás vonatkozásában már előzetesen tudni fogod, hogy van-e elegendő pénzed a konkrét termék megvásárlására.

A *költségvetés* egy bizonyos időszakra szóló pénzügyi terv, amely egyszerűen azt jelenti, hogy a költségeket egyensúlyba hozzuk a bevételekkel. Ha hiányzik ez az egyensúly, akkor a jövedelmednél nagyobb költségeid lehetnek, amelyek hosszú távon problémákat okozhatnak. A költségvetés biztosítja, hogy mindig elegendő pénzed legyen a szükséges kiadásokra. Ha keveset keresel, de annak felhasználását megtervezed egy költségvetésben, akkor a bevételed nagyságának figyelembevételével rangsorolhatod a kiadásaidat, elsőbbséget adhatsz a fontos kifizetéseknek. A költségvetésnek más előnyei is vannak, hiszen segíthet az adósságok felhalmozásának megakadályozásában vagy az adósságokból való kikerülésben.

Példa

A megbízható költségvetés a jövőbeli tervek megvalósításának kiindulópontja. A következő lépések segítenek családod pénzügyi céljai megvalósításában.

1. *lépés* Az összes költség kiszámítása: a bankszámlakivonat és a számlák segítségével számold ki, hogy milyen költségeitek vannak!
2. *lépés* A jövedelem meghatározása: ha tudod, mekkorák a költségeitek, akkor a jövedelmekkel összehasonlítva meg tudod állapítani, hogy mekkora pénzösszeg marad ezek kifizetése után.
3. *lépés* A megtakarítási célok meghatározása: vond ki a család jövedelméből a havi költségeket! Ha több a családi kereset a kiadásoknál, akkor használd a maradék összeget az adósságok kifizetésére. Viszont, ha a kiadások meghaladják a jövedelmet, csökkenteni kell a költségeiteket, és kerülni azt, hogy adósságokba essetek!
4. *lépés* A kiadások nyilvántartása és nyomon követése: ha nyomon követitek az összes bevételüket és kiadásotokat, akkor jobb döntéseket fogtok hozni. A legegyszerűbb, ha a telefonodra letöltesz egy pénzügyi alkalmazást. Minden alkalommal, amikor vásároltok vagy kifizettek egy számlát, jegyezd fel a költséget a telefonos applikációban! A hónap végén teljes képet fogsz látni arról, hogy melyek azok a területek, ahol a legnagyobb költségeitek voltak. A következő applikációk segíthetnek ebben: Spendee, Money Manager, Dollarbird, Budget Planning.
5. *lépés* Gondolkozzatok reálisan! Ragaszkodjatok a költségvetéshez, és tartsátok be a határokat! Nem gond, ha időnként meghaladjátok a határt, viszont gondoskodjatok arról, hogy nagyon rövid időn belül visszatérjete a tervezett útra!

Nemcsak egy családnak, hanem az államnak is van költségvetése, amelyben adott évi bevételei és kiadásai szerepelnek. De mi is az a költségvetés pontosan?

Fontos!

Költségvetés: egy kétoldalú kimutatás, amely adott terület pénzügyi egyensúlyi helyzetét vizsgálja. Pénzügyi terv, amely a bevételeket és a feladatok ellátására fordítható kiadásokat összegzi.

Az állam egy naptári évre vonatkozó bevételei és kiadásai a költségvetésben jelennek meg, amelynek célja az állami gazdálkodás egy adott időszakban való tervszerű folytatása, lehetőség szerint az államháztartás gazdasági egyensúlyának biztosításával. A költségvetés mérlegszerű *kimutatás*, amelynek két oldala van: a bevételi és a kiadási oldal. A költségvetés bevételei és kiadásai összegükben ritkán egyeznek meg pontosan. Előfordulhat, hogy a bevételek meghaladják a kiadásokat, de sokkal gyakrabban kerül sor arra, hogy a kiadások múlják felül az állami pénztárca bevételeit. Ha több a bevétel, mint a kiadás, akkor a költségvetésben bevételi többlet van, amikor pedig a kiadások meghaladják a bevételeket, akkor költségvetési hiány keletkezik.

Érdekesség

A költségvetés nem csak elvont közgazdasági fogalom, akár kortárs költőt is megihlelhet. Ennek alátámasztására szerepeljen itt Báger Gusztáv (a Pénzügyminisztérium korábbi főosztályvezetője, a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának tagja, egyetemi tanár és József Attila-díjas költő) verse.

Báger Gusztáv: Költségvetés

Drága-vékony,

nap-illékony –

desodor-zsák.

Hová adják,

hol faragják –

politika.

Mikor adják,

miért kapják –

stratégia...

Ám lúdbörzik,

hogyan őrzik –

a zsákokat.

(Forrás: Báger Gusztáv: *Ikerképek*. Budapest, Tevan Kiadó, 1998.)

Az államháztartás mindkét alrendszerének külön kell költségvetést készítenie, azaz a központi alrendszerben készül a központi költségvetés, míg a helyi alrendszerben minden egyes önkormányzat önálló költségvetéssel rendelkezik.

Az Európai Unió is készít saját költségvetést, sőt két időszakra készíti el a költségvetését. Az átfogó költségvetésben a következő 7 évre vonatkozó terve és annak finanszírozási ütemezése szerepel. Az EU azonban minden egyes naptári évben egyedi éves költségvetést is elfogad, amelyben a 7 éves költségvetést bontja le konkrét aktuális bevételekre és kiadásokra.

A költségvetés típusai

A költségvetés típusai	A költségvetés döntéshozói	Milyen időszakra vonatkozik a költségvetés?	A költségvetés formája
Az államháztartás központi alrendszere	Országgyűlés	naptári év	törvény
Az államháztartás helyi alrendszere	a helyi önkormányzatok képviselő-testületei	naptári év	helyi önkormányzati rendelet
Az Európai Unió költségvetése	az Európai Unió Tanácsa és az Európai Parlament	naptári év és 7 éves költségvetési időszak	rendelet

Emelt szintű feladat

Egy demokratikus társadalomban alapvető követelmény, hogy az állam a közpénzekkel hatékonyan és átlátható módon gazdálkodjon. E cél megvalósításához arra van szükség, hogy az államháztartás rendszerében egységesen érvényesüljenek a *költségvetési alapelvek*, amelyek közül három alapelvet emelünk ki. A költségvetésben tekintettel kell lenni arra, hogy pénzt ne vonjunk el a jövő generációktól, azaz hitelt csak végső esetben vegyen fel az állam, de a jelen generációk társadalmi és gazdasági mozgásteréhez szükséges pénzt is biztosítani szükséges, valamint az idős generáció számára a méltó öregkort is muszáj garantálni a nyugdíjak fizetésével (*egyensúly elve*). A jogszabályok kihirdetésével már foglalkoztunk az I. jegyzet I. fejezetének 8.6. leckéjében, a költségvetést viszont az Országgyűlés honlapján is nyilvánosságra hozzák, ezáltal még inkább biztosítva, hogy minden állampolgár megismerhesse azt, ami közvetve hozzájárulhat az állami pénzügyek iránti közbizalom növekedéséhez. Minden állampolgárnak lehetőséget kell arra biztosítani, hogy megismerje a költségvetést (nyilvánosság elve), valamint a költségvetésről való beszámolást követően is lehetőség nyílik annak társadalmi ellenőrzésére (*ellenőrizhetőség elve*).

Költségvetési alapelvek

A magyar és az Európai Unió költségvetése közötti legfőbb különbség, hogy míg a magyar költségvetésben tervezhető hiány, azaz elfogadható úgy a költségvetés, hogy a bevételek nem érik el a tervezett kiadások mértékét, addig az Európai Unió költségvetése csak egyensúlyi költségvetés lehet, azaz abban hiány nem tervezhető.

Gondolkodj el rajta!

Hiány a kasszában: „A központi költségvetés hiánya 2%-os lesz jövőre” – hallotta egyik reggel a rádióban Peti, és gondolkodóba esett, vajon hogyan lehetséges, hogy miközben a család költségvetése nem lehet negatív, az államé igen. Molnár apu szerint az jó, ha az állam költségvetése veszteséges, hiszen ez azt jelenti, hogy többet költ a közös célokra, mint amennyit beszed adó formájában. Anyu szerint inkább az lehet a baj, hogy sokan nem fizetik be az adót. A szomszéd vállalkozása is folyamatosan veszteséges, miközben szemlátomást gyarapodnak. Szervezetek a hiány megítélésével kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted van-e olyan cél, amelyre tekintettel elfogadható, hogy az állami költségvetésben hiány van? Ha igen, akkor mi ez a cél?

Vannak olyan kiemelt állami feladatok, amelyeknek nem szabad korlátot szabni, azaz a szükséges pénzügyi forrást minden esetben rendelkezésre kell bocsátani az adott feladat ellátásához? Melyek ezek az állami feladatok?

Szerinted melyek a legfontosabb állami feladatok, amelyekre minden esetben szükséges a költségvetésnek forrást biztosítani, még akkor is, ha ez költségvetési hiányhoz vezet?

Szerinted az Európai Unió költségvetésében miért nem tervezhető hiány? Nincsenek olyan közös uniós projektek, amelyekre korlátok nélkül kellene forrást biztosítani (például társadalmi felzárkóztatás, gazdasági fejlesztések támogatása, szociális tevékenységek támogatása)?

Feladat

A Molnár család bevételei között szerepel az édesapa nettó jövedelme, 450 000 forint és az édesanya nettó jövedelme, 300 000 forint, valamint az egyik garázsukat rendszeresen kiadják, amelynek bevétele minden hónapban 20 000 forint.

A Molnár család februári kiadásai: 155 000 forint a lakáshitel törlesztőrészlete, 75 000 forint a gépjárműhitel törlesztőrészlete, 135 000 forint a rezsiköltség (víz, gáz, áram, biztosítás, telefon, tv), 20 000 forint a heti nagybevásárlás, 10 000 forint a két gyermek ebédköltése, 60 000 forintot költenek külön nyelvórákra a gyermekeknek, 90 000 forint a havi családi bérlet a közeli uszodába, 25 000 forintot költenek mozi- vagy színházlátogatásra, és 5000 forintba kerül az ajándék a nagymama születésnapjára.

A Molnár család tudatos családként költségvetést készít, azaz a bevételeit és kiadásait kétoldalú kimutatásba rendezi. Figyelnek arra is, hogy a kiadásokat két csoportra osszák, azaz külön szerepeljenek az állandó és a változó költségek.

Példa a családi költségvetésre

A Molnár család havi költségvetése (forintban)				
Bevételek		Kiadások		
típusa	összege	főtípusa	altípusa	összege
Édesapa nettó jövedelme	450 000	<i>Állandó kiadások</i>	Lakáshitel törlesztőrészlete	155 000
Édesanya nettó jövedelme	300 000		Gépjárműhitel törlesztőrészlete	75 000
A garázs bérletbe adásából származó összeg	20 000		Rezsiköltség	135 000
			Heti bevásárlás (4 × 20 000)	80 000
			Két gyermek ebédköltsége	10 000
			Nyelvórák a gyermekeknek	60 000
			Havi családi uszodabérlet	90 000
		<i>Változó kiadások</i>	Mozi- vagy színházlátogatás	25 000
			Ajándék a nagymamának	5 000
<i>Összesen</i>	<i>770 000</i>	<i>Összesen</i>		<i>635 000</i>

A bevételek és a kiadások egyenlege 135 000 Ft, azaz bevételi többlet van a Molnár család költségvetésének.

A megadott szempontok alapján elemezték a Molnár család költségvetését! Szerveztek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted kiegyensúlyozott a Molnár család költségvetése, azaz a bevételek és kiadások aránya megfelelő?

Szerinted probléma-e, hogy a család nem rendelkezett a többletről? Miért?

Szerinted a családnak a költségvetési többlettel hogyan kellene rendelkeznie? Hogyan használják fel ezt az összeget?

Összefoglalás

A költségvetés olyan kétoldalú kimutatás, amelyben egymással szembeállítva szerepelnek a bevételek és a kiadások. A költségvetéshez alapelvek is tartoznak, amelyek – többek között – biztosítják a költségvetés adatainak nyilvánosságra hozatalát és annak ellenőrizhetőségét. A költségvetési alapelv kitér arra is, hogy a bevételeknek és a kiadásoknak egyensúlyban kell lenniük. Költségvetést az államháztartás mindkét alrendszerében köteles éves szinten készíteni, azaz a központi és a helyi alrendszerben szintén készül költségvetés. Az Európai Unió 7 éves és éves költségvetést is készít. Mindezek alapján célszerű, ha minden család, követve ezt a példát, bevételait és kiadásait pénzügyi tervben összesíti, amelyet családi költségvetésnek is nevezhetünk.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.okosanapenzzel.hu/csaladi-koltsegvetes
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/a-haztartasi-naplo-mint-a-penzugyi-tudatosag-resze
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/a-penzugyi-tudatosag-15-pontja
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/a-penz-sosem-alszik
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-csaladi-koltsegvetes
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-penzugyeink-tervezese
www.aszhirportal.hu/hu/penzugyi-tudatosag/kozpenzek-kozerthetoen-haztartas-es-allamhaztartas
www.aszhirportal.hu/hu/penzugyi-tudatosag/mindennapi-penzugyeink-allamhaztartas-atlathatoan
www.aszhirportal.hu/hu/penzugyi-tudatosag/kozpenzek-kozerthetoen-koltsegvetes
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/gazdalkodj-okosan
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/dani-bori-es-a-csaladi-koltsegvetes

3.3. A költségvetési ciklus

Fontos!

Költségvetési ciklus: azon időszakok összessége, amelyek a költségvetés előkészítési, megvalósítási és utókövetési időszakait foglalják össze. A költségvetési ciklus egyes elemei: tervezés, elfogadás, végrehajtás és ellenőrzés.

A költségvetési ciklus a *családi* költségvetésben úgy alakul, hogy az előző hónapban célszerű *megtervezni* a következő havi költségvetést.

Példa

Az úgynevezett 50/30/20 szabály a magánszemélyek költségvetésére vonatkozik, és megmutatja, hogy a személyes költségkeretet hogyan javasolt megtervezni. Célszerű

- a jövedelem 50%-át a szükségletekre költeni;
- legfeljebb 30%-ot a vágyakra;
- és 20%-ot megtakarítani vagy az adósságok visszafizetésére fordítani.

A saját igényeink, a jövedelmünk 50%-a magában foglalja az alapvető szükségleteket: a közlekedést, a biztosításokat, az élelmiszereket és a lakást. Ha a szükségletek kifizetése eléri az 50%-os értéket, előfordulhat, hogy kevesebbet fogunk tudni költeni a vágyainkra.

A jövedelem 20%-át meg kell takarítani vagy váratlan helyzetekre félretenni. Elsősorban szabaduljunk meg az adósságoktól és a hitelektől, majd ezt követően megtakaríthatunk a nyugdíjba vonulásra.

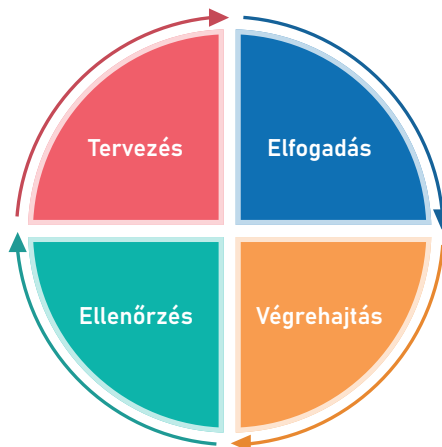
A bevételei 30%-át a vágyaira költheti minden család. Néha a vágyainkat a szükségleteinkhez soroljuk, de az alapvető szükségletek a túléléshez elengedhetetlenek, miközben az okostelefon, a kényelmes autó, az utazás és a szórakozás a vágyakhoz tartozik.

A *személyes* költségvetés segítségével könnyebben fedezhetjük a váratlan kiadásokat. Ezek az arányok kissé furcsának tűnhetnek, de segítenek abban, hogy rendben legyenek a pénzügyeink.

A családi *költségvetés* vonatkozásában a *végrehajtás* azt jelenti, hogy a költségvetést a konkrét hónapban a pénzügyi terv alapján célszerű megvalósítani, amely során kiemelt pontossággal kell az egyes bevételeket és kiadásokat nyilvántartani, hiszen csakis így biztosítható, hogy valós képet kapjunk a családi költségvetésről és pénzügyi helyzetünkről. A végrehajtás után pedig indokolt a hónapot követően alaposan *elemezni* az adatokat, különösen azokat a pontokat, ahol a tervünk eltért a megvalósítástól, akár bevételről, akár kiadásról volt szó.

A *költségvetési* ciklus tehát olyan folyamat, amely a költségvetés megvalósítási időintervallumait felölelő időszakokat kapcsolja egységgé. Fontos, hogy ezek a ciklusok egymásra épülnek, azaz a költségvetés mindig a tervezéssel indul, amelyet az elfogadási szakasz követ, ennek eredményét (magát a költségvetést) a végrehajtási szakaszban valósítják meg, valamint az ellenőrzéssel zárnak. A ciklus négy elemből áll, de három évet ölel fel, ugyanis a tervezés és az elfogadás rendszerint ugyanabban az évben történik.

- A költségvetés *tervezési* folyamata a gazdasági helyzet és az ellátandó feladatok felmérésével kezdődik. A gazdasági helyzetelemzés célja a költségvetés pénzügyi kereteinek felmérése, azaz a költségvetés készítőjének vizsgálnia kell, hogy milyen bevétel valószínűsíthető. Emellett vizsgálni kell, hogy milyen közfeladatokat kötelező ellátni a költségvetésből, és ez milyen összegű kiadások teljesítéséhez fog vezetni.
- A költségvetés *elfogadása* a költségvetési ciklus második eleme. Az elfogadást olyan szerv mondhatja ki, amelynek erre felhatalmazása, illetve a társadalom felé beszámolási kötelezettsége van.
- A költségvetés elfogadásával megkezdődik a *végrehajtás* megszervezése. A költségvetés végrehajtása magában foglalja a közfeladatok teljesítését, az ezek megvalósításához szükséges bevételek beszedését, illetve a kiadások teljesítését.
- *Ellenőrzés* során számot kell adni arról, hogy a költségvetésből biztosított pénzeszközökkel szabályosan, gazdaságosan, hatékonyan és eredményesen gazdálkodtak-e. Emellett az ellenőrzés kiterjed arra is, hogy a költségvetésben meghatározott bevételeket beszedték-e, azaz ezek a bevételek rendelkezésre álltak-e a kiadások teljesítésekor, ahogy azt a tervezéskor meghatározták.

A költségvetési ciklus

Emelt szintű feladat

Az államháztartás központi alrendszerének tervezéséért a kormány tartozik felelősséggel, a költségvetést az Országgyűlés fogadja el. Ezt követően a kormány hajtja végre a költségvetést, amelyet pedig – többek között – az Állami Számvevőszék ellenőriz.

Az államháztartás helyi alrendszerének a tervezésért a jegyző felelős. Az önkormányzat költségvetését a képviselő-testület fogadja el; a fővárosban, a megyei jogú városokban és a megyékben ezt a testületet közgyűlésnek hívjuk. Az elfogadott költségvetés végrehajtásáért a (fő)polgármester a felelős, és az ehhez kapcsolódó ellenőrzési tevékenységet – többek között – az Állami Számvevőszék látja el.

Az Európai Unió költségvetését az Európai Bizottság tervezi meg, ezt követően pedig az Európai Tanács és Európai Parlament fogadja el. A többi, említett költségvetéshez képest ez az egyedüli, ahol a költségvetést nem egy, hanem két intézmény együttesen fogadja el, ezáltal is növelve az uniós költségvetés társadalmi súlyát. A végrehajtás is megosztott hatáskörben valósul meg az Európai Bizottság és az unió 27 tagállama által. Az uniós költségvetést pedig – többek között – az Európai Számvevőszék ellenőrzi.

Összefoglalás

A költségvetési ciklus egymásra épülő folyamatok összessége, a költségvetés különböző fázisait foglalja össze, elemei: tervezés, elfogadás, végrehajtás és ellenőrzés. Az államháztartás központi és helyi alrendszerében is más intézmények felelősek az egyes költségvetési ciklus szabályszerű megvalósításáért, valamint az Európai Unió költségvetése tekintetében szintén eltérő intézményekhez kapcsolódnak a fázisok felelősei. A családi költségvetés szempontjából ugyancsak van jelentősége a költségvetési ciklusnak, hiszen ez a családi költségvetés átgondolására vagy új szempontok megjelenítésére adhat lehetőséget.

Gondolkodj el rajta!

Mi a véleményed az 50/30/20 szabályról? Valóban a jövedelem 50%-át a mindennapi szükségletekre kell fordítani? A személyes, családi vágyakra miért csak a jövedelem 20%-a fordítható? A megtakarításokra és az adósságokra érdemes a jövedelem 30%-át fordítani?

Szervezetek mindezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted melyek a mindennapi szükségletek? Az adósság teljesítése nem ide tartozik?

Milyen hátránya származik az adott családnak abból, ha az 50/30/20 szabályt nem tartja be?

Milyen előnye van a családnak abból, ha az 50/30/20 szabályt betartja?

Feladat

Idézzük fel a Molnár család költségvetését! Elsőként is nézzük, hogy milyen összeget fordítanak a szükségletekre! Szükségletek azok az állandó kiadások, amelyeket a megélhetés miatt mindenképp teljesíteni kell.

Összesítsük, hogy milyen összeget fordítanak vágyakra! Vágyakra tipikusan a változó kiadásokat költi egy család, amelyek csupán az adott hónapban megjelenő egyedi kiadások.

Összesítsük, hogy milyen összeget fordítanak megtakarításra vagy adósságaik visszafizetésére! Vitassátok meg, hogy eleget tesz-e az 50/30/20 szabálynak a családi költségvetésük!

Feldolgozási szempontok:

Melyek a szükségletekre fordított kiadások? A jövedelme hány százalékát fordította a Molnár család szükségletekre? Szerinted jól osztották be a kiadásaikat? A megélhetésükre fordított összeg nem túl alacsony? Ezzel szemben a megtakarításra és az adósságtörlesztésre fordított összeg nem túl magas?

Melyek a vágyakra fordított kiadások? A jövedelme hány százalékát fordította a család vágyakra? Mi a véleményed, a Molnár család fordíthatna-e több pénzt a vágyaira? Ha igen, akkor te mire fordítanál többet a vágyakra szánt összegből? Ha nem, akkor miért nem? Válaszaid indokold!

Szerinted nem problematikus, hogy nem megtakarításra, hanem adósságtörlesztésre fordítják a 30%-os arányú költségeket, valamint ezekkel a kiadásokkal is szinte már megközelítik a 30%-os határt? Nem lenne indokolt valamilyen összeget egy jövőbeli fizetési nehézségre félretenni?

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/meddig-er-a-takaro

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/ujevi-fogadalmaink-es-a-penzugyi-biztonsag

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/cel-a-penzugyi-biztonsag-megteremtese

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-penzugyi-tervezes-fontossaga

3.4. Közpénz, közbevételek és közkiadások

A Molnár család szeretne nyáron két hétre elutazni, de nem látják át, hogy az egyes kiadások és bevételek hogyan alakulnak. Jó lenne pontosan tudni, hogy mi a bevétel, és mi a kiadás. Ha ezek elkülönítése egy család számára probléma, akkor az állam hogyan boldogul ezzel? Mi minden minősül bevételnek, kiadásnak az államháztartás vonatkozásában?

3.4.1. Az államháztartás bevételei

Az államháztartás bevétele: az állam közbevételeinek összessége, amelyből finanszírozza a közfeladatok ellátását.

Fontos!

Közbevételek: az államháztartás valamennyi költségvetési bevétele közbevételek minőségű, függetlenül az adott pénzeszköz eredetétől.

A közbevételeket alapvetően a közbevétel eredete, származása szerint csoportosíthatjuk: magánjogi és közhatalmi bevételekre. A magánjogi bevételek azok, amelyeket – többek között – tulajdonosként szerez meg egy magánszemély, egy gazdálkodó szervezet vagy az állam, ezzel szemben közhatalmi bevétele csak az államnak van, amelyet az állam kényszerítő ereje alapján állapít meg és szed be.

A közhatalmi bevételek alkotmányos alapja a közteherviselés alkotmányos alapelve, amelyet az Alaptörvény a következőképpen fogalmaz meg: „Teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.” A *közhatalmi bevételek típusai* a következők: adójellegű, díjjellegű és szankciójellegű bevételek.

a) Az *adójellegű bevételek* minden esetben költségvetési források, és ezen összegért cserébe az államnak nem kell semmilyen közvetlen ellenszolgáltatást teljesítenie.

b) A *díjjellegű* fizetésre kötelezett személyek a díj megfizetése esetén közvetlen ellenszolgáltatást kapnak.

c) A közigazgatás különféle szankciókat szab ki, de közbevételek ezek közül csak az minősül, amelyet a bírságot szedő személynek pénzben kell megfizetnie. Többek között ezek az állam szankciójellegű bevételei: közigazgatási bírság, szabálysértési bírság, környezetvédelmi bírság.

Az állam egyes bevételei

Az államháztartási bevételek és a bevételi többlet áttanulmányozását követően térjünk át az államháztartási kiadás témakörére!

Az állam *magánjogi bevételei* – többek között – az állami vállalatoktól származnak, például a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. vagy a Magyar Fejlesztési Bank Zrt. nyereségei is az állam magánjogi bevételei közé sorolandók.

Példa

Molnárék magánjogi bevétele a szülők munkabére, jövedelme, de amikor a család bérbe adja a garázsát, az is magánjogi bevétel. Ugyanígy az állam is bérbe adhatja különböző ingó és ingatlanvagyonát, például az állami épületeket, és ezért bevételt kap, amely magánjogi bevételnek minősül.

3.4.2. Az államháztartás kiadásai

Fontos!

Az államháztartás kiadásai: az állam közkiadásainak összessége, amelyet a közbevételekből finanszíroz.

Az *államháztartási kiadások* alapvetően négy funkció (funkciócsoport) valamelyikének ellátásához kapcsolódnak. Ezek a következők: állami működési funkciók, jóléti funkciók, gazdasági funkciók és az államadósság kezeléséhez kapcsolódó funkciók. A funkciók említett sorrendje egyben kialakulásuk folyamatát is szemlélteti.

Államháztartási kiadások

a) Az *állam működési funkcióinak* csoportjába – többek között – a közigazgatási, az állam külső és belső védelméhez kapcsolódó és az igazságszolgáltatási feladatok tartoznak. E funkciókört gyakran hagyományos funkcióknak is nevezik, mivel ezeket a feladatokat az állam a társadalom állami típusú megszervezésének kezdetétől ellátja valamilyen formában.

b) Az *állam jóléti funkciójának* kezdetei a 19. század második felére nyúlnak vissza, valódi kiteljesülése azonban már a 20. század második felének a terméke.

A jóléti funkció fontosabb részterületei az alábbiak:

- szociális ellátórendszer (szociális otthonok, hajléktalanokról való gondoskodás stb.);
- egészségügyi ellátórendszer (egészségügyi alapellátás, járó- és fekvőbeteg-szakellátás stb.);
- oktatási rendszer (óvodai ellátás, alapfokú, középfokú oktatás, felsőoktatás stb.);
- állami gyermek- és ifjúságvédelmi intézményrendszer (nevelési segélyek, gyámhatósági eszközök, ifjúságpolitika stb.).

A klasszikus jóléti funkciók mellett gyakran e körbe sorolják a lakástámogatásokat, illetve a kultúra és a sport támogatását is.

c) Az állami funkciók legfiatalabbika a *gazdasági funkció*, körébe sorolható a műszaki infrastruktúra fejlesztése (közlekedés, energiaellátás, vízellátás, szennyvízelvezetés és -tisztítás stb.), közművek üzemeltetése, a közművállalatok támogatása, az állami beruházások. Emellett idetartoznak mindazok a vállalkozásoknak juttatott támogatások, amelyek a gazdaságfejlesztést vagy a gazdasági erőforrások újraelosztását szolgálják (például agrártámogatások, kis- és középvállalatok támogatása).

d) A kiadások között megjelennek az *államadósság kezeléséhez kapcsolódó kiadások* is. Ezekhez tartoznak – többek között – az állam által felvett hitelek visszafizetéséhez kapcsolódó részletek és kamatok. Ez a kiadástípus jelentősen befolyásolja a többi közfunkcióra fordítható kiadás mértékét. Így amennyiben magas az államadósság, akkor újabb és újabb állampapírokat kell kibocsátani annak érdekében, hogy az állam a hiányt fedezni tudja, és az ahhoz kapcsolódó kamatfizetési kötelezettség is magas. Ha az állami eladósodás mértéke alacsony, akkor ezen kiadás elenyésző, így az állam a bevételeit a többi funkcióra tudja fordítani.

Csoportos feladat

Az állami kiadásokat annak funkciói szerint tekintettük át, azonban kérdéses, hogy milyen prioritási sorrendet érdemes felállítani, azaz a négy funkció közül melyikhez tartozó költségigényeket kell teljeskörűen, minden esetben teljesíteni. Melyik az az állami funkció, amely háttérbe szorítható, azaz csak kivételes esetben és kevés forrást kaphat?

Szervezzetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted, ha az állami bevételeket 100 egységnek tekintjük, akkor az egyes funkciók között ezt hogyan kellene megosztani? Válaszodat indokold is meg!

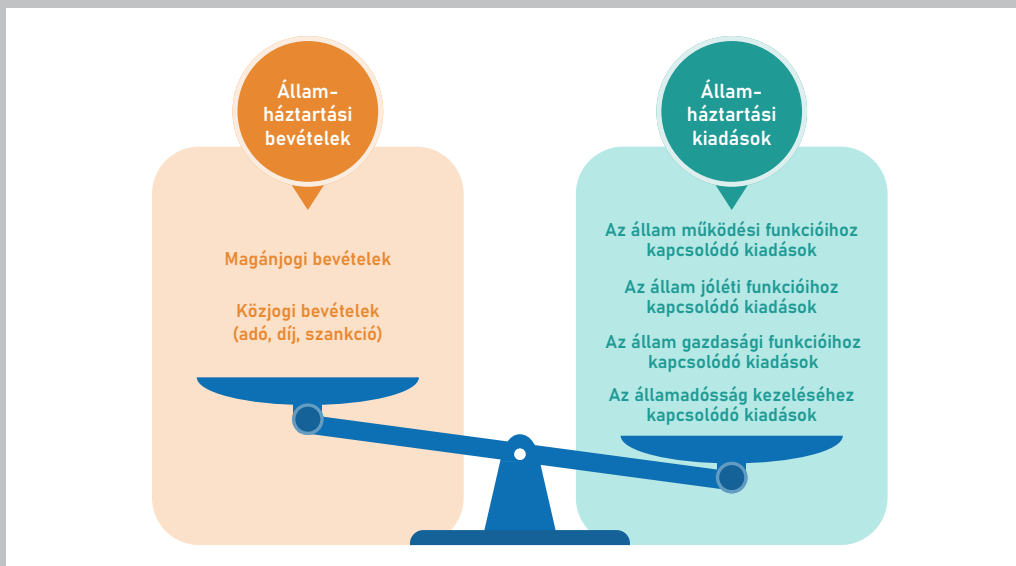
Véleményed szerint az állam gazdasági funkciója elsődleges helyen szerepel-e, azaz ezen funkcióhoz kapcsolódó kiadásokat minden esetben teljesíteni kell? Válaszodat indokold is meg!

Az állam jóléti funkcióhoz kapcsolódó kiadásait vagy a gazdasági funkcióhoz kapcsolódó kiadásokat kell előtérbe helyezni, azaz melyikre kellene többet költenie az államnak? Válaszodat indokold meg!

Összefoglalás

Az államháztartásban bevételek és kiadások szerepelnek. A bevételek két nagy csoportra oszthatóak, ezek a magánjogi és a közjogi bevételek. Közjogi bevételnek minősül az adóbevétel, a díjbevétel és a szankciókból származó bevételek. Az államháztartási kiadásokat pedig az állami funkciók alapján lehet összefoglalni, így vannak az állam működési funkcióihoz, az állam jóléti funkcióihoz, az állam gazdasági funkcióihoz és az államadósság kezeléséhez kapcsolódó kiadások. Általánosságban a bevételeknek egyensúlyban kell lenniük a kiadásokkal, de bevételi többlet és kiadási többlet (hiány) is előfordulhat mind az állami, mind pedig a családi költségvetés vonatkozásában.

Az államháztartás bevételei és kiadásai

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mindennapi-penzugyeink-adozasi-alapok
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/penzugyi-magatartasok-a-valsaghelyzetben
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mit-csinaljunk-ha-bajban-a-csaladi-kassza
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-nagyberuhazasok
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-kozpenz

3.5. Az államadósság

Egy családi háztartásban előfordulhat, hogy a kiadások meghaladják a bevételeket, és ez alapján a családnak döntést kell hoznia arról, hogy a bevételi hiányt honnan pótolja. Ha például a Molnár család új házba szeretne költözni, vagy új gépjárművet szeretne venni, de a szükséges forrás nem áll rendelkezésre, akkor

a hiányzó összeget valahonnan elő kell teremteni. Ennek egyik lehetséges formája, hogy a család hitelt vesz fel, ami egyben azt eredményezi, hogy adóssága keletkezik.

Az állam a költségvetési kiadási többlet (hiány) kezelése érdekében szintén hitelt vesz fel, azaz *az éves költségvetésben lévő hiányokra felvett hitelek összessége az államadósság*. Felmerülhet a kérdés, hogy az államnak miért van adóssága? Az egyszerű válasz erre az, hogy a korábban felvett hitelek miatt. Azonban jogos a kérdés: az állam miért vesz fel további hitelt? Ennek megválaszolásához abból kell kiindulnunk, hogy ahogy a háztartásoknak, úgy az államnak is meg kell oldania a költségvetési kiadási többlet (hiány) problémáját. Ennek alapján *az államadósság kialakulásának oka a költségvetési hiány*, azaz a költségvetési kiadási többlet, amikor a költségvetési kiadások meghaladják a bevétel mértékét.

Fontos!

Államadósság: az állam által felvett és még vissza nem fizetett hitelek összege.

A költségvetési hiány lehet rövid távú probléma, de tartósan is fennállhat a túlköltekezés esete. Az államnak a hiány fedezetére, finanszírozására forráshoz kell jutnia. Ugyanakkor az államháztartás, ezen belül a költségvetés hiányának modern kezelési módja „kicsit” összetettebb a háztartások banki hitelfelvételénél. De akkor hogyan szerez forrást az állam a költségvetési hiány kezelésére?

A forrásteremtés lényege, hogy az állam a gazdaság valamennyi szereplőjét megcélozva állampapírokat bocsát ki, és ezek megvásárlására ösztönzi a lakosságot, a vállalatokat, sőt a külföldi szereplőket is. Ha egy magánszemély megvásárolja az állampapírt, akkor az állam az eladásból befolyt összeget a hiány fedezésére tudja használni. A magánszemély oldaláról pedig ez az összeg megtakarítás lesz, hiszen az állampapírba elhelyezett összeg után kamatot kap. A rendszer lényege, hogy az állam kibocsátja, kiállítja az állampapírt, amelyet megvásárol a magánszemély. Így a költségvetési hiányt közvetve a magánszemély finanszírozza, amelyért kamatot kap. Ezzel átmenetileg a költségvetés hiánya megoldódik, de ennek finanszírozása új kiadási tételeket (az állampapír után fizetendő kamatkidás) keletkeztet.

Az államadósság

Az állam adósságaival kapcsolatos teendőket Magyarországon az *Államadósság Kezelő Központ Zrt.* látja el. Az Államadósság Kezelő Központ Zrt. alapvető tevékenysége, hogy gondoskodik a központi költségvetés fizetőképességének fenntartásáról; az államadósság, valamint az állam átmenetileg szabad pénzeszközeinek kezeléséről. Az államadósság akkor kezelhető sikeresen, ha az állam képes alacsonyan tartani a költségvetési hiányt és az államadósság visszafizetésének költségeit (az állampapírok kamatait). Ennek alapján az államadósság-kezelés sikerességét – többek között – a következő két cél elérése útján valósítja meg.

a) Az elsődleges cél a *költségvetési hiány csökkentése vagy alacsony szinten tartása*: a költségvetési hiány ne haladja meg a nemzetgazdaság összteljesítményének 3%-át. Az alacsony költségvetési hiány azt jelezi a befektetőknek, az állampapírt megvásárlóknak, hogy az állam tudatosan kezeli a pénzügyeit, és a felvett hitelt, az állampapírokat a meghatározott kamattal vissza tudja fizetni.

Érdekesség

Magyarország az Európai Unió tagállama 2004. május 1-je óta. A csatlakozási szerződésben hazánk vállalta: megtesz mindent annak érdekében, hogy az euró bevezetésére minél előbb sor kerülhessen, azaz a magyar forintot felváltsa az euró. Azonban az euró bevezetéséhez szükséges előkészületek megkezdéséhez az adott országnak gazdaságilag fejlettnak, felkészültnek kell lennie. A felkészültséget leíró követelmények az 1992. évi maastrichti szerződésben szerepelnek, és többek között a költségvetési hiányra is vonatkoznak. A feltétel szerint az euró bevezetéséhez való előkészületek akkor kezdhetők meg, ha a költségvetési hiány tartósan a nemzetgazdaság összteljesítményének 3%-a alatt van. Magyarország 2012–2019 között teljesítette legutóbb ezt a követelményt.

b) A másodlagos cél, hogy az állam által kibocsátott *állampapírokat hazai gazdálkodó szervezetek vagy magánszemélyek vásárolják meg*, ne külföldi befektetők. Ennek előnye, hogy így az állampapírok után kifizetett kamat Magyarországon marad, és a magyar nemzetgazdaságban előállított jövedelem mértékét növeli, és nem más ország nemzetgazdaságát látja el többletpénzforrással. Emellett a magyar gazdálkodó szervezet vagy magánszemély nem fogja egyik pillanatról a másikra – akár áron alul is – értékesíteni az állampapírt, ha a hazai gazdasági teljesítmény csökken egy válsághelyzetben. Ez a megoldás tehát nagyobb kiszámíthatóságot jelent az államnak.

Mivel az állam folyamatosan költségvetési hiányt termel, az Alaptörvény 2012. január 1-jével bevezette az *államadósság-korlátot*, amely szerint az Országgyűlés nem fogadhat el olyan központi költségvetést, amely következtében az államadósság meghaladná a nemzetgazdaság összteljesítményének 50%-át. Annak érdekében, hogy ezt a szabályt minden esetben betartsák a – többek között – erre a célra létrehozott Költségvetési Tanács és az Állami Számvevőszék folyamatosan vizsgálja a költségvetés tervezését és elfogadását.

Érdekesség

A maastrichti szerződésben az euró bevezetéséhez szükséges feltételek között az alacsony költségvetési hiány mellett másik szabály is vonatkozik az államadósságra: az euró bevezetéséhez való előkészületek akkor kezdhetők meg, ha az államadósság a nemzetgazdaság összteljesítményének 60%-a alatt van. A 2004. május 1-jei csatlakozás óta Magyarország még nem tudta ezt a feltételt teljesíteni (utoljára 2000–2004 között volt e küszöbérték alatt az államadósság).

Gondolkodj el rajta!

Az állam tartós eladósodása súlyos problémákhoz, konfliktusokhoz vezethet. Amikor a lakosság megszokja, hogy bizonyos szolgáltatásokat, intézményeket az állam finanszíroz, nem érdeke, hogy ezen változtasson. Ha azonban az állam szigorú, racionális gazdaságpolitikát folytat, akkor erősen visszafoghatja a kiadásokat, például intézményeket zár be, visszavon bizonyos kedvezményeket, vagy csökkenti a juttatásokat és a támogatásokat. A megvonásokra a lakosság tiltakozással reagálhat. Sokan ilyenkor eltűnnek a legális gazdaságból, és az adózás szempontjából láthatatlanná válnak. Az így kieső adóbevételt a látható adózók viselik a növekvő adók révén, ami nem igazságos és nem észszerű.

Szervezetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted van olyan körülmény, amely miatt az állam jogosult egyes kedvezmények, például a 65 éves kor feletti utazási kedvezményének eltörlésére?

Mi a véleményed, válsághelyzetben az államnak is vissza kell fognia a kiadásokat?

Szerinted válsághelyzetben az államnak a lakosság jólétét kell szem előtt tartania, és ebben az esetben további támogatásokat kell adnia, akkor is, ha az az államadósság további növekedését eredményezi, vagy vissza kell fognia a kiadásait?

Te milyen megoldást választanál annak érdekében, hogy az ország elkerülje a csődhelyzetet?

Milyen területeken csökkentenéd az ország kiadásait? Melyek azok a kiadások, amelyekről nem mondhat le az ország? A választodat indokold is meg!

Összefoglalás

Az állam a költségvetési hiány miatt hitelt vesz fel, ennek összessége az államadósság, amelyet az Államadósság Kezelő Központ Zrt. kezel. Az államadósság-kezelés lényege, hogy az állam az új költségvetési hiányhoz szükséges forrás összegéig állampapírokat bocsát ki, valamint a kibocsátott állampapírok után kamatot fizet. Egy ország akkor kezeli sikeresen az államadósságát, ha egyre kevesebb új hitelt kell felvennie, azaz alacsony a költségvetési hiány, és lehetőség szerint a saját állampolgárai felé adósodik el. Ezt a célt szolgálja az államadósság-korlát.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.akk.hu

www.allampapir.hu

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/asz-2021-ben-tovabb-csokkenhet-az-allamadossag

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/a-sikeres-allamadossag-kezeles-atal-vedettebb-lett-magyarország

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mekkora-hiteltorlesztot-bir-el-a-csalad-koltsegvetese

3.6. Közvagyon

A családok vagyona kétféle formát ölthet: egyrészt fizikailag létező vagyont, mint például ingatlanokat (családi ház, lakás, nyaraló, gépkocsi stb.), másrészt pedig a későbbi fogyasztást szolgáló pénzügyi vagyont (például a szülők munkabére, jövedelme, bankbetét, egyéb pénzügyi megtakarítások). A Molnár családnak is van nagyobb értékű vagyona, hiszen van családi háza és gépjárműve. A Molnár család mindent megtesz annak érdekében, hogy ezeknek a vagyontárgyaknak az értékét megóvja. Ennek következtében a Molnár család tagjai úgy használják ezeket a vagyontárgyakat, hogy azok ne sérüljenek, ne rongálódjanak meg, hiszen a vagyontárgyak megrongálódása esetén azok javítását is a családnak kell kifizetnie.

Mi a helyzet az államháztartás körébe tartozó vagyonnal? Mit tekintünk közvagyonnak?

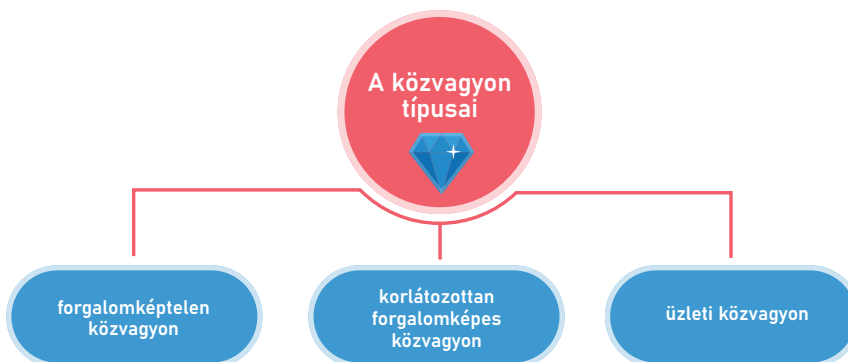

Fontos!

Közvagyon: az államháztartás központi és helyi alrendszerébe tartozó vagyoni elemek összessége. Ezen belül az állam és az önkormányzat tulajdonában álló vagyon egyben nemzeti vagyonnak is minősül, amely különleges védelemben részesül.

3.6.1. A közvagyon típusai

A közvagyon számos eltérő vagyonelem együttese, rendeltetése a közérdek szolgálata, így megóvása, megőrzése mindannyiunk kötelessége. Az állam ezt a vagyont használja a közfeladatok ellátása érdekében minden állampolgár igényének szem előtt tartásával. A *közvagyonnak három típusa* van: a forgalomképtelen közvagyon, a korlátozottan forgalomképes közvagyon és az üzleti közvagyon.

A közvagyon típusai

a) A *forgalomképtelen közvagyon* elemei két csoportra oszthatók: egyike a *kizárólagos köztulajdon* – többek között – a Szent Korona és a hozzá tartozó jelvények, az Országház és az állami tulajdonban álló terek, parkok, közkertek, de a Balaton és a Velencei-tó is ilyen. A forgalomképtelen közvagyon másik típusa a *nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyon*, amelynek állami tulajdonban, illetve a helyi önkormányzat tulajdonában történő megőrzése hosszú távon indokolt. Ilyen például a Magyar Államvasutak Zrt., az Államadósság Kezelő Központ Zrt., a Diákhitel Központ Zrt., illetve a Pilisi Parkerdő Zrt., de ide tartoznak egyes műemlék épületek és a védett természeti területek is.

b) A korlátozottan forgalomképes közvagyonba tartozó vagyonelemek eladhatók, megterhelhetők, de kizárólag törvényben vagy önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek szerint. A helyi önkormányzat korlátozottan forgalomképes törzsvagyonát képezi – többek között – a helyi önkormányzat tulajdonában álló közmű, a helyi önkormányzat által fenntartott, közfeladatot ellátó intézmény épülete.

c) Az állam üzleti vagyona engedély nélkül elidegeníthető, hasznosítható, így a piaci forgalom része lehet. Az üzleti vagyon célja az állam gazdaságirányító szerepének, esetleg jövedelemtermelő lehetőségének a biztosítása, ezért ez a vagyontömeg forgalomképes: értékesíthető, befektethető.

3.6.2. A közvagyon kezelése

Az Alaptörvény szerint a közvagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. Ennek megfelelően a nemzeti vagyon kezelése nem szolgálhat magánérdekeket, hanem azt a közösség javára kell fordítani. Emellett a közvagyon meg kell óvni annak érdekében, hogy a jövő generációk számára is rendelkezésre álljon szükségleteik kielégítéséhez, ezt fejezi ki a mondás, hogy azt „az unokáinktól kaptuk kölcsönbe”.

Gondolkodj el rajta!

Peti a 16. születésnapja után megkérte szüleit, hogy kaphasson rendszeresen zsebpénzt. A Molnár szülők bizonytalanok, hogy hogyan döntsenek. Öröközöld téma és kérdés, hogy vajon mikortól, mennyit, milyen időközönként és hogyan adható a zsebpénz. Fontos és egyben meghatározó ez egy gyermek életében, hiszen megtanul a pénzzel bánni. Megismeri a takarékoskodás előnyeit, illetve a túlköltekezés hátrányait is, miközben a szülő a háttérből tudja irányítani és kezelni a pénzügyeket. Érdemes volna a szülőknek tükröt tartaniuk maguk elé, és átgondolniuk, milyen példát mutatnak, mit látnak a gyermekek a pénzkezelésükből, hiszen ebből veszi a legközvetlenebb ismereteit.

A zsebpénz arra való, hogy már fiatalon érezzék a pénz értékét, megismerjék, milyen feltételekkel tudjátok megszerezni, hogyan tudjátok beosztani, hogyan tudjátok abból terveiteket, álmaitokat megvalósítani.

Szervezzetek mindezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted a zsebpénznek van hatása egy gyermek pénzügyi kultúrájának kialakulására? Válaszodat indokold!

Milyen döntést hoznál a Molnár szülők esetében? Kapjon-e Peti zsebpénzt? Ha igen, akkor milyen összegűt? Ha nem, akkor milyen indokokkal támasztod alá döntésed?

Ha Peti helyében lennél, és a Molnár szülők úgy döntenének, hogy adnak zsebpénzt, akkor te azt mire költenéd? Válaszodat indokold is meg!

Vagyona tehát nemcsak az államnak, hanem minden családnak van. Az állam vagyona közvagyon, amelynek három fő típusa van: forgalomképtelen, korlátozottan forgalomképes és üzleti vagyon. Az egyes típusok közötti különbségtétel alapja, hogy az állami intézmények milyen intézkedéseket tehetnek, azaz például eladhatják-e vagy sem az adott közvagyonot. A közvagyonot kizárólag közérdekből lehet felhasználni, azaz magánérdekből erre nincs lehetőség. A közvagyonon túl a családok vagyonát, azok típusait (ingatlan, készpénz) is áttekintettük.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mi-a-kozvagyon

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-a-vagyongazdalkodas

Összefoglalás

Az alábbi kérdések, feladatok megválaszolásával átismételheted a közpénzügyek fogalmáról, lényegéről tanultakat. Olvasd el figyelmesen, és válaszolj!

Kik a nemzetgazdaság szereplői?

Mi az állami beavatkozás, és melyek a típusai? Példán keresztül mutasd be ezeket!

Mely részekből épül fel az államháztartás, és a különböző részei milyen közfeladatot látnak el?

Mi az az államadósság, és hogyan alakul ki?

Mely szerv és hogyan kezeli az államadósságot?

A sikeres államadósság-kezelésnek mik a céljai?

Mi a családi költségvetés elkészítésének öt lépése?

Mi a költségvetés, és hogyan kapcsolódik az államháztartáshoz?

Milyen típusú költségvetések vannak, és ezen költségvetéseket mely intézmények és milyen időszakokra készítik, fogadják el, hajtják végre és ellenőrzik?

Mi az államháztartás bevétele, és milyen típusai vannak? Példán keresztül mutasd be ezeket!

Mi az államháztartás kiadása, és milyen állami funkciók finanszírozására szolgálnak?

Mi a közvagyon, és milyen típusai vannak? Példán keresztül mutasd be ezeket!

Melyek a költségvetési ciklus elemei, és hogyan épülnek egymásra?

Mit jelent az 50/30/20 szabály a családi költségvetés vonatkozásában?

4. Adóügyek

4.1. Az adórendszer fogalma

A *Jóbarátok* című amerikai sorozatban, amikor Rachel megkapja az első fizetését a kávézóban, nagyon megdöbben, hogy miért került az adóhatósághoz a jövedelmének egy része. A megdöbbenést bárki átélheti, aki magánszemélyként jövedelmet kap, és az ehhez kapcsolódó adózási ismeretekkel nem rendelkezik, noha ezen alapvető ismeretek a pénzügyi tudatosság részei. Így akár magánszemélyről, családról beszélünk, akár vállalkozóról vagy vállalkozásról, mindenki kapcsolatba kerül az adózással. Érdemes tehát legalább az alapfogalmakat ismernünk.

Ha nem is kell adószakértővé válnunk, de érdemes tisztában lennünk az adókötelezettségeinkkel, hogy magánszemélyként vagy vállalkozóként meg tudjuk tervezni egyes lépéseinket, döntéseinket, végig tudjuk gondolni, hogy bevételeink, jövedelmünk alapján mit engedhetünk meg magunknak, vagy például egy lakás, autó megvásárlása milyen terheket ró ránk.

Fontos!

Adórendszer: egy adott államban együtt, egyszerre alkalmazott adóknak és azok beszedési módjának összessége. Az adórendszer alapeleme az adó, de további elemei is vannak, ezek: az adóalany, az adótárgy, az adóalap, az adómérték, az adómentesség és az adókedvezmény.

Az adórendszer elemei

Nézzük meg ezeknek a fogalmaknak a lényegét! Az adórendszer alapeleme tehát maga *az adó*, azaz *olyan fizetési kötelezettség*, amelyet az állam ír elő.

Fontos!

Az *adó* az állam közbevétele, de az adó megfizetéséért cserébe az államnak nincs közvetlen ellenszolgáltatási kötelezettsége az adót megfizető felé.

Az adóbevételből az állam szolgáltatásokat nyújt az adófizetőknek, de ezek nem közvetlenül kapcsolódnak az adó megfizetéséhez. A háztartások ezáltal jövedelmük egy előre meghatározott részét közvetlen ellenszolgáltatás nélkül kötelesek az államnak átengedni. Ezeket az állam általi elvonásokat összefoglalóan *adóknak* nevezzük. *Az adók társadalmi szerepe* tehát jelentős, hiszen számos, a társadalom felé irányuló szolgáltatást az állam ebből valósít meg. Az állam fedezi azon szolgáltatások költségeit is, amelyeket mindenki igénybe vesz, amelyekből senki sem zárható ki.

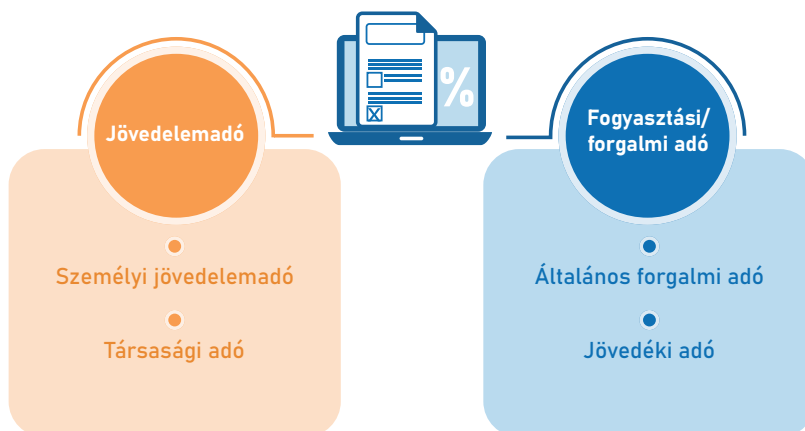
Fontos!

Adónem: az adók egyes típusait adónemeknek nevezzük.

Például a személyi jövedelemadó (szja) egy típusa az adóknak, ezt a magánszemélyek fizetik meg a megszerzett munkabérük alapján, de ugyanígy az általános forgalmi adó (áfa) is önálló adónem, amelyet – többek között – a megvásárolt termékek után kell megfizetni.

Az adó adótárgy szerinti csoportosítása pedig azt jelenti, hogy megvizsgáljuk, hogy az egyes adónemek mit adóztatnak. Így beszélhetünk jövedelemadóról és fogyasztási/forgalmi adókról. *Jövedelemadónak* minősül a személyi jövedelemadó és a társasági adó. A személyi jövedelemadó a magánszemély jövedelmére, míg a társasági adó a gazdálkodó szervezet jövedelmére vonatkozik.

Fogyasztási/forgalmi adónak minősül az általános forgalmi adó, a jövedéki adó. Az általános forgalmi adót a megvásárolt termékek és szolgáltatások után, míg a jövedéki adót egyes speciális termékek (mint a dohány-, alkohol- és energiatermékek) megvásárlása esetén kell megfizetni.

Adónemek

Az alapján, hogy *ki viseli az adóterhet, azaz ki az adó megfizetésére kötelezett*, az adókat két csoportra oszthatjuk: közvetett és közvetlen adókra. *Közvetlen* (vagy egyenes) adóról beszélünk akkor, ha az adózót magát terhelik az adókötelezettségek (például személyi jövedelemadó, társasági adó). Ha az adóalanytól eltérő személy a teherviselő, akkor *közvetett* adóról van szó (például áfa etében a kötelezettség a vállalkozást terheli, de azt végső soron a fogyasztó fizeti meg).

Fontos!

Adóalany: az adó megfizetésére kötelezett személy. Az adóalany felelős azért, hogy megszerzett jövedelme alapján az adót elkülönítse, és azt határidőben megfizesse.

Példa

A Molnár családban a személyi jövedelemadó tekintetében az adóalanyok a szülők, akik jövedelmet szereznek, míg az általános forgalmi adó esetében az adóalany a kereskedő, akitől a Molnár család vásárol. A Molnár család, amikor egy terméket megvásárol, megfizeti a termék árát és a hozzá kapcsolódó általános forgalmi adót is, azaz a Molnár család a megvásárolt termék árához kapcsolódó általános forgalmi adó összegét átadja a kereskedőnek. A kereskedő pedig összesíti a vásárlói által kifizetett általános forgalmi adót, és adóalanyként azt megfizeti az államnak.

Fontos!

Adótárgy: az a vagyon, termék vagy szolgáltatás, amelynek megszerzése vagy birtoklása az adófizetéshez vezet.

Példa

Amikor Molnár apuka és anyuka munkavállalóként megszerzi a munkabért, akkor az a jövedelemadó szempontjából adótárgynak minősül, amelynek megszerzésével adóalanyként adófizetési kötelezettségük keletkezik. Az általános forgalmi adó esetében az adótárgy a Molnár család által megvásárolt élelmiszer vagy elektronikai cikk, azaz az általános forgalmi adót azon termékek után kell fizetni, amelyeket a Molnár család megvásárol. Így ha a Molnár család kevesebbet vásárol, akkor kevesebb általános forgalmi adót fog fizetni, és ez fordítva is igaz.

Fontos!

Adóalap: az az összeg, amelyet az adótárgy képvisel.

Ha az adótárgy a munkabér, akkor az adóalap maga a munkabér összege, míg ha az adótárgy egy termék (például gépjármű), akkor az adóalap a gépjármű ára, értéke.

Példa

A személyi jövedelemadó tekintetében az adóalap az az összeg, amelyet jövedelemként Molnár apuka vagy anyuka megkap. Ez az összeg mint munkabér a munkaszerződésükben szerepel. Ha Molnár apuka szerződés szerint 400 000 forint munkabért keres, akkor az adóalap is 400 000 forint. Az általános forgalmi adó esetében az adóalap a Molnár család által megvásárolt termék ára, így ha az új televízió 250 000 forintba kerül, akkor az adóalap is 250 000. A kereskedő joga erre az adóalapra az általános forgalmi adó mértékét kiszámítani. A Molnár családnak az új televízió megvásárlásakor nemcsak az adóalapot, azaz 250 000 forintot, hanem a hozzá kapcsolódó általános forgalmi adót is meg kell fizetnie, azaz a teljes vételár a 250 000 forint ellenérték (adóalap) és az ehhez kapcsolódó általános forgalmi adó lesz.

Fontos!

Adómérték: az adóalapra számított fix vagy százalékos érték.

A legtöbb adó százalékos mértékű, azaz az adóalapra számított százalékos adómérték alapján számítjuk ki a fizetendő adót. Egyes adónemek nemcsak egy adómértéket, hanem különböző adótárgyakra különböző adómértéket alkalmaznak. De vannak fix összegű adók, tipikusan ilyenek az illetékek.

Példa

A személyi jövedelemadó esetében csak egy százalékos mértékű adó van, amely jelenleg 15%. Ha Molnár apuka bruttó 400 000 forint munkabért keres, akkor erre az adóalapra kell az adómértéket alkalmazni. $400\,000 \times 0,15 = 60\,000$. Jelen esetben Molnár apuka szja-kötelezettsége 60 000 forint lesz.

Az általános forgalmi adó tekintetében is százalékos adómértékeket kell alkalmazni, azonban ebben az adónemben nem egy, hanem 3 adómérték alapján kell számolni az adót. Attól függően kell az egyes adókulcsokat alkalmazni, hogy milyen adótárgyról van szó. 27%-os mértéket kell alkalmazni általában minden termékre, de 18%-os mérték vonatkozik – többek között – a tejre és pékárukra, valamint 5%-os mérték az irányadó – többek között – a könyv és napilap esetében. Így ha a Molnár család tejtermékeket vásárol 1888 forint értékben, akkor ebben az esetben az adóalap 1600 forint, amelyet 18%-os adómérték terhel, amely 288 forint, így a teljes kifizetendő összeg 1888 forint.

Fix adómértékű adót (pontosabban illetéket) kell fizetni általánosságban az útlevel kiállításáért, amelynek összege 7500 forint, de ha az útlevel érvényességi ideje 10 év, akkor 14 000 forintot. Ha a Molnár család útlevelet igényel 4 fő részére, amelyek érvényességi ideje 10 év, akkor a fizetendő adó (pontosabban illeték) összesen 56 000 forint.

Ugyanakkor egyes személyek jogosultak *adókedvezményre*, azaz az állam valamilyen szempontból támogatja, ösztönzi az adott adóalanyt azáltal, hogy számára kedvezményt nyújt. Az adókedvezmény célja

ugyanis, hogy a támogatott adóalany helyzetét, körülményeit az állam pozitív értelemben is elismerje, és anyagilag is támogassa.

Példa

A Molnár család is jogosult a személyi jövedelemadó tekintetében adókedvezményre: mivel Peti és Anna kiskorúak, azaz a Molnár szülők legalább egy kiskorú gyermekről gondoskodnak, így jogosultak a kedvezményre.

Az adók alól egyes személyek *mentességet* élvezhetnek. Ez azt jelenti, hogy elsődlegesen úgy tűnhet, hogy adót kell fizetniük, azaz általánosságban az adott személyek adóalanyoknak minősülnek, és adótárgyat is szereznek, de vagy az adóalanyok személyükben, vagy az adótárgy jellemzői alapján mentesülni fog az adó alól.

Példa

Molnár anyuka testvérének négy gyermeke van, így ő a személyi jövedelemadó alól mentességet élvez. Mivel négy gyereket szült és nevel, ezért a megszerzett jövedelme után nem kell személyi jövedelemadót fizetnie.

Gondolkodj el rajta!

Peti egy rádióbeszélgetésben hallott a potyautas magatartásról, és megkérdezi édesapját, ez mit jelent pontosan. Molnár apuka elmagyarázza, hogy vannak olyan emberek, akik a közjavakból való részesedésüket, fogyasztásukat igyekeznek maximalizálni, ugyanakkor a közös költségekből való részvállalást (adók befizetését) megpróbálják minimalizálni, sőt egyes esetekben elkerülni. Molnár anyuka hozzáteszi, hogy ez a hozzáállás egyrészt erkölcsileg kifogásolható, másrészt kifejti, hogy a potyautas magatartás a közszolgáltatások színvonalának csökkenéséhez vezet, ezért azt mindig kerülni kell.

Szervezzetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

- Találkoztál-e már potyautas magatartással? Ha igen, akkor sorold fel azokat a eseményeket, amikor potyautas jelenséggel találkoztál!
- Szerinted potyautas magatartásnak minősül-e, ha valaki meg van fázva, és az állam által támogatott olcsóbb gyógyszert vásárolja meg annak ellenére, hogy adót évek óta nem fizet?
- Szerinted megszüntethető-e a potyautas magatartás szigorú állami kényszerrel, vagy el kell fogadni, hogy mindig lesznek olyan állampolgárok, akik az állami szolgáltatásokért nem fizetnek?
- Szerinted nem igazságtalan az a helyzet, hogy míg elvileg minden állampolgárnak fizetnie kell a szolgáltatásért, addig egyes állampolgárok a fizetési kötelezettség teljesítése nélkül veszik azt igénybe? A válaszodat indokold is meg!

Az adórendszer legfőbb eleme maga az adó, amelyhez szorosan kapcsolódik az adóalany, adótárgy, adóalap és adómérték fogalma. Az adófizetésre kihat az adókedvezmény és az adómentesség is. Az adónemeket – többek között – két szempontból lehet csoportosítani: az adótárgy vagy az adóterhet viselő alapján. Az adótárgy szerinti csoportosításban jövedelemadó és fogyasztási/forgalmi adó szerepel, míg az adóterhet szerinti adó közvetlen vagy közvetett adó lehet. A mai modern adórendszer az ókortól alakult ki a középkoron át, az abszolutista adóhatóságon keresztül, a polgári fejlődés eredményeként. Az adózásnak kiemelt szerepe van a társadalmi felzárkóztatásban, a szegények támogatásában és a gazdasági fejlődés ösztönzésében.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-mi-az-adozas

4.2. Közvetett és közvetlen adók

Sok esetben hallod az egyes adótípusok nevét, de nem tudod, hogy pontosan miről is van szó? Melyik adót kell fizetni az egyes vásárlások után? Különadó terheli a cigaretta- és az alkoholtermékeket? Emellett egy vállalkozás megindításakor milyen adótípusok közül lehet választani?

Ezekre a kérdésekre a választ minden tudatos magánszemélynek ismernie kell ahhoz, hogy a mindennapokban képes legyen eligazodni, és a saját pénzügyi döntései mérlegeléskor figyelembe tudja venni. Ha valaki ezeket nem ismeri, akkor biztosan rossz pénzügyi és vállalkozási döntései lesznek, aminek esetleg nem érti majd az okát sem. Ennek alapján egy tudatos magánszemély jó döntéseit befolyásoló adókat tekintjük át. Első lépésként az egyes adótípusokat két csoportra kell osztani: első a közvetett, a második a közvetlen adók csoportja.

4.2.1. Közvetett adó

Fontos!

Közvetett adó: ha az adóalany és az adóterhet viselő személy különböző. Ilyen adó az általános forgalmi adó, a jövedéki adó és a vám.

A közvetett adók közös jellemzője, hogy az adó alanya a gazdálkodó szervezet, amely például az adóval terhelt termékkel kereskedik, és az ehhez kapcsolódó adókötelezettségeket (például adóbevallás) teljesíti, viszont az adó összege a terméket megvásárló személyt terheli, hiszen az általa megvásárolt termék ára növekszik az adó következtében. Vagyis *más személy teljesíti az adókötelezettséget, mint akit terhel maga az adó.*

A jövedelmek (például a munkabér) után fizetendő személyi jövedelemadón kívül a családok legnagyobb adóbefizetése az *általános forgalmi adó*. Az áfa úgynevezett fogyasztási típusú adó. Ezt áru és szolgáltatás vásárlásakor – az áru és szolgáltatás ellenértékével együtt – az eladónak fizetjük meg, amelyet ő fizet be az államnak. Ennek alapján az áfát a gazdasági tevékenység végzése esetén kell megfizetni. *Gazdasági tevékenységnek* minősül minden olyan tevékenység, amelyet rendszeresen, pénzbevétel elérése érdekében végeznek. A gazdasági eseményről pedig minden esetben számlát vagy nyugtát kell kiállítani,

amely a gazdasági esemény megtörténtét bizonyítja. A számla kiállítása egyben azt jelenti, hogy a gazdasági esemény lezárult, az ellenértékét a vevő megfizette, azaz az eladónak (adóalany) is meg kell az áfát fizetnie.

Magyarországon az áfa általános mértéke 27%, de léteznek alacsonyabb áfakulcsos termékek, szolgáltatások, sőt van áfamentes szolgáltatás is. A teljesség igénye nélkül ismerjünk meg néhány kedvezményes áfakulcsba tartozó terméket, illetve szolgáltatást!

Kedvezményes áfakulcsok

Áfakulcs (%)	Kedvezményes áfájú termékek és szolgáltatások
0	kollégiumi ellátás, sportrendezvények, sportolási szolgáltatás, köz- és felsőoktatási szolgáltatás, pénzügyi szolgáltatások
5	távhőszolgáltatás, gyógyszerek, könyv, napilap, sertéshús
18	tejtermékek, kenyérfélék, szálláshely-szolgáltatás

Példa

Peti szeretne egy új iskolatáskát, Anna pedig egy mesekönyvet, amelyről már az óvodástársai is beszéltek. A Molnár család a gyermekek számára meg akarja vásárolni mind az iskolatáskát, mind a mesekönyvet, de emellett kenyeret is kell venni. Annak érdekében, hogy mindent meg tudjanak vásárolni, szombatra nagybevásárlást tervez a Molnár család. Ezek a termékek más-más áfakulcs hatálya alá tartoznak, azaz az áfamérték különböző, hiszen a mesekönyv után 5%-os, a kenyér után 18%-os, az iskolatáska után pedig 27%-os áfát kell fizetni.

Szintén a fogyasztáshoz, vásárláshoz kapcsolódó adó a *jövedéki adó*, amely néhány termék (például az alkohol és a cigaretta) árába beépülő adó. Ez az adó nemcsak bevételt jelent az állam számára, hanem annak mértékével – mint az árat jelentősen növelő tényezővel – az állam a fogyasztást is befolyásolni szeretné. Azaz minél magasabb jövedéki adó terheli az említett termékeket, azok annál drágábbak lesznek, és a megnövekedett ár ezen egészségkárosító termékek fogyasztásának csökkentését eredményezheti. A jövedéki adó teherviselője a termék végső fogyasztója, azaz az adót az fizeti meg, aki a dohányterméket, alkoholt megvásárolja.

4.2.2. Közvetlen adó

Fontos!

Közvetlen adó: ha az adóalany és az adóterhet viselő személy megegyezik, akkor közvetlen (egyenes) adóról beszélünk, ilyen adó – többek között – a személyi jövedelemadó és a társasági adó.

A közvetlen adók közül a legfontosabb a *személyi jövedelemadó*, amelyet azonban a 4.3. lecke részletez, így erre most nem térünk ki alaposabban.

Emellett a *társasági adó* is közvetlen adónak minősül, amelyet a gazdálkodó szervezetek által megszerzett jövedelem után kell fizetni. A társasági adó adótárgya az a jövedelem, amelyet az adott évben a gazdálkodó szervezet megszerez.

Érdekesség

A társasági adó mértéke 9%, amely kifejezetten alacsony adómérték az Európai Unió más tagállamaihoz képest, hiszen például Franciaországban az adómérték 28%, míg Németországban 15%. Az általános forgalmi adó általános mértéke 27%, amely viszont kifejezetten magas adómérték az Európai Unió más tagállamaihoz viszonyítva, hiszen például Franciaországban az adómérték 20%, bár Dániában és Horvátországban 25%. A személyi jövedelemadó mértéke 15%, amely kifejezetten alacsony adómérték az Európai Unió más tagállamaihoz képest, hiszen például Franciaországban és Németországban is 45%.

Az állam a társasági adón keresztül adókedvezményekkel támogatja a vállalkozásokat. Ilyen kedvezmény vonatkozik – többek között – az új (startup) vállalkozásokra. Emellett a társasági adón keresztül az állam kedvezményeket ad új gépek vásárlására vagy új gyárak felépítéséhez is.

A társasági adót a magyar gazdálkodó szervezeteknek kell fizetniük a Magyarországon megszerzett jövedelmük alapján. Azonban, ha a magyar vállalkozásnak van határon túli, azaz például szlovákiai vagy osztrák területekről származó bevétele is, akkor azt is bele kell számítani a Magyarországon megszerzett összes jövedelmébe. Ha egy osztrák vállalkozás nyomdát indít Magyarországon, akkor ebből a tevékenységből származó jövedelme után általánosságban Magyarországon is kell adót fizetnie.

A társasági adó helyett két kedvezőbb adótípust is választhatnak a gazdálkodó szervezetek: a *kisvállalati adót (kiva)* és a *kisadózó vállalkozások tételes adóját (kata)*.

A kivát olyan gazdálkodó szervezetek választhatják, amelyek legfeljebb 25 főt foglalkoztatnak, azaz egy gazdálkodó szervezet addig lehet a kiva alanya, amíg nincs több munkavállalója, mint 25 fő. A kiva-adóalapba kizárólag az adott évben megszerzett jövedelmet kell beleszámítani. A kiva mértéke 10%. Ennek következtében ezt az adót a hazai kisvállalkozások, például pékségek tudják választani.

Példa

Molnár apuka egyik este vacsora közben elmeséli, hogy a vezetőség fontolgatja a munkahelyén, hogy a társasági adó helyett a kisvállalati adót válassza. Peti azt mondja, hallotta egy podcastban, hogy egy adószakértő szerint a magyar kisvállalatoknak ez jó döntés. Molnár anyuka pedig hozzáteszi, hogy az ő munkahelyén már tavaly meghozták ezt a döntést, így ők a kisvállalati adót fizetik. Molnár anyuka még elmondta, a vezetőségtől úgy hallotta, hogy pozitív tapasztalataik vannak a kisvállalati adó vonatkozásában.

A katát olyan gazdálkodó szervezetnél vagy egyéni vállalkozó számára célszerű választani, aki egyedül vagy csak egy-két fő alkalmazottal dolgozik. Az adó mértéke havonta 50 000 forint, amely fix adó, azaz magasabb összegű adót nem kell fizetni egyik esetben sem. Ennek azonban az a feltétele, hogy az éves bevétele nem haladhatja meg a 12 millió forintot, azaz ha ezt az összeget az adott gazdálkodó szervezet bevétele meghaladja, akkor a bevétele után automatikusan már nem katát, hanem a társasági adót kell fizetnie. Abban az esetben sem választhatja a katát a gazdálkodó szervezet, ha akár egyetlen gazdasági eseményről nem állít ki nyugtát vagy számlát.

Példa

Molnár anyuka havonta jár fodrászhoz, ahol felmerül, hogy a fodrász katás adóalany, és minden hónapban a megszerzett bevétele után 50 000 forint összegű adót kell fizetnie. Molnár anyuka figyelmezteti a fodrászát, hogy ha valamelyik vendégnek nem ad nyugtát, és emiatt szankciót kap, az azt is maga után vonja, hogy nem lehet tovább kata-adóalany. A fodrász megköszönte a figyelmeztetést, és jelezte, hogy mostantól mindenkinek fog nyugtát kiállítani, minden hajvágásról, -festésről.

Gondolkodj el rajta!

A Molnár apuka barátja, István tegnap este elmesélte, hogy új vállalkozást alapít: építésként házakat fog tervezni családoknak. A Molnár család nagy örömmel fogadta a hírt; Peti pedig megkérdezte, hogyan fog a vállalkozás adózni. István jelezte, hogy ez jó kérdés, és ezt még nem döntötte el. Molnár apuka megjegyezte, hogy amennyiben csak magánszemélyként végzi ezt a tevékenységet, akkor érdemes először a kata szerint adózni. Majd ha növekszik a vállalkozás, akkor lesz érdemes a kiva szerint teljesítenie az adókötelezettségeket. Molnár anyuka ehhez hozzátette, hogy ez szerinte is nagyon helyes taktika, hiszen ezek a kedvezőbb adónemek kifejezetten a hazai kis- és közepes vállalkozásokra vonatkoznak.

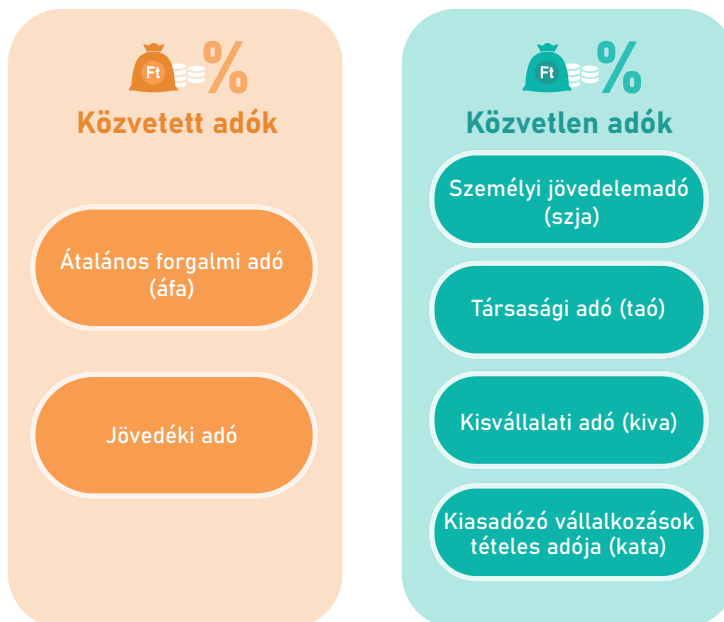
Szervezetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted támogatható, hogy egyszerűbb adótípusokat vezet be az állam a kis- és középvállalkozások támogatása érdekében? Válaszodat indokold is meg!

Véleményed szerint az államnak a kis- és középvállalkozásokat vagy a több munkavállalót foglalkoztató nagyvállalatokat kell támogatnia? Válaszodat indokold is meg!

Célszerű-e kifejezetten a hazai vállalkozásokat támogató adórendszert kialakítani, vagy nem lehet különbséget tenni aszerint, hogy hazai vagy külföldi vállalkozásról van szó? Válaszodat indokold is meg!

Közvetett és közvetlen adók

Az egyes adótípusokat a közvetett és a közvetlen adók rendszerében elemeztük. Elsőként a közvetett adókat, így az általános forgalmi adót és a jövedéki adót részleteiben néztük át. Majd a közvetlen adókat vizsgáltuk meg, azaz a személyi jövedelemadót és a társasági adót. Ehhez kapcsolódóan az alternatív adótípusok (kisvállalati adó és kiasadózó vállalkozások tételes adója) főbb jellemvonásaira is kitértünk.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-kozponti-es-helyi-ado

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/hogyan-kapjuk-vissza-a-befizetett-adot

bkik.hu/hu/szolgaltatasok/tudastar/tao-tarsasagi-ado

bkik.hu/hu/szolgaltatasok/tudastar/kata-kisadozo-vallalkozasok-teteles-adoja

bkik.hu/hu/szolgaltatasok/tudastar/adozasi-formak-egyeni-vallalkozokent

4.3. A munkavégzés adóterhe

Molnár Peti egy nap megkérdezi az édesapjától, hogy mennyi a bruttó fizetése. Apu zavarba jön: azzal tisztában van természetesen, hogy a munkáltatója havonta 305 999 forintot utal át a bankszámlájára, amely már az adókedvezményt is tartalmazza, de arra nem emlékszik, hogy ez mekkora bruttó bért jelent. Anyu azt javasolja neki, hogy nézzék át a fizetési jegyzéket, azon ugyanis rajta kell lennie minden információnak.

Fontos ugyanakkor tudni, hogy adó nemcsak a magánszemély bruttó jövedelmét terheli, hanem a magánszemélyt alkalmazó munkáltatónak is van adóterhe. Elsőként azonban tekintsük át a munkavállaló adóterhét!

4.3.1. A munkavállaló adóterhe

Fontos!

A munkavállaló adóterhe: azon adók, járulékok összessége, amelyeket minden megszerzett jövedelem (például munkabér) után fizetni kell. Jelenleg a munkavállaló adóterhe két adótípus megfizetését jelenti, a személyi jövedelemadóét és a társadalombiztosítási járulékét.

A munkavállaló adóterhének alapja minden esetben a *bruttó jövedelem*, ez lesz egyben az adóalap is, amelyre a személyi jövedelemadó és a társadalombiztosítási járulékot számítani kell. Ezeket az adókat a bruttó jövedelemből kell levonni, és így kapjuk meg a magánszemély *nettó jövedelmét*, amelyet a munkáltató a munkavállaló bankszámlájára utal.

Fontos!

Személyi jövedelemadó: az az adó, amelyet magánszemélyek (természetes személyek) fizetnek a belföldön megszerzett jövedelmük után.

A személyi jövedelemadó adómértéke jelenleg Magyarországon 15%. Számos adókedvezménnyel lehet az adóalapot csökkenteni, például a családi adókedvezménnyel, amelynek összege gyermekenként, havonta

- egy eltartott esetén 66 670 forint;
- két eltartott esetén 133 330 forint/eltartott; illetve
- három vagy több eltartott esetén 220 000 forint/eltartott.

Amennyiben a szülők együtt nevelik gyermekeiket, akkor vagy az egyik szülő, vagy a másik szülő veheti igénybe ezt a kedvezményt, de meg is oszthatják egymás között.

Emellett az az édesanya, aki négy gyermeket szült, nevel vagy nevelt fel – a többi feltétel teljesítésével – mentesül a személyi jövedelemadó fizetésének kötelezettsége alól.

Példa

A Molnár szülők Petit és Annát nevelik együtt, akik után havonta összesen 266 660 forint családi adókedvezményre jogosultak a szülők, amely éves szinten 3 199 920 forint. Ezt az összeget vagy Molnár apuka, vagy Molnár anyuka veheti igénybe, vagy együtt megosztva, azaz például januárban és június között Molnár apuka, július és december között pedig Molnár anyuka.

Személyi jövedelemadó

Adóalany	magánszemély
Adótárgy	jövedelem
Adóalap	a jövedelem összege
Adómérték	15%
Adókedvezmény	családi adókedvezmény
Adómentesség	négy vagy több gyermeket szülő és nevelő nők mentessége

A *társadalombiztosítási járulékot* a munkavállaló bruttó bére alapján kell megállapítani, és a munkáltató vonja le a munkavállaló bruttó munkabéréből. A társadalombiztosítási járulék mértéke jelenleg 18,5%. Mire is használja az állam ezt a járulékot? A társadalombiztosítási járulékból fedezi a szociális ellátórendszert, így a jövedelmet szerzőktől az állam mindaddig, amíg munkaképesek, kötelezően elvonja a jövedelmük egy részét. A társadalombiztosítási járulék fizetésére tekintettel viszont a munkavállaló betegsége, munkaképtelensége idején jogosult lesz állami ellátásokat (például egészségügyi, szociális és nyugdíjellátást) igénybe venni.

A társadalombiztosítási járulék

Társadalombiztosítási járulék

Adóalany	magánszemély
Adótárgy	jövedelem
Adóalap	a jövedelem összege
Adómérték	18,5%

4.3.2. A munkáltató adóterhe

A munkavállalót terhelő adókon túl a munkavállalók után a munkáltatót még további adó és hozzájárulás terheli. Most nézzük át ezeket!

Fontos!

A munkáltató adóterhe: azon adók, hozzájárulások összessége, amelyeket a munkáltatónak minden általa kifizetett jövedelem (például munkabér) után fizetnie kell. Jelenleg a munkáltató adóterhe két adótípus megfizetését jelenti, amely a szociális hozzájárulási adó és a szakképzési hozzájárulás.

A *szociális hozzájárulási adó* fizetésével a társadalom közös szükségleteinek fedezéséhez százalékos mértékben járulunk hozzá, azaz a társadalombiztosítási járulékhöz hasonlóan a szociális hozzájárulási adó is a társadalombiztosítási rendszer (egészségügyi, szociális, nyugdíjrendszer) fenntartását szolgálja. A szociális hozzájárulási adót a munkáltató fizeti a munkavállalónak kifizetett munkabér után, mértéke 13%.

Szakképzési hozzájárulás esetén az adóalany a munkáltató, aki ezt a hozzájárulást a munkavállalóknak kifizetett munkabér alapján fizeti, mértéke a hozzájárulási alap 1,5%. Ha azonban a munkáltató igazolni tudja, hogy ezt az összeget a munkavállalók képzésére fordította, akkor ezen hozzájárulás megfizetése alól mentesül.

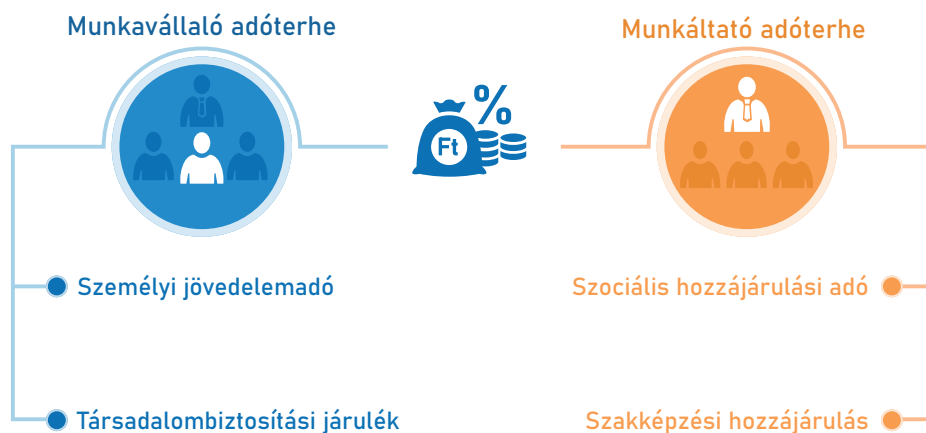

Példa

Molnár apuka jövedelme bruttó 400 000 forint havonta, amely után a munkáltatójának 1,5%-os szakképzési hozzájárulást is fizetnie kell, azaz a munkáltató adóterhe $(400\,000 \times 0,015 =)$ 6000 forint.

A munkáltató a következő hónapban Molnár apukát szakmai továbbképzésre iskolázza be, amelynek összege 15 000 forint, így a munkáltatónak a következő hónapban nem kell szakképzési hozzájárulást fizetnie.

Az alábbi táblázat célja olyan útmutató biztosítása, amely általánosságban a munkavállalói és munkáltatói adóterheket együttesen mutatja be, de ebben kedvezmény nem szerepel.

A munkavállalói és a munkáltatói adóterhek áttekintése

	Nettó munkabér		Adómérték
Bruttó munkabér	Munkavállalót terhelő adókötelezettség	Személyi jövedelemadó	15%
		Társadalombiztosítási járulék	18,5%
Munkáltatót terhelő adókötelezettség		Szociális hozzájárulási adó	13%
		Szakképzési hozzájárulás	1,5%

Gondolkodj el rajta!

Peti kérdése után Molnár apuka munkaszerződését is megkeresték, amelyben szerepel, hogy a bruttó bére 400 000 forint. Peti azt is megkérdezte, hogy Molnár apuka munkáltatójának is kell-e további adót fizetnie. Molnár anyuka azt válaszolta, hogy igen, azaz az egyes foglalkoztatottak után még a munkáltatónak is további adókat kell fizetnie, a szociális hozzájárulási adót és a szakképzési hozzájárulást. Mindkét esetben a Molnár apuka munkaszerződésében szereplő bruttó 400 000 forintos bért kell adó- és hozzájárulási alapnak venni.

Molnár apuka munkáltatójának szociális hozzájárulási adó-kötelezettsége $(400\,000 \times 0,13=)$ 52 000 forint.

Molnár apuka munkáltatójának szakképzési hozzájárulási kötelezettsége $(400\,000 \times 0,015=)$ 6 000 forint.

Ennek alapján a munkáltatónak a 400 000 forint bruttó béren kívül 58 000 forint adót még fizetnie kell, habár a 400 000 összegű bruttó munkabérhez képest – a két kiskorú gyermekre vonatkozó adókedvezmény alapján – Molnár apuka nettó bére 305 999 forint.

Szervezetek órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket, tapasztalataitokat arról, hogy a munkabér tekintetében a munkavállalónak és a munkáltatónak külön-külön is van adókötelezettsége. Indokolt lenne-e ezen módosítani, azaz ezeket az adókötelezettségeket összevonni, vagy célszerű ezeket így külön szerepeltetni!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted nem túlzás, hogy a bruttó jövedelem alapján a munkáltatónak még további adókat is fizetnie kell az állam részére? Véleményed indokold is meg!

Szerinted van olyan adó, amelyet el lehetne törölni? Ha igen, akkor az adó eltörlését követően miből lesznek kifizethetők például az egészségügyi dolgozók? Véleményed indokold is meg! Szerinted indokolt ezen adónemek közötti különbségtétel, vagy ezeket össze kellene vonni egy adóvá? Véleményed indokold is meg!

A munkavégzés adóterhének bemutatásakor fontos elkülöníteni a munkavállaló és a munkaadó adóterhét. A munkavállalót terhelő adó a személyi jövedelemadó és a társadalombiztosítási járulék, ezzel szemben a munkáltatót terhelő adó a szociális hozzájárulási adó és a szakképzési hozzájárulás. Mindegyik adó esetében az adómértékek megállapításakor a bruttó munkabért kell alapul venni.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/szja-kedvezmeny-vagy-mentesseg
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/szja-kedvezmeny-vagy-mentesseg-ii

4.4. Az adóeljárás fogalma

Molnár Peti hallotta, hogy a buszon két kismama arról beszélgetett, hogy már mindketten megkapták a gyermekük adóazonosító jelét. Peti nem értette, miről van szó, és megkérdezte édesapját, hogy ha a két újszülött rendelkezik adóazonosító jellel, akkor neki is van-e, vagy az csak a kisbabáknak jár. Molnár apuka

elmondta Petinek, hogy neki is van, és meg is mutatta. Az adóazonosító jel egy olyan 10 elemből álló szám-sor, amely alapján az adóhatóság azonosít minden személyt, és ellenőrzi a kötelezettségek teljesítését is.

Fontos!

*Adóeljárá*s: az a folyamat, amely során az adózó teljesíti adókötelezettségeit, illetve amely során az adózó és az adóhatóság kapcsolatot tart egymással.

Az adóeljárá

s elemei: az adózó és az adókötelezettség. Az *adózó* fogalma nem valamely adótípushoz (adó-nemhez) kapcsolódik, hanem magához az adóeljáráshoz. Ezáltal *az adóeljárá*s vonatkozásában minden adóalanyt adózónak tekintünk, aki az adóeljárást megindítja az adóhatóság előtt, vagy akivel szemben az adóhatóság eljárás

Példa

A Molnár családban a szülők minősülnek adózónak a személyi jövedelemadó tekintetében. De az általános forgalmi adó szempontjából a pékség minősül adózónak, ahol a Molnár család pékárut szokott vásárolni. Az általános forgalmi adó vonatkozásában tehát a Molnár család nem lesz adózó, mert az áfa, ahogy láttuk, közvetett adó: a pékárú megvásárlásakor a termék vétel-árába foglalt áfát a pékség alkalmazottjának adjuk oda.

Az adózónak az adóeljárá

s keretében *adókötelezettségei* vannak: többek között bejelentkezési, bevallási és adófizetési kötelezettsége. A *bejelentkezési kötelezettség* azt jelenti, hogy aki gazdálkodási tevékenységet kezd, vagy adóköteles jövedelmet, vagyont szerez, annak ezt az adóhatósághoz be kell jelentenie. A bejelentkezés alapján az adóhatóság az adózót nyilvántartásba veszi, és számára adószámot állapít meg.

Az adózónak a gazdasági tevékenysége során szerzett bevételről és az azt terhelő adóról bevallást kell benyújtania az adóhatósághoz. A *bevallási kötelezettség* teljesítésének gyakorisága lehet éves, negyedéves vagy havi, azaz a bevallást az adózónak évente, negyedévente vagy havonta kell megküldenie az adóhatóság részére.

Az *adófizetési kötelezettség* – többek között – az adózó által benyújtott adóbevalláson alapul, és azt személyesen az adóhatóság ügyfélszolgálatán, postai úton (sárga csekkkel) vagy banki átutalás formájában kell megfizetni. Az adóhatóságnak ehhez a honlapján meg kell jelenítenie azokat a bankszámlaszámokat, amelyekre az adózó a fizetendő adót utalni tudja.

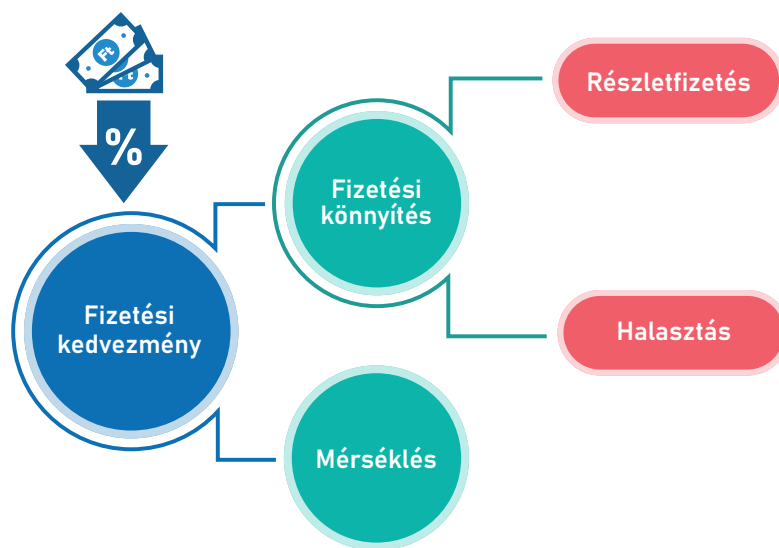
Az adózónak adókötelezettségeit önkéntesen kell teljesítenie, azaz az adóeljárá

s a legtöbb esetben nem igényli az adóhatóság intézkedését, hanem az adózó saját cselekményére támaszkodik. Az adóalany önkéntes módon jelentkezik be az adóhatósághoz, és bejelenti az adókötelezettségére vonatkozó lényeges körülményeket vagy azok változásait. Az adóhatósághoz bejelentkezett adózónak a legtöbb adónem esetében *önadózással* kell az adókötelezettségeit teljesítenie, azaz az adózó kötelezettsége az adóalapjának és a fizetendő adó összegének megállapítása, bevallása és megfizetése. Ennek következtében *az önadózás* gyűjtőfogalom, amely *az adózó gazdasági tevékenységéhez közvetlenül kapcsolódó adóeljárási kötelezettségek önkéntes teljesítését foglalja magába*. Az önadózás mint gyűjtőfogalom három adókötelezettséget foglal egybe: ez az adókötelezettség megállapítása (felismerése), az adóbevallás és az adófizetés.

Az önkéntes teljesítésen alapuló adóeljárás mellett az adóeljárásnak van egy másik formája is, amikor az adózó és az adóhatóság tart egymással kapcsolatot. Ez a folyamat az adózó kérelmére vagy az adóhatóság döntésére indul meg. Számos egyedi adóeljárás van, de a mindennapi élet szempontjából egy kérelmet és egy hivatalból meginduló eljárást helyezünk a középpontba: a fizetési kedvezmény iránti eljárást és az adózói minősítési eljárást.

A fizetési kedvezmény iránti eljárásnak két típusa van, a fizetési könnyítés és a mérséklés. A fizetési könnyítés keretében az adózó részletfizetést vagy halasztást kérhet. A részletfizetés során az adózó kezdeményezi, hogy a fennálló adótartozását részletekben tudja megfizetni. Az adózó halasztás iránti kérelme pedig arra irányul, hogy a fennálló teljes tartozást egy későbbi időpontban teljesíthesse. A mérséklés pedig azt jelenti, hogy az adózó nehéz gazdasági vagy életkörülményeire tekintettel az adóhatóság az adótartozást elengedi, eltörli. Minden típusú fizetési kedvezményre irányuló adózói kérelemről az adóhatóság dönt, hogy a kért kedvezményt részben vagy teljesen engedélyezi-e az adózó számára.

Az adózási kedvezmények

Az adóhatóság a hivatalból indított *adózói minősítési eljárásban* az adózók eddigi életútját vizsgálja, és ennek eredménye alapján az adózókat három kategóriába osztja: megbízható, általános vagy kockázatos adózó. A minősítés az adózó korábbi adóhatósággal szembeni magatartásán alapul. Megbízható adózó az lesz, aki – többek között – legalább 3 éve működik, és határidőben teljesíti az adókötelezettségeit. Kockázatos adózó pedig az lesz, aki – többek között – az adófizetési kötelezettségét folyamatosan nem teljesíti, így az adóhatósági nyilvántartásban nagy összegű adótartozással rendelkezik. Az általános adózót az adóhatóság sem megbízható adózóként nem tudja kiemelni, sem kockázatos adózónak nem tudja minősíteni.

Nézz utána!

Az adóhatóság honlapján publikálja azon adózók adatait, akik 180 napon keresztül folyamatosan fennálló, 100 millió forintot meghaladó adótartozással rendelkeznek; ők egyben kockázatos adózónak is minősülnek. A naprakész nyilvántartás az alábbi linken érhető el:

https://nav.gov.hu/nav/adatbazisok/adoslista/hiany_hatralek_1201188187115/nemmagan180.html

Lakóhelyed közelében van olyan szervezet, amely a fenti listán szerepel? Ha igen, akkor számold be arról, hogy milyen tapasztalataid vannak ezzel az adózóval kapcsolatban!

Szervezetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket, tapasztalataitokat!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted elfogadható-e, hogy az adóhatóság ezeknek az adózóknak az adatait nyilvánosságra hozza?

Véleményed szerint a többi adózónak van joga megismerni azon személyek adatait, akik nem fizetnek adót?

Szerinted a tartozással rendelkező adózókat ösztönzi a tartozás megfizetésére, ha ezen a listán szerepelnek? Válaszodat indokold!

Az adóeljárás funkciója, hogy az adózó számára egységes folyamat alakuljon ki, amelyen keresztül az adókötelezettségeit önkéntesen teljesítenie tudja, illetve amely során az adózó az adóhatósággal kapcsolatot tud tartani. Minél inkább beépül a gazdasági folyamatokba az adókötelezettségek teljesítése, a szükséges adóbevételek annál inkább megérkeznek az államháztartásba. Ha azonban egy adózó szándékosan titkolja el gazdasági tevékenységéből származó bevételét, és ezen bevétel vonatkozásában adókötelezettségeit nem teljesíti, akkor adócsalásról van szó. Az adócsalással szemben pedig a lehető legszélesebb körben indokolt az államnak fellépnie, amely célkitűzést az elmúlt évtizedben az Európai Unió is a zászlajára tűzte.

Összefoglalás

Az adóeljárás fogalmi elemei az adózó és az adókötelezettség, és ez utóbbi vonatkozásában három adókötelezettség kiemelése indokolt: a bejelentkezési, bevallási és adófizetési kötelezettség. Az adóeljárás azonban nemcsak önkéntesen teljesítendő adókötelezettségekre vonatkozik, hanem az adózó és az adóhatóság közötti kapcsolattartás egyik formája is. Ezen eljárások közül a fizetési könnyítési eljárást és az adózói minősítési eljárást emeltük ki. Mindezek alapján az adóeljárás funkciója a kapcsolatteremtés az adózó és az adóhatóság, valamint a gazdasági esemény és a hozzá kapcsolódó adókötelezettség között.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.aszhirportal.hu/hu/hirek/adobevasallas-kozeledik-a-hatarido
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/kozpenzek-kozerthetoen-az-adoelkerules
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mindennapi-penzugyeink-egy-kis-adotortenelem
www.aszhirportal.hu/hu/hirek/mindennapi-penzugyeink-egy-kis-adotortenelem-2-resz

4.5. Elektronikus ügyintézés az adózásban

Példa

Molnár apuka május 20-án este nézi a híradót, amelyben arra hívják fel a figyelmet, hogy aznap lejár a személyijövedelemadó-bevallás benyújtásának határideje. Peti megkérdezi a szüleit, hogy ők már benyújtották-e a személyi jövedelemadó-bevallásukat. Molnár anyuka megjegyzi, mert valóban, ezt a kötelezettséget még nem teljesítették. Már bezárt az adóhivatal, most mi legyen? Molnár apuka megnyugtatta feleségét, mert emlékszik arra, hogy az adóhatóság készített egy személyijövedelemadó-bevallási tervezetet, amelyet elektronikus úton megküldött nekik. Ezért elegendő lenne csak ezt a tervezetet megkeresni, átnézni és elfogadni.

A személyijövedelemadó-bevallás és más adókötelezettségek is teljesíthetőek elektronikusan, azaz a Molnár család még időben tudja teljesíteni kötelezettségeit. Az adóbevalláson kívül azonban más ügyben is felmerülhet az elektronikus ügyintézés kérdése az adózásban. Nézzük meg, hogy a mindennapi életünkre ez hogyan hat!

Fontos!

Elektronikus ügyintézés az adózásban: ha az adóhatóság és az adózó közötti kommunikáció személyes jelenlét nélkül, elektronikus csatornán keresztül valósul meg. Ez mind a kérelemre, mind a hivatalból induló eljárások esetén is értelmezhető. Elektronikus csatorna például az adóhatósági honlap, az e-mail, a Központi Azonosítási Ügynök vagy a telefon is.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) előtt intézhető ügyek valamennyi adózó számára teljes egészében, a teljes eljárási folyamatban elektronikus úton kezdeményezhetők és intézhetők. A magánszemély adózók számára az elektronikus ügyintézés lehetőség: aki nem kíván elektronikusan kapcsolatot tartani, ügyet intézni az adóhatóságnál, az kezdeményezheti, hogy személyesen vagy papír alapon kommunikáljon vele.

4.5.1. Telefonos ügyintézés

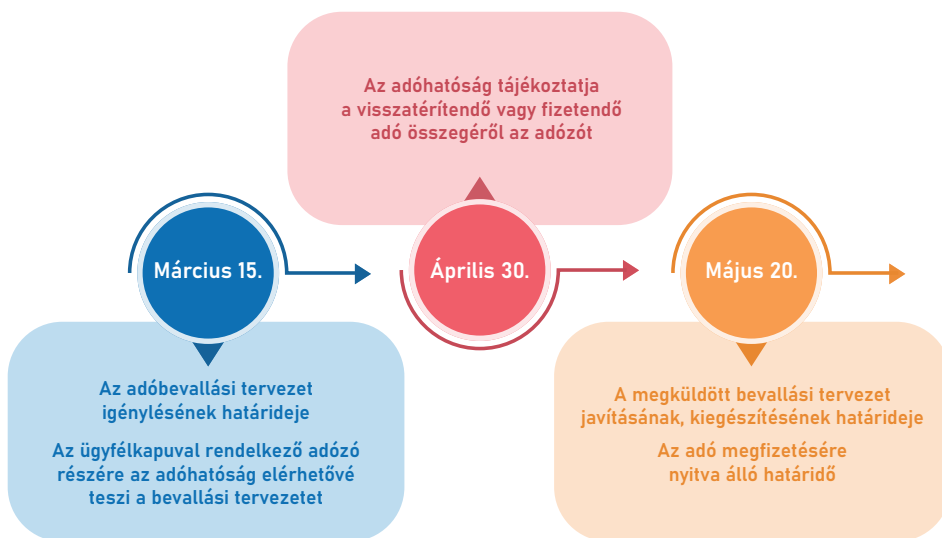
A telefonos ügyintézés előnye, hogy az ügyfelek a beazonosítást követően telefonon is intézhetik adóügyeiket, vagy kérhetnek egyedi ügyekben tájékoztatást. A telefonon intézhető ügyek körében ellenőrizhető – többek között – az ellenőrzést végző személy személyazonossága és megbízásának érvényessége, a megbízólevél száma, az ellenőrzés alá vont adónemek és időszak, valamint az adóhatósági nyilvántartásban szereplő tartozások összege.

A telefonos ügyintéző rendszer szolgáltatásainak igénybevételéhez azonban a telefonáló személyt azonosítani kell. Az azonosítás kétféle módon történhet: *ügyfélazonosító-számmal*, amely az adóhatóságtól igényelhető, vagy *részleges kódú telefonos azonosítóval*, amely a kormányablakokban, okmányirodákban igényelhető.

4.5.2. Adóhatóság által elkészített bevallási tervezet

Az adóhatóság elkészíti és ügyfélkapus azonosítással elérhetővé teszi a személyijövedelemadó-bevallási tervezetet az elektronikus felületen – többek között – a magánszemélyeknek. Ugyanakkor bármely magánszemély megadott határidőben kérheti a tervezet postázását sms-ben, levélben, telefonon, személyesen vagy elektronikusan is.

A bevallási tervezetet május 20-ig el kell fogadni, azaz ezen határidőig van lehetőség az adóbevallási tervezet kiegészítésére vagy elfogadására, és az 1+1%-os rendelkező nyilatkozat leadására.

Az adózási intézkedések határidői

Az adóhatóság által elkészített bevallástól függetlenül bárki maga is elkészítheti szja-bevallását.

4.5.3. Jövedelemigazolás

A jövedelemigazolást minden esetben az adóhatóság állítja ki az adózó kérésére. A jövedelemigazolás a kiállítás napján fennálló állapotnak megfelelően adóévenként tartalmazza az adózó jövedelmét és az ahhoz kapcsolódóan megfizetett adót. Igényelhető igazolás például kollégiumi elhelyezéshez, hitelfelvételhez, szociális támogatásokhoz vagy különböző pályázatokhoz az IGAZOL nyomtatványon.

Példa

A Molnár család szomszédjában lakó Szabó családban a legidősebb fiú, Máttyás szeptembertől egyetemre fog járni, és a kollégiumi felvételi kérelemhez csatolni kell a szülők jövedelemigazolását. A Szabó család a kertben beszélget erről, és megkérdezik Molnár apukát, hogyan lehetne jövedelemigazolást szerezni minél előbb. Molnár apuka elmondja, hogy a NAV honlapján elérhető IGAZOL nyomtatványt kellene kitölteni, és megküldeni az adóhatóságnak e-mailen vagy a Központi Azonosítási Ügynökön keresztül. A NAV pedig erre válaszként meg fogja küldeni a szükséges jövedelemigazolásokat. Molnár anyuka hozzáteszi, hogy az IGAZOL nyomtatványon azt is fel kell tüntetni, hogy milyen célra kérik a jövedelemigazolást, és itt a Szabó család nyugodtan írhatja a kérelemre, hogy kollégiumi jelentkezéshez kell.

Gondolkodj el rajta!

A NAV a jelenleg elérhető elektronikus kommunikációs csatornákat maradéktalanul használja annak érdekében, hogy az adózók kötelezettségeinek teljesítését megkönnyítse. Egyes önkormányzati adóhatóságok azonban nem tudnak az adózók számára ilyen széles körű kommunikációs csatornát létrehozni. Az adózók kötelezettségeinek teljesítése ebben az esetben elnehezül, ha azt az önkormányzati adóhatósághoz személyesen kell teljesíteni.

Szervezzetek ezzel kapcsolatban órai vitát, osszátok meg egymással véleményeteket!

Feldolgozási szempontok:

Szerintetek vannak az elektronikus kapcsolattartásnak előnyei és hátrányai? Melyek ezek, soroljátok fel őket!

Alakítsatok két csoportot, és az egyik csoport érveljen az elektronikus kapcsolattartás mellett, míg a másik csoport az elektronikus kapcsolattartás hátrányait mutassa be!

Az adóhatóság az elérhető összes kommunikációs csatornán keresztül fogadja az adózói jelzéseket és az adózói kérelemeket, azaz minden adózó intézheti ügyeit elektronikusan. A magánszemélyek szabadon döntenek el, hogy elektronikusan, papír alapon vagy telefonon intézik az ügyeket. Ezen ügyintézési módok közül a telefonos ügyintézészt tekintettük át részletesen. Emellett a jövedelemigazolás igénylését és a személyijövedelemadó-bevallási tervezet elfogadását tekintettük át lépésről lépésre.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

www.nav.gov.hu/nav/szja/szja

4.6. Az adóhatóság rendeltetése és helye

Példa

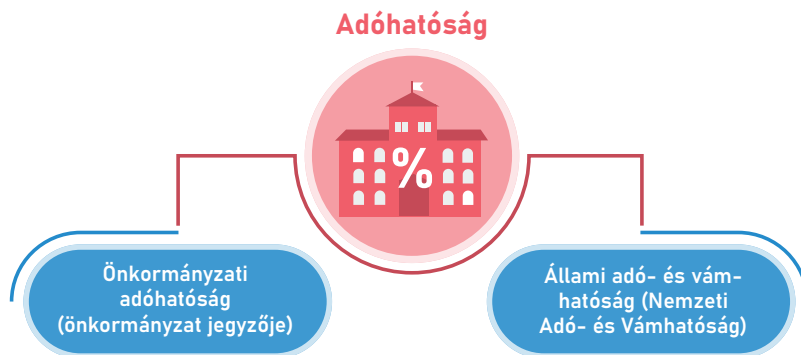
Molnár Peti tegnap a pékségben látta, hogy két vásárló a péksütemények kifizetését követően igazolványt vett elő. Elmondták, az adóhatóságtól érkeztek, és megkérték az eladót, hogy szóljon a vezetőnek. Peti nem értette, hogy mi történt, miért jöttek az adóhatóságtól? Molnár apuka elmagyarázta, hogy az adóhatóság feladata a gazdálkodó szervezetek ellenőrzése, így a pékségé is. Ez egy mindennapi eljárás, csak mi nem mindig látjuk. Molnár anyuka hozzátette: tegnap a megszokott újságosnál akarta megvenni kedvenc hetilapját, amikor azt vette észre, hogy az üzlet le van zárva, és az adóhatósági jelzés szerint 12 napig nem nyithat ki az újságos az adókötelezettségei elmulasztása miatt. Molnár apuka úgy vélte, ebben az esetben olyan súlyos lehetett az újságos mulasztása, hogy az adóhatóság szankciót alkalmazott vele szemben.

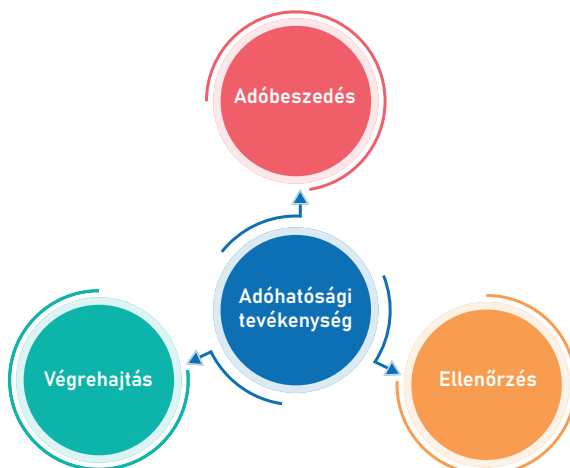

Fontos!

Adóhatóság: tevékenysége az államháztartás bevételeinek beszedésére és ennek a kötelezettségnek az ellenőrzésére, valamint a kötelezettséget nem teljesítő adózóktól a tartozás beszedésére irányul.

A jelenlegi magyar adórendszerben *kétféle adóhatóság van*: az állami adó- és vámhatóság, illetve az önkormányzati adóhatóság. Az állami adó- és vámhatósági feladatokat a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) látja el, míg az önkormányzati adóhatósági feladatokat a települési önkormányzat jegyzője.

Az adóhatóság és az adóhatósági tevékenység

Az adóhatóság az adóbeszedés eredményes teljesítéséhez a tudomására jutott adatokat *nyilvántartja és megőrzi*. Az Alaptörvényben megjelenő garanciális elv, hogy az adóhatóság ezen túlmenően egyéb célra adatot nem gyűjthet és nem használhat fel.

Fontos!

Adótitok: az adóhatósági nyilvántartásban szereplő, az adózáshoz kapcsolódó adatok, tények, dokumentumok adótitoknak minősülnek.

Az adótitok megőrzésének kötelezettsége minden olyan személyt terhel, aki feladataival összefüggésben adótitok birtokába jut. A titoktartásra kötelezett megsérti a titoktartási kötelezettséget, ha a megismert adótitkot alapos ok nélkül illetéktelen személy részére hozzáférhetővé teszi. A titoktartási kötelezettségnek nincs időtartama, így az adótitok megőrzésének kötelezettségét nem érinti az adózó halála sem: az adótitkot az adózó halála után is meg kell őrizni.

Példa

A Molnár család tekintetében adótitok, hogy a Molnár szülők milyen összegű jövedelmet szereznek, és a jövedelem alapján milyen összegű személyi jövedelemadót fizetnek. Így az ezen adatokat tartalmazó adóbevallásra is vonatkozik az adótitok. Akárki, aki a Molnár család adózási adatait a szülők hozzájárulása nélkül mással megosztja, adótitoksértést követ el.

Az adóhatóság az adókötelezettségek teljesítésének, megsértésének megállapítása, az adókötelezettségek teljesítésének előmozdítása érdekében ellenőrzést folytat (*adóhatósági ellenőrzés*). A NAV és az önkormányzati adóhatóság többnyire önállóan ellenőrzi a hatáskörébe tartozó adókötelezettségek teljesítését, de bizonyos esetekben lehetőség van együttes ellenőrzésre. Az adóhatóság természetesen nem tud valamennyi időszakban minden adókötelezettséget ellenőrizni, ezért az ellenőrzés bizonyos alapelvek szem előtt tartásával, előre meghatározott kiválasztási szempontok szerint történik.

Az adóhatósági ellenőrzésnek két fajtája van: a jogkövetési vizsgálat és az adóellenőrzés. A jogkövetési vizsgálat keretében egyes konkrét adókötelezettségek teljesítését ellenőrzi az adóhatóság, míg az adóellenőrzés egy adótípus (adónem) esetében egy bevallási időszakra (hónapra, negyedévre, évre) vonatkozik. Az ellenőrzés mindkét esetben megbízólevéllel indul. Az ellenőrzés történhet az adóhatóság hivatali helyiségében vagy helyszíni vizsgálat formájában. Az adóhatóság az ellenőrzés során tett megállapításait jegyzőkönyvben rögzíti, amelyet az adóhatóság megküld az ellenőrzéssel érintett adózónak, aki arra észrevételt tehet. A jegyzőkönyv és az esetleges észrevétel alapján készül az utólagos adómegállapítás, amelyben az adóhatóság bemutatja, hogy az adózó az ellenőrzéssel érintett időszakban teljesítette-e kötelezettségeit, és ha nem, illetve nem teljesen, akkor jogkövetkezmények (szankciók) megállapításáról is rendelkezik. Amennyiben az utólagos adómegállapítás fizetési kötelezettséget tartalmaz, azt az adózónak teljesítenie kell.

Az adóhatóság harmadik tevékenységi köre a kötelezettséget nem teljesítő adózók tartozásának bezedésére irányul. Ez az *adóhatósági végrehajtás*. Az adózó az adóhatósági végrehajtási eljárásban adóssá válik, hiszen tartozása van az adóhatóság irányában. Az adóhatóság a végrehajtási eljárás keretében az adós jövedelme egy részének elvonását kezdeményezheti. Ilyenkor a magánszemély a nettó jövedelme egy részét nem kapja meg, hanem a tartozása miatt azt az adóhatóságnak kell megküldeni. Sőt az adós bankszámláján lévő teljes pénzeszeget is elveheti az adóhatóság a végrehajtási eljárás keretében. Emellett, ha az adósnak van ingatlanvagyonra (például lakóháza, nyaralója), az adóhatóság ezt a vagyont szintén elvonhatja. A hatóság lefoglalhatja és értékesítheti az adós ingó vagyontárgyait is (például gépjármű, értékes festmény), az értékesítésből származó összeget pedig figyelembe veszi az adós tartozásával szemben.

Az adóhatóság azonban ma már nemcsak szankcionáló hatóságként lép fel a fenti eljárások alapján, hanem azokat az adózókat pedig támogatja, akik adókötelezettségeiket határidőben és a megfelelő összegben teljesítik. Bevezették az *adóhatósági szolgáltatásokat*, hogy az adózókat támogató, segítő adóhatósági eljárások egységes fogalom alá legyenek sorolhatók. Ilyen adóhatósági szolgáltatás például a mentorálás, amely során az állami adó- és vámhatóság mentorként támogatja az új gazdasági szereplőket annak érdekében, hogy a kezdő vállalkozások megfelelő tájékoztatást kapjanak ahhoz, hogy eligazodjanak az adózás útvesztőjében.

Gondolkodj el rajta!

Peti hallotta egy influenszertől, hogy az adóhatóság tájékoztató kampányt indít annak érdekében, hogy növelje az adózók pénzügyi tudatosságát, hiszen az adóhatósági eljárások eredményesebben zárhatók le, ha érdemi párbeszédet lehet folytatni az adózóval. Molnár apuka elmondta, hogy az adóhatóság az elmúlt években igyekszik nem szankcionáló hatóságként fellépni, hanem az adózókat támogatni és tájékoztatni a kötelezettségeikről. Továbbá törekszik az adózók egyedi beadványai alapján minden szükséges információt, ismeretet megosztani az adózókkal annak érdekében, hogy azok a kötelezettségeiket maradéktalanul teljesíteni is tudják.

Szervezettek ezzel kapcsolatban órai vitát: osszátok meg egymással véleményeteket, tapasztalataitokat!

Feldolgozási szempontok:

Szerinted az adóhatóságnak a szankcionálásra vagy az adózók támogatására kellene nagyobb hangsúlyt fektetnie? Válaszodat indokold is meg!

Véleményed szerint az adózókra általában jellemző, hogy az adókötelezettségeiket teljesíteni akarják, csak a szükséges, naprakész információk hiányoznak ehhez? Vagy az adózók általában nem is akarják az adót megfizetni? Miért?

Mi a véleményed: a magasabb összegű szankciókkal lehet-e ösztönözni az adózókat a kötelezettségek teljesítésére? Válaszodat indokold!

Az adóhatóság típusainak (állami adó- és vámhatóság, illetve önkormányzati adóhatóság) megismerését követően áttértünk a feladataira, így az adóhatósági nyilvántartások vezetésére és ennek során az adótitok védelmére. Továbbá részletesen elemeztük az adóhatósági ellenőrzés és a végrehajtási eljárás célját, folyamatát. Az adóhatóság nemcsak betartatja a kötelezettségeket, hanem szolgáltató adóhatóságként támogatja is az adózókat kötelezettségeik teljesítésében.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

https://nav.gov.hu/nav/adopercek/Jelez_a_NAV__ha_nincs20200512.html

Összefoglalás

Az alábbi kérdések, feladatok megválaszolásával átismételheted az adóügyek fogalmáról, lényegéről tanultakat. Olvasd el figyelmesen, és válaszolj!

Mi az adórendszer, és milyen elemei vannak?

Az adótípusokat hogyan lehet csoportosítani, és az egyes csoportokba mely adók tartoznak?

Hogyan alakult ki a mai adórendszer és az adók társadalmi szerepe, gazdasági háttere?

Mi az adóeljárás? Milyen kötelezettségei vannak az adózóknak? Mit jelent az önadózás?

Mi a fizetési kedvezmény iránti eljárás?

Mit jelent, hogy az adóhatóság minősíti az adózókat?

Mi az adóhatóság, és milyen típusai vannak?

Milyen feladatai vannak az adóhatóságnak? Mi az adótitok?

Mi az adóhatósági ellenőrzés?

Mely esetben indulhat meg az adóhatósági végrehajtási eljárás?

Mik az adóhatósági szolgáltatások?

Melyek a munkavállalók adóterhei?

Miből áll a munkabér? Mi a különbség a nettó és a bruttó bér között?

Melyek a munkáltató adóterhei?

Mit jelent, hogy egy adótípus közvetett adó, és melyek a közvetett adók?

Mit jelent, hogy egy adótípus közvetlen (egyenes) adó, és melyek a közvetlen adók?

Mely ügyeket intézheti a magánszemély elektronikusan az adóhatóság előtt?

5. Társadalombiztosítási és szociális ügyek

Ha körülnézel a környezetedben, biztosan találkozol olyan emberekkel, akik élethelyzetükből adódóan segítségre szorulnak. Az utcán sétálva sokszor látunk hajléktalanokat vagy olyan szegényeket, akiknek olykor az alapvető élelmiszerek megvásárlása is gondot okozhat. A bajba jutottakon segíteni az ember természetes tulajdonságai közé tartozik, és lehetőségeinkhez mérten nekünk is mindent meg kell tenni azért, hogy társainkon segítsünk. Vannak azonban olyan, a társadalom egészét érintő problémák és élethelyzetek, amelyek megoldásához mindenképpen szükség van az állam szerepvállalására és segítségére; ezeknek különböző módjaival és formáival a jegyzet jelen részében ismerkedhetsz meg.

5.1. Az állami gondoskodás kialakulása és fejlődéstörténete

Az első fejezetben egy rövid történelmi kitérő keretében áttekintjük, hogy mikor és hogyan alakult ki és fejlődött jelenlegi szintjére az állam szociális szerepvállalása, illetve hogy milyen gazdasági és társadalmi változások hatására merült fel ennek szükségessége.

5.1.1. Az állami gondoskodás előtt

A 19. századi polgári forradalmakat megelőzően *a társadalom egyes rétegei jogi értelemben sem voltak egyenlők*. Egyes társadalmi csoportok mások alárendeltségében éltek, gondoljunk csak például a rabszolgákra és a jobbágyokra. Az igen szigorú alá-fölé rendeltségi (hierarchikus) viszony ellenére bizonyos kötelezettségek a fölrendelt személyt terhelték az alárendeltekkel szemben. *A fölrendelt személynek gondoskodási kötelezettsége* miatt nem volt szükség arra, hogy az állam szociális gondoskodási feladatokban vállaljon szerepet. A gondoskodás megszervezésében kiemelkedő feladatot kaptak az *egyházak*, a családok és a helyi közösségek is, azonban az általuk nyújtott támogatások alacsony színvonalúak voltak.

5.1.2. Az állami gondoskodás kialakulása és fejlődése a 19. században

A polgári forradalmak egyik legnagyobb eredménye *a korábbi alá-fölé rendeltségen alapuló rendszer megszűnése* és *a társadalom egyes tagjainak jogi értelemben vett egyenlővé tétele*. Azonban az új berendezkedés egyidejűleg megszüntette a korábban fölrendelt személyek gondoskodási kötelezettségét is, ami az új társadalmi körülmények (például városiasodás, falvak elnéptelenedése, bérmunkások tömeges megjelenése) kialakulásával egyre nagyobb hiányt okozott. A polgári forradalom mellett nem hagyható figyelmen kívül az ezzel párhuzamosan zajló ipari forradalom sem, amely a munka világának teljes átalakulását hozta magával.

Az általánossá váló 12–14 órás munkanapok, a nők és gyermekek foglalkoztatása, a munkavédelmi szempontok figyelmen kívül hagyása számos betegség, üzemi baleset, valamint a korai halálozás elterjedésével járt.

Gyári munkás gyermekek

A problémák kezelése csak határozott állami szerepvállalással volt lehetséges, amely az úgynevezett *jóléti államok* megjelenéséhez vezetett.

Idézzük fel!

Ismételjétek át, hogy mik voltak a 19. századi kettős forradalom legfontosabb vívmányai és következményei!

Feldolgozási szempontok:

Milyen főbb változások következtek be a társadalom szerkezetében a polgári forradalmak hatására?

Mik az ipari forradalom legfontosabb vívmányai?

Mik voltak az ipari forradalom hátrányos következményei?

Milyen változások következtek be a munkaerőpiacon a kettős forradalom hatására?

Magyarországon az állam szociális szerepvállalásának fejlődése az 1867-ben létrejött kiegyezéssel kezdődött meg, a dualizmus időszakában. A kezdeti időszakban – leginkább az ipari forradalom okozta problémák enyhítése céljából – nagy hangsúlyt kapott az ipari munkások védelme, a mezőgazdasági népesség helyzetének javítása, valamint a szegénység visszaszorítása.

Érdekesség

Az ipari munkások helyzetének védelme érdekében alkottak például két ipartörvényt: 1872-ben és 1884-ben. Kimondták, hogy a munkaadó biztonságos és egészséges munkakörülményeket köteles biztosítani a gyárban, ha pedig ezt nem teszi meg, pénzbüntetés is kiszabható rá. Törvénybe foglalták a gyermekek 12 éves korig tartó tankötelezettségét, és megtiltották az ennél fiatalabbak munkavégzését is. A nők számára pedig 2 hét szülési szabadságot írtak elő, továbbá megtiltották az éjszakai foglalkoztatásukat.

5.1.3. Az állami gondoskodás fejlődése a 20. században

A 20. században az állam szociális szerepvállalásának fejlődésére jelentős hatást gyakorolt az 1929–1933-as gazdasági világválság, amelynek egyik legfőbb oka az I. világháborút követő gazdasági kimerülésben keresendő. A válságot követően Magyarországon is tömegessé vált a munkanélküliség, így az állam számára a munkaerőpiac helyrehozása volt a legfontosabb szempont. Egy 1935-ös miniszteri rendeletben szabályozták a heti 48 órás munkaidőt, illetve intézkedéseket hoztak a minimálbérrel is.

Feladat

Beszélgjétek meg, hogy mik voltak az 1929–1933-as gazdasági világválság kialakulásának okai és annak következményei!

Feldolgozási szempontok:

Milyen folyamatok vezettek a gazdasági válság kirobbanásához?

Milyen problémák merülhettek fel a magyar társadalomban a válság hatására?

Milyen eszközökkel tudta az állam enyhíteni ezeket?

A II. világháború után nagyon sok munkavállalásra képtelen idős emberről kellett gondoskodni, illetve különösen nagy terhet jelentett a rengeteg menekült, valamint a hadifogságból vagy deportálásból hazatérők ellátása és segítése. Magyarországon felismerték, hogy a világháború okozta problémák megoldására hatékonyabb állami szerepvállalásra van szükség: a 6/1945. számú Miniszterelnöki utasítás kimondta, hogy Magyarországon *a szociális gondozás az állam feladata*. Az 1945–1950 közötti években olyan intézmények alakultak, amelyek szociális otthonként működtek, és a rászoruló személyeknek lakhatást és ételmezést is biztosítottak.

A II. világháborút követő időszakban a kelet-közép-európai országokban, így Magyarországon is, szovjet mintára úgynevezett államszocialista rendszerek alakultak ki, ahol az állam szerepe minden területen kiemelkedő jelentőséggel bírt. A legfontosabb az volt, hogy a társadalom minden tagja dolgozzon, ezért a szociális kérdések közül is csak a munkássággal kapcsolatosakat tartották fontosnak. A különböző szociális ellátások ezért azon polgároknak jártak, akik munkát vállaltak, a szociális intézkedések leginkább a munkahelyteremtésre, a munkavédelemre, a nők munkába állásának támogatására és gyermekellátó intézmények létrehozására koncentráltak. Az államszocialista rendszerek jellemzője volt továbbá a munkanélküliség megszüntetése, illetve annak büntetése, a szegénység létezésének tagadása; mindez a szegényügyi ellátások kivezetésével járt a szociális ellátórendszerből.

Feladat

Kérdezd meg szüleidet és/vagy nagyszüleidet, hogy milyen volt ebben a rendszerben élni!

Feldolgozási szempontok:

Miben érzékelték szüleid és nagyszüleid az állam kiemelkedő szerepét?

Mit jelentett a KMK rövidítés?

Milyen társadalmi és szociális problémákat éltek meg akkor szüleid és nagyszüleid?

Ezekben az országokban a szociális ellátórendszer kiépítésére az 1989–1990-es éveket követően kerülhetett sor, amikor az államszocialista rendszerek megbuktak. A rendszerváltás utáni egyik legnagyobb problémát a munkanélküliség hirtelen megnövekedése okozta, így a középpontban a munkanélküliségi ellátások megszervezése állt. Az 1990-es években az állam szociális szerepvállalása rohamos fejlődésnek indult Magyarországon, ami különböző jogszabályok megjelenésével is alátámasztható. Törvényt alkottak például a rászorultsági alapú szociális ellátások rendszeréről 1993-ban, amelyben figyelmet fordítottak az idősek, a szegények és a fogyatékosokkal élők társadalmi helyzetének javítására. Ezt követően 1997-ben fogadták el a gyermekvédelmi törvényt, majd 1998-ban a családok állami támogatásáról szóló törvényt.

5.1.4. A társadalombiztosítási rendszerek kialakulása

Az állam szociális szerepvállalásának erősödése mellett, a 19. század második felében fokozatosan jelent meg az *öngondoskodás* is, amelynek keretében a munkavállalók és a munkaadók önkéntes erőfeszítéseket tettek az egészségügyi és szociális problémáik leküzdése és csillapítása érdekében. Ezen törekvések kiindulási helye *Németországban* található, ahol kezdetben az egyes ipari üzemekben dolgozó munkások önszegélyező pénztárakat, segélyegyleteket alapítottak, amelyek olyan kockázatok esetére biztosítottak a munkavállalók részére anyagi segítséget, amelyekkel a munkások nem tudtak megbirkózni (például öregség, megrokkánás). Ezen rendszerek lettek az alapjai a 19. század végén kiépülő társadalombiztosítási rendszereknek, amelyek bevezetése Németországban *Otto von Bismarck* kancellár nevéhez köthető. A Bismarck által kidolgozott társadalombiztosítási rendszer öregség, betegség, üzemi baleset, rokkantság és munkanélküliség esetére nyújtott biztosítást.

A magyar társadalombiztosítási rendszert is a bismarcki minta alapján alakították ki. *Magyarországon* először az *1875. évi III. törvény* foglalkozott ezzel a kérdéskörrel, míg a jelenlegi rendszer alapjainak megteremtésére 1975-ben került sor, ahol már nemcsak egyes munkavállalói csoportokra terjedt ki a biztosítás, hanem a társadalom minden munkát vállaló polgárára is. A jelenleg hatályos magyar rendszer kialakítására az 1990-es évek végén került sor, szabályai az idők folyamán több módosításon estek át, azonban még a mai napig hatályban vannak.

A bismarcki modell leginkább a kelet-közép-európai országokban terjedt el. A nyugat-európai térség az 1940-es évektől eltérő fejlődési útvonalon haladt, ugyanis *William Beveridge* a brit kormány felkérésére a bismarcki modelltől kiindulva egy új rendszert hozott létre. Ez a modell nemcsak a munkát vállaló polgároknak nyújtott támogatást, hanem a teljes népesség számára biztosított egy minimális összegű pénzügyi juttatást. A rendszer finanszírozására háromoldalú modellt dolgoztak ki, amelyben az állam, a munkavállaló és a munkáltató is fizette a rendszer működéséhez szükséges hozzájárulást.

Összefoglalás

Az állam szociális szerepvállalását a társadalomban bekövetkező jelentős változások tették szükségessé. Az állam erre irányuló tevékenysége folyamatosan fejlődik, mert az általa kialakított szociális ellátórendszernek mindig az adott országban és a korban felmerülő társadalmi problémákra kell reagálnia, ugyanis minden esetben az állampolgári jólét biztosítása a legfőbb cél.

5.2. A magyar szociális ellátórendszer alapfogalmai

Az előző fejezetben megismerkedtünk az állam szociális tevékenységének legfontosabb fejlődési pontjaival, ahol a releváns történelmi változásokat állítottuk párhuzamba az állam szociális segítségnyújtásának szükségességével. Az állam ezen a területen végzett tevékenységének célja a biztonság megteremtése, amely létezésünk egyik legfontosabb alapeleme. Azonban a környezetünkben nagyon sok olyan emberrel találkozunk, akiknek ez a biztonságérzet nem adatik meg.

Érdekesség

A biztonságon belül megkülönböztethetünk abszolút és relatív biztonságot is. Abszolút (vagy más néven minimális) biztonságról akkor beszélünk, ha a társadalom minden tagja biztos lehet abban, hogy van egy olyan életszínvonal, amely alá nem kerülhet. Abszolút biztonság például az is, amikor az állam meghatározza azt a minimális fizetést, amelyet minden munkát vállaló állampolgárnak legalább meg kell kapnia (ezt nevezzük minimálbérnek). A relatív biztonság pedig egyfajta egyéni igény arra, hogy az életünkben bekövetkező valamely várt vagy nem várt változás esetére (például időskor vagy munkanélküliség) életszínvonalunk az addig megszokotthoz képest ne csökkenjen nagyon.

5.2.1. A szociálpolitika fogalma és alapelvei

A *szociálpolitika* fogalma alatt leegyszerűsítve azt az állami szerepvállalást értjük, amelynek feladata a társadalom szegényebb körülmények között élő tagjai élethelyzetének javítása, illetve további romlásának megelőzése. A *szociálpolitika célja* a szegénység, az emberek jövedelmi különbségeinek, hátrányos helyzetének elviselhető szinten tartása és a társadalom belső békéjének fenntartása.

A szociálpolitika feladata egyrészt lehet egyfajta megelőzés, tehát a rossz helyzetek kialakulásának megelőzése (ezt *prevenciónak* nevezzük), valamint a már kialakult károk enyhítése (amit *korrekciónak* nevezünk).

Példa

Megelőző (preventív) állami intézkedés lehet például az emberek egészséges életmódra ösztönzése többek közt az egészséges táplálkozás népszerűsítésével, a sportolás támogatásával vagy a dohányzás visszaszorításával. Azonban, ha valaki nem figyel az egészségére, vagy valamilyen más okból megbetegszik, akkor szükség van az állam által működtetett egészségügyi rendszerre, amelynek feladata a beteg emberek meggyógyítása, ami már egy utólagos intézkedés (korrekció).

5.2.2. A szociális igazgatás fogalma

Az állam a szociálpolitika keretében végzett tevékenységét a szociális igazgatás útján látja el. A *szociális igazgatás* a szociálpolitika gyakorlati megvalósulása, ami különböző intézmények létrehozásában és működtetésében jelenik meg.

A szociálpolitika irányításáért az Emberi Erőforrások Minisztériuma felel, amelynek feladata a hazai szociális és egészségügyi ellátórendszer irányítása.

A szociális igazgatásban kiemelkedő szerep jut a fővárosi és megyei kormányhivatalok integrált ügyfélszolgálatának, azaz a kormányablakoknak, ahová mi, állampolgárok közvetlenül fordulhatunk, ha valamilyen szociális ellátás iránti kérelmet szeretnénk benyújtani.

A szociális feladatok ellátásában közreműködnek még a járási hivatalok és a helyi önkormányzatok is. Ezen szervek feladata a legtöbb esetben a szociális ellátások iránti igény elbírálásával foglalható össze.

5.3. A szociális ellátások csoportosításának lehetőségei

5.3.1. Az ellátás tartalma és formája szerint

Az állam a bajba jutott, hátrányos helyzetben lévő egyéneknek különböző ellátások nyújtásával igyekszik segíteni. Ezeket nevezzük *szociális ellátásoknak*, a belőlük kialakított rendszert pedig összefoglalóan *szociális ellátórendszernek*. Az ellátásokat többféle szempont alapján lehet csoportosítani.

Elsőként megkülönböztethetünk egymástól *pénzbeli* és *természetbeni* ellátásokat. A *pénzbeli ellátások* keretében a segítségre szoruló személy konkrét anyagi támogatásban részesül. A természetbeni ellátások pedig nem pénzbeli segítségnyújtást jelentenek, hanem valamilyen dologi juttatást.

Példa

Pénzbeli ellátás például a nagymamának és nagypapának járó, minden hónapban érkező nyugdíj. Természetbeni ellátás pedig például, amikor a lakóhelyeden télen tüzfűt osztanak a lakosságnak.

Feladat

Gyűjtsetek össze minél több példát pénzbeli és természetbeni ellátásokra!

Feldolgozási szempontok:

Kérdezd meg szüleidet és/vagy nagyszüleidet, hogy ők életük során milyen pénzbeli és természetbeni juttatásokat kaptak az államtól és miért?

A következő órán beszéljétek meg osztálytársaitokkal az összegyűjtött ellátásokat!

Vitassátok meg, hogy melyik jelenthet nagyobb segítséget egy rászorulóknak és miért?

Vannak azonban olyan helyzetek, amikor egy személy problémájának megoldása nem lehetséges csupán csak pénzbeli vagy természetbeni segítségnyújtással. Gondoljunk csak például a hajléktalanokra, akiknek a pénzbeli támogatás nem elégséges; szükséges olyan szállókat létrehozni, ahol a lakhatásuk is megoldható. Vagyis szükség van úgynevezett *személyes jellegű szolgáltatásokra* is, amelyeknek célja, hogy a segítségre szoruló személynek közvetlenül nyújtsanak segítséget.

Példa

Személyes jellegű szolgáltatás például, ha egy idős emberhez valaki naponta jár, és segít a házi körüli teendők ellátásában vagy a bevásárlás elvégzésében. Ezeknek a segítségért végző személyeknek ez a munkájuk, és fizetésüket általában a helyi önkormányzattól kapják.

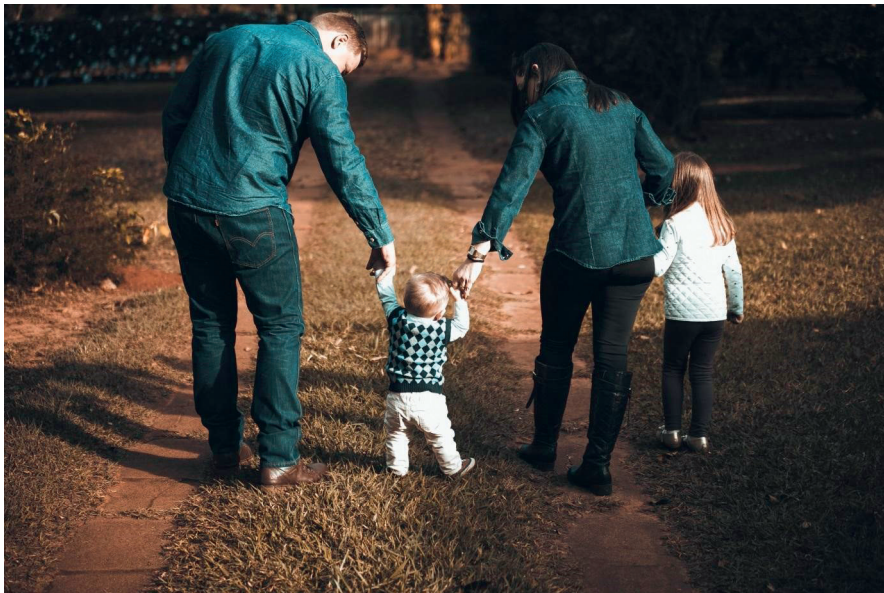
5.3.2. Az ellátáshoz való hozzájutás szerint

A szociális ellátások következő csoportosítási lehetősége aszerint tesz különbséget az egyes ellátások között, hogy azokhoz kik férnek hozzá. Így beszélhetünk úgynevezett *alanyi jogon járó (vagy más néven univerzális) ellátásokról*, amelyek a társadalom nagyon széles körének járnak, és a jogszabályok is a társadalom nagy része által „teljesíthető” feltételeket írnak elő az ellátás igényléséhez.

Példa

Alanyi jogon járó (univerzális) ellátás például a családi pótlék, amelyet a gyermeket vállaló családok részére folyósítanak a gyermeknevelés költségeihez való hozzájárulásként. Az ellátás folyósításának egyetlen feltétele, hogy a családban gyermek nevelkedjen. Az ellátás összege a hasonló összetételű családokban egyforma.

Kétgyermekes család

Csak egy-egy szűkebb társadalmi csoport tagjainak járnak a *szelektív ellátások*. Ilyenek például azok, amelyek csak valamilyen testi fejlődési hibával, fogyatékkal született embertársainknak járnak.

Példa

Fogyatékosoknak járó ellátás például a fogyatékosági támogatás, amely olyan 18. életévüket betöltött személyeknek jár, akik súlyosan fogyatékosnak minősülnek. Ezt az ellátást tehát egy szűken meghatározott kör, csak a súlyosan fogyatékos személyek vehetik igénybe. Súlyosan fogyatékos személy például az, akinek látóképessége teljesen hiányzik és az műtéttel sem hozható helyre.

A harmadik csoportba tartoznak a *rászorultsági ellátások*, amelyek olyan személyeknek járnak, akik rossz pénzügyi körülmények között, szegénységben élnek, vagy pedig valamilyen más okból szorulnak az állami ellátórendszer segítségére.

5.3.3. Az ellátások finanszírozása alapján

Ahogy azt a *Közpénzügyek* és az *Adóügyek* című fejezetben is tanulhattad, az államnak és az önkormányzatoknak is van saját költségvetésük, amelyből gazdálkodhatnak. A szociális ellátásokat két további csoportra tudjuk felosztani annak megfelelően, hogy azokat a központi (állami) vagy az önkormányzati költségvetésből finanszírozzák-e. Az ellátások összege is attól függ, hogy az állam vagy az önkormányzat mennyi pénzt fordít erre a költségvetéséből.

Összefoglalás

Az állam szociális szerepvállalása (azaz maga a szociálpolitika) elsősorban az általa nyújtott szociális ellátások összességében, tehát a szociális ellátórendszerben jelenik meg. Ezek az ellátások rendkívül sokfélék, csoportosítani lehet azokat tartalmuk, finanszírozásuk, illetve az azokhoz való hozzájutás szerint is. A szociális igazgatás feladata ezen szociális ellátások állampolgárokhoz való eljutásának segítése, ahol mind a kormányablakoknak, mind a járási hivataloknak, mind pedig az önkormányzatoknak kiemelkedő szerep jut.

5.4. A rászorulóknak nyújtott szociális ellátások rendszere

Bárhol is járunk az országban, tapasztalhatjuk, hogy a társadalom egyes tagjainak életkörülményei meglehetősen eltérnek egymástól. Vannak jobb anyagi körülmények között élők, de vannak olyanok is, akik olykor igen súlyos létfenntartási gondokkal küzdenek. Hazánkban is sok olyan ember és család él, akik valamilyen oknál fogva segítségre szorulnak: vagy azért, mert nagyon kevés pénzből kell fenntartaniuk magukat, vagy azért, mert elmaradott településen élnek, és nehezen tudnak munkát vállalni, vagy mert nem áll mögöttük stabil családi háttér, amely idősebb korukban is segítségükre lehetne. Az okok tárháza szinte végtelen, de az kétségtelen, hogy ezen emberek, családok életének javítása állami segítségnyújtás nélkül aligha lehetséges. Most a magyar szociális ellátórendszer azon részével fogunk megismerkedni, amely kifejezetten a társadalom ilyen nehéz körülmények között élő tagjainak megsegítésére szolgál.

5.4.1. A rászorultság fogalma

Rászorulóknak azokat az embereket tekintjük, akik valamilyen nehéz életkörülményükből adódóan külső segítségre, az állam támogatására szorulanak. Ez adódhat egyrészt a rossz anyagi körülményekből, amikor a rászoruló jövedelme nem haladja meg vagy el sem éri a mindennapi életvitel biztosításához szükséges mértéket. Ezt nevezzük *vagyoni vagy jövedelmi rászorultságnak*.

A rászorultság azonban lehet személyes jellegű is, amikor az érintett személy nem tud megfelelően gondoskodni önmagáról, és a mindennapi élethez szükséges feladatokban segítségre szorul. Ezt nevezzük *személyes vagy szociális jellegű rászorultságnak*.

A rászorulókat az állam különböző pénzbeli, természetbeni ellátásokkal, továbbá a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatásokkal igyekszik támogatni.

5.4.2. A rászorulóknak nyújtott pénzbeli ellátások

Pénzbeli juttatások

Ellátás neve	Tartalma, célja	Finanszírozás	Kérelem benyújtásának helye	Elektronikus ügyintézés
Időskorúak járadéka	A megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező (nyugdíjkorhatárt betöltött) időskorúak támogatása	Központi (állami) költségvetés	Kormányablak, lakóhely szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala	+
Egészségkárosodási támogatás	Azok támogatása, akik valamilyen baleset következtében olyan súlyos sérüléseket szenvedtek, hogy abból teljesen már nem fognak tudni felépülni	Központi (állami) költségvetés	Kormányablak, lakóhely szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala	+
Ápolási díj	Azok részére nyújt támogatást, akik segítségre, ápolásra szoruló hozzátartozójuk otthoni ápolását végzik	Központi (állami) költségvetés	Kormányablak, lakóhely szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala	-
Gyermekek otthon-gondozási díja	Azok részére nyújt támogatást, akik súlyosan beteg és ezért folyamatos ápolásra szoruló gyermekük otthoni ápolását végzik	Központi (állami) költségvetés	Kormányablak, lakóhely szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala	-

Példa

Peti nagymamája márciusban töltötte be a 85. életévét, és bár egész életében nagyon ügyelt az egészségére, most olyan betegségben szenved, amely miatt egyre nehezebben tud gondoskodni saját magáról, és a háztartás rendben tartása is egyre nagyobb teher a számára. A nagymama orvosa azt mondta Petiéknek, hogy ebből a betegségből nem fog teljesen felépülni, így egész napos felügyeletet és ápolást igényel. Peti anyukája ezért felmondott a munkahelyén, és minden idejét a nagymama ápolásának szenteli. Az ilyen okok miatt kieső fizetés pótlására Peti anyukája ápolási díjat tud igényelni az államtól.

Példa

Peti nagybátyja 15 évig dolgozott targoncavezetőként az egyik helyi élelmiszeripari vállalatnál. Egy napon azonban munka közben az egyik gép nagyon nehéz alkatrésze ráesett a kezére. Az orvos megállapította, hogy olyan súlyos sérülései lettek, hogy többet nem fog tudni munkába állni. A baleset következtében Peti nagybátyja jogosult lehet egészségkárosodási támogatás igénylésére az államtól.

5.4.3. A rászorulóknak nyújtott természetbeni ellátások

Természetbeni juttatások

Ellátás neve	Tartalma, célja	Finanszírozás	Kérelem benyújtásának helye	Elektronikus ügyintézés
Köztemetés	Bizonyos esetekben az önkormányzatnak szükséges gondoskodnia egy elhunyt személy eltemetetéséről	Helyi (önkormányzati) költségvetés	Helyi önkormányzat polgármesteri hivatala (amennyiben van olyan hozzátartozó, aki az elhunyt személy eltemetetésére kötelezhető lenne, de ő erre valamilyen okból nem képes)	A helyi önkormányzat döntésétől függően
Közgyógyellátás	Azok részére nyújtott támogatás, akik egészségi állapotuk megőrzéséhez és helyreállításához szükséges gyógyszerekhez, gyógyászati ellátásokhoz nehéz anyagi körülményeik miatt nem tudnak hozzájutni	Központi (állami) költségvetés	Kormányablak, lakóhely szerinti települési önkormányzat polgármesteri hivatala	+

A fentiekén túl a helyi önkormányzatok kiegészítő jelleggel bizonyos, önkormányzati rendeletben meghatározott feltételek teljesülése esetén úgynevezett *települési támogatást* nyújtanak. Ez történhet mind pénzbeli, mind pedig természetbeni formában, illetve az is a helyi önkormányzat döntésétől függ, hogy milyen élethelyzetekhez nyújt pontosan segítséget ezzel az ellátással.

Példa

Petiék szomszédjában egy olyan idős asszony lakik, aki súlyos betegségben szenved, ezért nagyon sok gyógyszert szükséges megvennie. Jolika néni nyugdíja azonban nagyon kevés, így sok esetben nem is tudta magának megvásárolni a szükséges gyógyszereket, ezért kérelmezte a közgyógyellátásra való jogosultsága megállapítását. A járási hivatal döntése alapján kapott egy úgynevezett közgyógyellátási igazolványt, amelyre az állam rendszeresen folyósít egy pénzüsszeget, amelyet Jolika néni a gyógyszerei megvásárlására, illetve gyógyító ellátások igénybevételeire tud fordítani.

5.4.4. A rászorulóknak nyújtott személyes szolgáltatások

Fontos!

A személyes szolgáltatásokat két csoportra oszthatjuk annak megfelelően, hogy a rászorulókról való gondoskodás saját lakókörnyezetükben vagy az állam által létrehozott és működtetett intézményekben történik-e.

A rászorulók ellátása saját lakókörnyezetükben

Szolgáltatás neve	Tartalma, célja	Finanszírozás
Házi segítségnyújtás	A helyi önkormányzat segítséget nyújt azoknak, akik önmaguk ellátására és a lakókörnyezetük rendben tartására csak segítséggel képesek	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Közösségi ellátások	A helyi önkormányzat biztosítja a fogyatékos személyeknek, pszichiátriai betegeknek, illetve szenvedélybetegeknek történő segítségnyújtást önmaguk ellátásában, illetve lakókörnyezetük rendben tartásában	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Étkeztetés	A helyi önkormányzat napi egyszeri melegétkeztetést biztosít azoknak, akik azt önmaguk és családtagjaik részére nem képesek biztosítani	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Családsegítés	A helyi önkormányzat segítséget nyújt azon családoknak, akik valamilyen családot érintő probléma feldolgozásában támogatásra, tanácsra szorulnak	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Falu- és tanyagondnoki szolgáltatás	A 800 lakosnál kisebb lélekszámú, elmaradott településeken működtethető ilyen szolgáltatás, amely a lakók alapvető szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutását hivatott elősegíteni	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Utcai szociális munka	A helyi önkormányzat ezen szolgáltatás keretében biztosítja az utcán tartózkodó hajléktalan személyek helyzetének, egészségi állapotának és életkörülményeinek figyelemmel kísérését	Helyi (önkormányzati) költségvetés
Nappali ellátás	A helyi önkormányzat létrehozhat olyan helyiségeket, ahol a hajléktalan személyeknek lehetőségük van napközben tartózkodni, tisztálkodni, illetve társaikkal beszélgetni	Helyi (önkormányzati) költségvetés

Példa

Petiék kertszomszédságában lakik a 78 éves Lujzi néni, aki férje elvesztése óta egyedül él. Idős korából adódóan egyre nehezebb számára a bevásárlás elintézése, a kert rendben tartása, illetve az önmagáról való gondoskodás is, azonban semmiképp sem szeretne elköltözni otthonából egy bentlakásos intézménybe. Az önkormányzat biztosítja Lujzi néni számára a napi egyszeri meleg étkeztést, illetve az önkormányzat által működtetett szociális központ dolgozói minden nap meglátogatják Lujzi nénit, és segítenek neki a ház körüli teendők ellátásában, a bevásárlás elintézésében, a gyógyszerek kiadagolásában. Kapott olyan jelzőkészlőket is, amellyel jelezni tudja a szociális központ dolgozói számára, ha valamilyen probléma merül fel.

A rászorulókat ellátása az állam vagy önkormányzat által létrehozott intézményben

Intézmény neve	Létrehozásának, fenntartásának célja	Az intézmény létrehozója/fenntartója	Finanszírozás	Példa
Ápolást, gondozást nyújtó intézmény	Az önmaguk ellátására nem vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek elhelyezése, napi háromszori étkezésének biztosítása, ruházattal való ellátása, egészségügyi gondozása	Az állam és a helyi önkormányzat is lehet	Központi (állami) költségvetés vagy helyi (önkormányzati) költségvetés	Idősek otthona
Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény	Az önmaguk ellátására átmenetileg nem vagy csak segítséggel képes emberek elhelyezése maximum 1 évig	Az állam és a helyi önkormányzat is lehet	Központi (állami) költségvetés vagy helyi (önkormányzati) költségvetés	Éjjeli menedékhely hajléktalanok részére
Rehabilitációs intézmény	A bentlakók önálló életvitelének kialakítása, betegségből, káros szenvedélyből való felépülésének támogatása	Az állam és a helyi önkormányzat is lehet	Központi (állami) költségvetés vagy helyi (önkormányzati) költségvetés	Pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, fogyatékosok rehabilitációs intézménye

Feladat

A lakóhelyed települési önkormányzatának honlapján nézz utána, hogy milyen személyes jellegű szolgáltatások érhetőek el a rászorulókat számára!

Feldolgozási szempontok:

Van-e lehetőség napi egyszeri meleg étkezés igénylésére?

Van-e a településen olyan családsegítő központ, amely a krízishelyzetbe került családokon próbál segíteni?

Van-e a településen olyan intézmény, amelynek célja az idős emberek segítése, például a háztartási tevékenységek elvégzésében vagy a gondozásukban?

Nyújtanak-e valamilyen szolgáltatást a hajléktalanoknak, és ha igen, mit?

Összefoglalás

A rászorultság sokrétű, több szempontból megközelíthető fogalom. Nemcsak a nehéz anyagi körülményeket, a pénz hiányát értjük alatta, hanem bizonyos személyes körülményekben fellelhető negatív helyzeteket is, amelyek megoldása egyénileg, segítség nélkül nem lehetséges. Amennyire sokszínű ez a fogalom, a helyzetek megoldására nyújtott szociális ellátások is sokfélék lehetnek: vannak pénzbeli ellátások, természetbeni ellátások, illetve a személyes jellegű szolgáltatások, amelyek minden esetben az adott problémára reagálnak, és annak megoldását célozzák.

5.5. A magyar társadalombiztosítási rendszer alapfogalmai, működése és felépítése

A munka nemesít – tartja a mondás, ugyanis tudásunk, képességeink, kreativitásunk hasznosítása mindig örömmel és elégedettséggel tölt el minket. Az sem elhanyagolható, ha ezért még fizetést is kapunk. A munkavállalásnak valóban az egyik legfontosabb előnye, hogy ezáltal biztosíthatjuk magunknak és családjunknak a megélhetéshez szükséges jövedelmet. Van azonban még egy nagyon lényeges hozadék: a munkavállalással egyidejűleg tagjai leszünk az állam által fenntartott társadalombiztosítási rendszernek is. Ennek köszönhetjük ugyanis azt, hogy egészségügyi ellátásban részesülhetünk, illetve hogy idős korunkban is biztosított a megélhetésünk (lásd nyugdíj). A következő résztemában ezen rendszer működésével, felépítésével és alapelveivel fogunk megismerkedni.

5.5.1. A társadalombiztosítás fogalma

A *társadalombiztosítás* rendszerében az állam a társadalom tagjait arra kötelezi, hogy képezzenek bizonyos pénzügyi tartalékokat addig, ameddig erre képesek. Azaz a munkájukért kapott havi fizetésük egy részét fizessék be egy központi pénzalapba. Ez az alap szolgál a társadalombiztosítási ellátások finanszírozására, amelyből a befizetésük fejében, az állam által előre meghatározott kockázatok esetére (elsősorban öregség és betegség) jogosultak bizonyos ellátásokat igénybe venni.

Fontos!

A munkavállalók fizetéséből való levonás úgynevezett járulékok formájában történik. A levont járulékok mértéke minden esetben a munkavállaló fizetésének nagyságától függ, azaz akinek magasabb a jövedelme, az nagyobb összeggel járul hozzá a társadalombiztosítás működéséhez.

Akik a rendszer működéséhez fizetésük egy részével hozzájárulnak, azokat nevezzük *biztosítottaknak*. A Magyarországon született, Magyarországon élő, magyar állampolgárok születésükkor úgynevezett *taj-kártyát* kapnak, amelyen feltüntetik a mindenki számára egyedien meghatározott társadalombiztosítási azonosító jelet. A kártya alapján ellenőrizhető, hogy aktív résztvevői vagyunk-e a magyar társadalombiztosítási rendszernek, és így jogosultak vagyunk-e a rendszerből nyújtott ellátások igénybevételére.

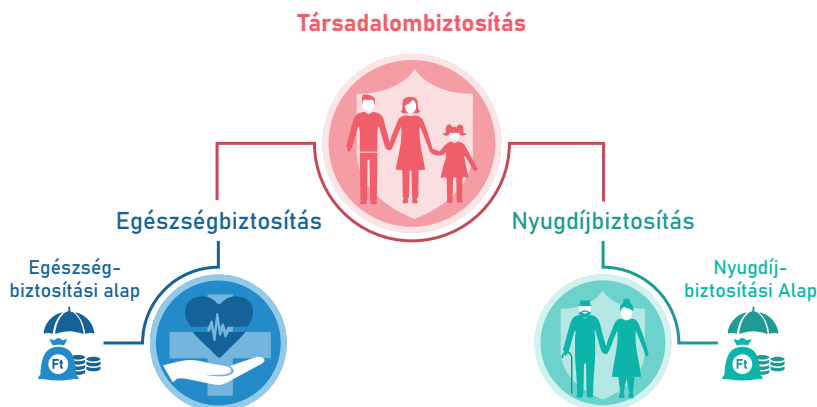
5.5.2. A társadalombiztosítás felépítése

Fontos!

A társadalombiztosítás két fő ágát különböztetjük meg: az egyik az egészségbiztosítás, a másik pedig a nyugdíjbiztosítás.

A munkavállalók által befizetett járulékokból az állam két pénzügyi alapot hoz létre: az egyik az Egészségbiztosítási Alap, a másik pedig a Nyugdíjbiztosítási Alap.

A társadalombiztosítás

A társadalombiztosítási rendszer működését úgy kell elképzelni, mint az osztálypénzből létrehozott pénzügyi alapot, amelyet például egy osztálykirándulás megszervezésére vagy csapatépítő programok megrendezésére fordítotok. Ehhez a pénzügyi alaphoz minden osztálytársnak hozzá kell járulnia havonta valamennyi összeggel, és csak az tud részt venni a kiránduláson, aki rendszeresen fizette az osztálypénzt. A társadalombiztosítási alapok is hasonlóan működnek, ugyanis azok részesülhetnek az egyes alapokból fizetett ellátásokban, akik előzetesen hozzájárultak annak gyarapodásához.

Az *Egészségbiztosítási Alapból* finanszírozzák a biztosítottak egészségügyi ellátását.

Példa

A biztosítottak valamilyen megbetegedés esetén orvosi ellátásban részesülnek, vagy például baleset esetén a mentő is kérkezik hozzájuk.

Fontos!

Joggal merülhet fel benned a kérdés, hogyan lehetséges az, hogy bár nem dolgozol, mégis ingyen látnak el az orvosnál, ha például megfáztál vagy egyéb betegség miatt van szükséged ellátásra. Magyarországon egészségügyi ellátásban (például: gyermekorvoshoz fordulás, iskolai fogászat) részesülnek a munkavállalókon túl a nappali rendszerű iskolai oktatásban tanuló diákok is, azaz te is.

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

Ha érdekel, hogy a munkavállalókon és a nappali rendszerű oktatásban részt vevő diákokon túl kik részesülhetnek még az Egészségbiztosítási Alapból finanszírozott egészségügyi szolgáltatásban, akkor nézz utána a www.neak.gov.hu oldalon!

A *Nyugdíjbiztosítási Alap* pedig arra szolgál, hogy azoknak, akik előzetes befizetéseikkel hozzájárultak a pénzügyi alap működéséhez, idős korukban ebből az alapból biztosítanak havi jövedelmet (nyugdíjat) anélkül, hogy munkát kellene vállalniuk.

5.5.3. A társadalombiztosítás legfontosabb alapelvei

A társadalombiztosításban való *részvétel kötelező*. Azzal, hogy valaki munkát vállal, automatikusan a társadalombiztosításnak is részese lesz, és hozzá kell járulnia a rendszer működéséhez.

Az *arányosság elve* alapján a pénzbeli társadalombiztosítási ellátások (például idős korban biztosított nyugdíj) összege arányban áll azzal a jövedelemmel, amelyből a biztosított fizette a társadalombiztosítási alapok működéséhez szükséges hozzájárulást (járulékot).

Példa

Az öregségi nyugdíj összege például nagymértékben függ attól, hogy aktív, munkával töltött éveinkben mennyi volt a fizetésünk.

A *közteherviselés elve* alapján a rendszer működéséhez minden munkavállalónak és munkaadónak hozzá kell járulnia, illetve minden olyan adatot közölnie kell az állammal, amelyek a társadalombiztosítási alapokhoz való befizetésekkel, hozzájárulásokkal kapcsolatosak.

Az *állami garancia elvét* követve az állam a társadalombiztosítási ellátásokat akkor is biztosítja, ha a társadalombiztosítás bevételei kevesebbek, mint a kiadások.

Az államnak nagyon fontos feladatai vannak a társadalombiztosítási rendszer működésével kapcsolatban, ugyanis megállapítja az egyes ellátások körét, az ellátások fedezetére szolgáló kötelezettségeket, és feladata a vonatkozó szabályok megalkotása is.

Feladat

Vitassátok meg, hogy az egyes alapelvek alapján szerintetek mennyire igazságos a társadalombiztosítási rendszer működése!

Feldolgozási szempontok:

Egyetértetek-e azzal, hogy a társadalombiztosításban való részvétel kötelező? Mik ennek az előnyei és mik a hátrányai?

Igazságos-e, hogy az egyes pénzbeli ellátások esetében az arányosság elve érvényesül?

Az állami garancia elve milyen problémákat vethet fel az állam működése szempontjából?

Összefoglalás

Az állam által fenntartott társadalombiztosítási rendszer célja egyfajta társadalmi biztonság megteremtése, amelynek finanszírozási hátterét a munkavállalói befizetésekből létrehozott pénzügyi alapok képezik. Ebben az esetben a biztonság két részre bontható: a biztosítottak egészségének megőrzésére, illetve időskori megélhetésének biztosítására.

5.6. Az egészségbiztosítás

A témakör hátralévő részében a társadalombiztosítási rendszer két ágával ismerkedünk meg részletesebben: az egészség- és a nyugdíjbiztosítással, ahol választ kapunk arra a kérdésre, hogy hogyan nyújt az állam a társadalombiztosítási rendszer résztvevőinek biztonságot az egyes pénzügyi alapok felhasználásával.

Az egészség az egyik legnagyobb érték, azonban elkerülhetetlen, hogy megbetegedjünk, vagy valamilyen más okból az egészségügyi intézmények, kórházak segítségére szoruljunk. Így az állam feladata nemcsak a megelőzésben fontos, hanem az emberek egészségügyi ellátásának megszervezésében, biztosításában is. Az állam ezt a korábban már említett Egészségbiztosítási Alapból nyújtja a biztosítottak számára.

5.6.1. A egészségbiztosítás természetbeni ellátásai: az egészségügyi szolgáltatások

Az Egészségbiztosítási Alapból a biztosítottak jogosultak például *térítésmentesen (ingyenesen) igénybe venni* a betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokat.

Példa

Ingyenesek a különböző szűrővizsgálatok (például fogászati szűrővizsgálat, sportorvosi vizsgálat) is, amelyeken már egészen biztosan te magad is részt vettél. A térítésmentes szolgáltatások közé tartozik még a háziorvosi ellátás is, vagy a mentők segítése, illetve azok az esetek is, amelyek következtében be kell feküdnünk a kórházba.

Fontos!

Ezek a szolgáltatások számunkra „ingyenesek”, mert a szolgáltatások költségét az állam az Egészségbiztosítási Alapból finanszírozza.

Beszélhetünk továbbá *árhoz nyújtott támogatással igénybe vehető egészségügyi szolgáltatásokról*. Ilyen szolgáltatások esetében az állam a szolgáltatás árának csak egy részét vállalja át, a fennmaradó pénzösszeg kifizetése minket terhel. Ide tartozik az az eset, amikor az orvos valamilyen gyógyszert, a gyógyuláshoz szükséges segédeszközt (például bokamerevítőt) receptre ír fel. Erre a receptre nemcsak azért lehet szükség, mert anélkül nem tudjuk megvásárolni a gyógyszert, hanem azért is, mert így olcsóbban juthatunk hozzá.

Példa

Peti a nyári szünetben egy játszótéri móka során, fogócskázás közben elesett. Nagyon fájlalta a bokáját, ezért anyukája rögtön el is vitte az orvoshoz. Az orvos megállapította, hogy Petinek sajnos megsérült a bokaszalagja, így bokamerevítőt szükséges hordania. Az orvos még azt is mondta, hogy ilyen eszközt bármelyik gyógyászati segédeszközt árusító boltban lehet kapni, azonban felírja azt receptre, mert így olcsóbban juthatnak hozzá. Peti és anyukája megdöbbenően tapasztalták a boltban, hogy a bokarögzítő eredeti ára 7000 Ft volt, de a recept birtokában ők 4000 Ft-ért meg tudták venni.

Az állam az Egészségbiztosítási Alapból támogatást adhat továbbá azon 18 év alatti biztosítottak részére, akiknek fogsoruk helyreállítása érdekében fogszabályzó készülékre van szükségük. Ez egy úgynevezett *részleges térítés mellett igénybe vehető egészségügyi szolgáltatás*, ugyanis az állam a fogszabályzó készülék árának csak egy részét finanszírozza, a másik rész kifizetése azt terheli, akinek arra szüksége van.

5.6.2. Az egészségbiztosítás pénzbeli ellátásai

Az Egészségbiztosítási Alapból különböző pénzbeli ellátásokat is finanszíroznak, amelyek konkrét anyagi támogatást jelentenek a biztosítottak részére. Ilyen például azon biztosítottaknak nyújtott pénzbeli támogatás, akik gyermekük születése és nevelése miatt nem tudnak dolgozni.

Egyik fajtája az úgynevezett *csecsemőgondozási díj*, amely azon gyermeket szülő anyá részére jár, aki a gyermek születését megelőző két évben legalább 1 évet dolgozott (azaz biztosított volt). Ezt a pénzbeli támogatást összesen 24 hétig folyósítják. A csecsemőgondozási díj után a gyermek 2 éves koráig az anyá *gyermekgondozási díjra* jogosult, amelyet szintén az Egészségbiztosítási Alap terhére fizetnek ki.

Az anyák számára juttatott pénzbeli ellátások

Ezenkívül az Egészségbiztosítási Alap pénzbeli ellátást biztosít azon munkavállalók részére, akik például valamilyen betegség miatt ideiglenesen nem tudnak dolgozni. Ezt a pénzbeli ellátást *táppénznek* nevezzük.

Érdekesség

Amikor valaki táppénzben részesül, akkor az alatt az időszak alatt nem kapja meg a teljes fizetését. A táppénz összege a teljes fizetés maximum 60%-át teszi ki. Természetesen ahhoz, hogy a munkavállaló táppénzt kapjon, egyéb feltételek teljesülése is szükséges, például orvosi igazolással kell arról rendelkeznie, hogy valóban olyan betegsége van, amely miatt nem tudja a munkáját elvégezni.

5.6.3. Baleseti ellátások

Az úgynevezett baleseti ellátásokat a munkahelyen, munkavégzés közben történt balesetek esetén folyósítják azon biztosított részére, aki a balesetet elszenvedte. Ilyenkor a balesetet szenvedett munkavállalót többek között baleseti táppénz illeti meg, amely azonos mértékű a munkavállaló fizetésével. Ezen kívül

a munkahelyi baleset következtében szükségessé váló gyógyszerek, gyógyászati segédeszközök (például: bokaorózító) árát az Egészségbiztosítási Alap teljesen mértékben kifizeti.

5.6.4. A Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő

Az egészségbiztosítás igazgatási rendszerének talán egyik legfontosabb szerve a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő. Ahogy az a nevében is benne van, ez a szervezet felel az Egészségbiztosítási Alap kezeléséért.

Feladat

Gyűjts információkat a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő működéséről a www.neak.gov.hu oldalon!

Feldolgozási szempontok:

Milyen feladatai vannak a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelőnek?

Hogyan épül fel az intézmény vezetése?

Milyen információkat tartalmaz a honlap a lakosság részére?

Emelt szintű feladat

Gondoljátok át, hogy melyek az állam által fenntartott egészségbiztosítási rendszer problémái és kihívásai?

Feldolgozási szempontok:

Milyen hatással van az orvosok külföldre vándorlása az egészségügyre?

Milyen kihívásokat támasztanak az emberek káros szokásai?

Miért rossz az egészségügyben a hosszú várakozási idő?

Milyen megoldási javaslatokat tudnál tenni a problémák orvoslására?

Neked milyen negatív és pozitív tapasztalataid vannak?

5.6.5. Alternatív egészségügyi szolgáltatások

Az állam által működtetett egészségbiztosítási rendszernek számos előnye és hátránya van. Mindenképpen előnyös, hogy ingyenesen juthatunk bizonyos ellátásokhoz, és így a legszegényebbek is megkaphatják a szükséges orvosi kezelést. Lehetőség van azonban arra is, hogy ne csak az állam által biztosított egészségügyi szolgáltatásokat vegyük igénybe, ugyanis vannak olyan orvosok, akik saját rendelőjükben, saját eszközeikkel látnak el minket, viszont ekkor a költségeket teljes egészében magunknak kell vállalni. Sokan választják ezt az utat a gyakran rövidebb várakozási idő vagy a jobb körülmények miatt.

Összefoglalás

A társadalombiztosítás egyik célja a biztosítottak egészségének megőrzése, amelyet az állam az Egészségbiztosítási Alapból finanszírozott pénzbeli és természetbeni ellátásokkal ér el. Ezen ellátásoknak köszönhető például, hogy térítésmentesen vehetünk részt bizonyos szűrővizsgálatokon, vagy olcsóbban jutunk hozzá bizonyos, a gyógyulásunkhoz szükséges gyógyszerekhez. Ez a rendszer ösztönzi továbbá a gyermekvállalást is azáltal, hogy ebből a pénzügyi alapból ad támogatást azon anyák részére, akik gyermekük gondozása, nevelése miatt ideiglenesen nem tudnak dolgozni. Természetesen dönthetünk úgy valamilyen megfontolásból, hogy magánegészségügyi szolgáltatást veszünk igénybe, de az állami erőfeszítéseket mindenképpen pozitívan kell értékelnünk, ugyanis ezáltal még a szegényebb emberek is hozzájutnak a szükséges ellátásokhoz.

5.7. A nyugdíjbiztosítás

Egy egész életet ledolgozni komoly kihívás, és életkorunk előrehaladtával egyre nehezebb lépést tartani a munkáltatóink által támasztott elvárásokkal. Teljesen természetes, hogy idős korunkra elfáradunk, és életünk utolsó éveit, évtizedeit már inkább pihenéssel szeretnénk tölteni. Az állam, felismerve és megértve az időskori munkavégzés nehézségeit, úgynevezett nyugdíj formájában biztosítja az idősök számára a megélhetést anélkül is, hogy dolgoznának. Ennek finanszírozására szolgál a korábbi résztemákban már említett Nyugdíjbiztosítási Alap, amely azok számára biztosít időskori megélhetést, akik aktív, fiatal éveikben munkájukkal hozzájárultak a pénzügyi alap bővüléséhez. Így a témakör utolsó részében a társadalombiztosítási rendszer másik ágába, a nyugdíjbiztosítás működésébe nyerünk betekintést.

5.7.1. A nyugdíjbiztosítási rendszer felépítése

A Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott ellátásokból két esetben részesülhetünk: a jogszabályok által előírt életkor betöltésével, meghatározott számú munkával töltött év alapján, valamint valamely idős, közeli hozzátartozónk (házastársunk, szüleink) elvesztése okán. Ennek megfelelően a nyugdíjbiztosítási rendszert két részre lehet felosztani: beszélhetünk saját jogú nyugellátásokról, illetve hozzátartozói nyugellátásokról is. A saját jogú nyugellátások igénylése esetén tehát magunknak kell megfelelnünk az előírt feltételeknek, hozzátartozói nyugellátások esetén pedig az elhunyt hozzátartozónknak.

Érdekesség

A nyugellátások úgynevezett jövedelemfüggő ellátások, ami azt jelenti, hogy összegük az aktív, munkával töltött évek alatt kapott fizetés mértékétől függ.

5.7.2. A saját jogú nyugellátások

A saját jogú nyugellátások csoportjába tartozik az *öregségi nyugdíj*, amely a biztosított személy időskori megélhetését hivatott szolgálni. Ez a nyugdíjfajta az években meghatározott, munkában töltött szolgálati idő és a nyugdíjkorhatár elérése után jár.

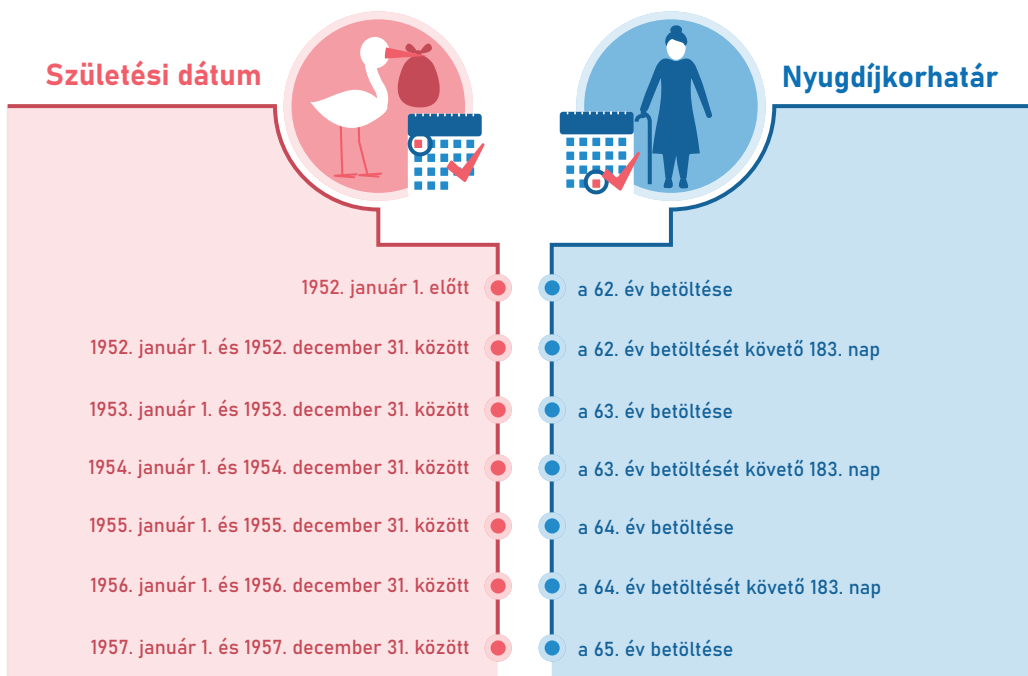

Fontos!

Szolgálati idő: az az időszak, amely alatt valaki munkát végzett, és az így kapott havi fizetéséből levonták (járulék formájában) a Nyugdíjbiztosítási Alap működéséhez szükséges hozzájárulást.

Nyugdíjkorhatár: az az életkor, amelynek elérésevel valaki öregségi nyugdíjban részesülhet.

A magyar szabályozás a nyugdíjkorhatárt a születési dátumokhoz kötötten határozza meg. Más nyugdíjkorhatárt határoz meg tehát például azoknak, akik 1952. január 1. előtt születtek, és mászt azoknak, akik 1957. január 1. napján és azt követően születtek.

A születési dátumok és a nyugdíjkorhatár

Az öregségi nyugdíjra való jogosultság feltétele a születési évnek megfelelő öregséginyugdíj-korhatár betöltése és legalább húsz év szolgálati idő megléte. Ennek a két feltételnek egyszerre kell teljesülnie.

Példa

Peti nagypapája 1953. november 7-én született, és 1971. január 1. óta folyamatosan dolgozott. Így a születési évének megfelelően legkorábban 2016. november 8-án tudott nyugdíjba vonulni, annak ellenére is, hogy az előírt 20 év szolgálati időt már 1991. január 1-jén megszerezte.

Fontos!

A nők helyzete speciális az öregségi nyugdíjra való jogosultság szempontjából. Nekik ugyanis lehetőségük van arra is, hogy 40 év szolgálati idő megszerzésével, az öregséginyugdíj-korhatár betöltése nélkül igényeljenek öregségi nyugdíjat. Ezt nevezzük a nők kedvezményes öregségi nyugdíjának.

Érdekesség

A társadalom egyes tagjai dönthetnek úgy is, hogy ugyan az állam által működtetett társadalombiztosítási rendszer működéséhez is hozzájárulnak befizetéseikkel, de létrehozhatnak egy olyan saját számlát is, amellyel kizárólag önmaguk részére tesznek félre pénzt. Ezt nevezzük magánbiztosításnak. Ebből az önmaguk részére létrehozott pénzügyi tartalékból például azokra az évekre spórolnak, amikor már idősek lesznek, és korukból adódóan nem tudnak dolgozni. Így az állam által biztosított nyugellátás mellett a korábban megspórolt pénzüket is fel tudják használni, ha szükséges.

5.7.3. A hozzátartozói nyugellátások

A hozzátartozói nyugellátásokat valamely nyugdíjkorhatárt betöltött közeli hozzátartozó elvesztése esetén folyósítják. Attól függően, hogy mely közeli hozzátartozónkat veszítjük el, tudjuk megkülönböztetni a hozzátartozói nyugellátások egyes fajtáit.

Abban az esetben, ha valaki elveszíti házastársát, *özvegyi nyugdíjra* lehet jogosult. Az ellátás folyósításának feltétele, hogy az elhunyt házastárs öregségi nyugdíjasként haljon meg.

Érdekesség

Sajnos vannak olyan élethelyzetek, amikor házastársunk fiatalon, még azelőtt távozik el, mielőtt betölthette volna az öregségi nyugdíjhoz szükséges korhatárt, illetve megszerezhetette volna az előírt szolgálati időt. Ebben az esetben sem hagyja magára az állam az egyedül maradt házastársat, mert lehetőséget biztosít az özvegyi nyugdíj igénylésére. Így a törvényi szabályozás meghatározza, hogy az elhunyt házastárs életkorának megfelelően hány év szolgálati idő után biztosítja az ellátást. Ha a házastárs például 22 és 25 éves kora között hal meg, elegendő 4 év szolgálati idővel rendelkeznie, vagy ha 35 és 45 éves kora között, akkor 10 év az előírt szolgálati idő.

Sajnos sokan kerülnek olyan élethelyzetbe, hogy még egészen fiatalon, 16 éves koruk előtt elveszítik egyik vagy mindkét szülőjüket. Őket az állam úgynevezett *árvaellátás* keretében támogatja abban az esetben, ha az elhunyt szülő megfelel ugyanazoknak a feltételeknek, amelyek özvegyi nyugdíj esetén az elhunyt házastársra is vonatkoznak. Ezt az ellátást a gyermek 16 éves koráig folyósítják.

5.7.4. Magyar Államkincstár

A nyugdíjbiztosítás központi szerve a *Magyar Államkincstár*. Ez a szerv felel többek között az egyes nyugellátásokra vonatkozó jogosultság megállapításáért, az ellátások összegének kiszámításáért, illetve folyósításáért is.

Összefoglalás

Az állam által működtetett nyugdíjrendszer célja a korábban munkát vállaló emberek időskori megélhetésének biztosítása, valamint adott esetben hozzátartozóik támogatása. A nyugdíjrendszer keretében nyújtott saját jogú és hozzátartozói nyugellátásokat a Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozzák, amelyek kizárólag pénzbeli ellátás formájában vehetők igénybe. Az arányosság elvére tekintettel a nyugdíjak összege az aktív, munkavállalással töltött éveinkben kapott fizetésünk mértékétől függ, azaz mindenki arányaiban véve annyit tud kivenni a rendszerből, amennyit beletett.

Ajánlott irodalom

- Esping-Andersen, Gøsta: Mi a jóléti állam? In Ferge Zsuzsa – Lévai Katalin (szerk.): *A jóléti állam*. Budapest, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 2004.
- Ferencz Jácint (szerk.): *Munkajog és társadalombiztosítási jog*. Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Havasi Beáta: *Biztosítási orvostani ismeretek. Az egészségbiztosítás pénzbeli és természetbeni ellátásai*. SZTE Igazságügyi Orvostani Intézet, 2019. Online: www.med.u-szeged.hu/download.php?docID=96416
- Hazai Istvánné: *A szolgáltatások szerepe a szociális ellátásokban*. 2002. Online: www.3sz.hu/sites/default/files/uploaded/dr_hazai_istvanne_-_a_szolgáltatások_szerpe_a_szocialis_ellátásokban.pdf

- Hoffman István: *Szociálpolitika, szociális ellátások*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Vezető- és Továbbképzési Intézet, 2014.
- Hoffman István: *Bevezetés a szociális jogba*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2015.
- Kollega Tarsoly István – Bekény István – Dányi Dezső (szerk.): *Magyarország a XX. században. II. kötet. Természeti környezet, népesség és társadalom, egyházak és felekezetek, gazdaság*. Szekszárd, Babits, 1997.
- Kristó Katalin: *Szociálpolitika, szociális jog*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2014a.
- Kristó Katalin: *Szociálpolitika, szociális jog. Tananyag a Közszerológálati humánszervező szakirányú továbbképzési szak hallgatói számára*. Budapest, Nemzeti Közszerológálati Egyetem, 2014b.
- Petényi Mária – Vértés László: Magyar társadalombiztosítás a XX. század első felében. *Biztosítási Szemle*, 54. (2008), 8. 8–13.
- Sahó Erzsébet: *Szociális gondozás. Szociális szervezők számára*. Második, átdolgozott, javított és bővített kiadás. Budapest, Szociális Munka Alapítvány, 1993.
- Tamás Béláné: *Gondoskodás, gondozás, ellátás, szolgáltatásnyújtás a kliens otthonában*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet. Online: www.nive.hu/Downloads/Szakképzési_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/2_1853_018_100930.pdf
- Tomka Béla: *A jóléti állam Európában és Magyarországon*. Budapest, Corvina, 2008.

6. Rendészeti ügyek

6.1. Alapfogalmak: közrend, közbiztonság, rendészet

6.1.1. A rend és a biztonság

A *rend* és a *biztonság* mindennapi életünk kiemelt jelentőségű fogalmai. Habár, ha e fogalmakat pontosan meg kellene határoznunk, a feladat bizony nem is lenne könnyű. Talán úgy vagyunk ezekkel, hogy igazán nem keressük, mit jelentenek, hogyan tudnánk definiálni őket – azt viszont mindannyian azonnal érezzük, ha épp „nincsenek jelen” köztünk, ha nincs rend, ha nincs biztonság.

Példa

Olykor halljuk szüleinktől: rakj rendet a szobádban! Ne légy ilyen rendetlen! És szinte minden iskolában, így bizonyára nálatok is van *házi rend*. Meghatározott rendje van a viselkedésnek, az iskolába járásnak, a sportolásnak, a közlekedésnek és így tovább.

A *rend* valaminek a megszabott menetét, egymásutániságát, módját, alakulását, megoldási, megvalósítási lehetőségét jelenti. Ha rend van valahol, valamiben (ha mi és mások is megtartják a rendet): tudjuk, mihez kell igazodni, tudjuk, mit várnak tőlünk, és mit várhatunk mi másoktól. A *rend szabályokban* fejeződik ki: ezek előírják számunkra, mit tehetünk és mit nem (erre utal a *rendszabály* kifejezés is).

Feladat

Sorolj fel példákat olyan tevékenységekre, amelyeknek szabott rendjük van! Ki vagy mi szabja meg ezek rendjét?

Sokszor kérdezzük meg magunktól vagy mástól: biztonságos ez? Biztonságos, ha ráülök egy már régi és rozoga székre? Biztonságosan működik ez az autó? Biztonságos, ha nagy összegű készpénzt veszünk ki a bankból? Mire vagyunk ilyenkor kíváncsiak? Arra, hogy vajon nem ér-e bennünket sérülés, baleset, esetleg támadás, azaz valamilyen hátrányos, nemkívánatos következmény a korábbi cselekvésünk miatt. Hogy nem kerülünk-e veszélyes helyzetbe, ami könnyen vezethet súlyos gondokhoz, problémákhoz? Hogy nem fognak-e bennünket megzavarni akkor, amikor azt tesszük, amit éppen szeretnénk?

Azt mondhatjuk tehát: *biztonságban* vagyunk, ha nem zavarnak bennünket, nem vagyunk veszélyben, nem ér minket olyan kedvezőtlen hatás, ami kellemetlen, káros, ártalmas következményekhez vezet. A biztonság *kedvező állapot*: nyugalom áll fenn, azt tehetjük, amit szeretnénk (persze bizonyos keretek közt), nem ér minket fenyegetés, nem kell aggódnunk, félnünk. A biztonságot mindenki szereti – és mindenki érzi, ha nincs biztonságban.

Gondkoddj el rajta!

Gyűjts a hétköznapi életedből olyan példákat, amikor a biztonság veszélybe kerülhet, sérülhet! Előfordult-e már veled, hogy ilyen helyzetbe kerültél? Ha igen, hogyan oldódott meg a szituáció?

6.1.2. A közrend és a közbiztonság

Természetesen a rend és a biztonság nem csupán egy-egy ember életét érinti, nem csak egy-egy kisebb közösség vagy szervezet (például középiskola, diákönkormányzat) működésével lehet kapcsolatos. A rend és a biztonság magasabb szintű szerveződések (nagyobb csoportok, sőt, egész társadalmak) életére, működésére is vonatkozik. Amikor a rendet és a biztonságot az egy államban élő egész emberi közösség számára kell biztosítani, az már az illető állam feladata lesz, s ekkor már *közrendről* és *közbiztonságról* beszélünk.

A *közrend* a közösségi (társadalmi) együttélés egyik kulcsfogalma. A közrend együttműködést feltételez: ha mindenki megtartja az állam által alkotott szabályokat, a társadalom rendezett képet mutat. Az állam által alkotott szabályok – azaz elsősorban a jog – betartása tehát a közrend egyik alapvető feltétele. A szabályokat meg kell ismerni, azokhoz kell igazítani a magatartásunkat; ha így teszünk, viselkedésünk kiszámítható – rendezett – lesz; ha mások is így tesznek, számíthatunk az ő viselkedésük rendezettségére is. A közrend tehát elsősorban *jogi jellegű rendet* jelent.

A *közbiztonság* fogalma a védendő értékek összességét foglalja magába. Védendő érték az emberek élete, egészsége, rendezett munkavégzése, otthona, vagyona stb. Ha azt mondjuk, közbiztonság van, akkor úgy véljük, a társadalom tagjai, az emberek élete, egészsége, vagyona stb. biztonságban van, azokat támadás, veszély aktuálisan nem fenyegeti.

Sajnos „teljes” közbiztonság, abszolút biztonság a valóságban nem lehetséges. Mindig lesznek olyan emberek, cselekvések, történések és folyamatok, akik vagy amelyek a biztonság ellen hatnak. A közbiztonság tehát egyfajta kedvező *egyensúlyi állapotként* fogható fel: ilyenkor az egyéni vagy közösségi tevékenységeknek kedvező, azt támogató hatások ellensúlyozni tudják a fenyegető, veszélyeztető hatásokat.

Fontos, hogy a közrend és a közbiztonság nem „állnak elő” csak úgy maguktól, az emberek együttműködését igénylik, sőt, sokszor beruházásokat követelnek meg. Az államnak a közbiztonság pénzbe is kerül, és más erőforrásokat is rá kell áldoznia. A közrendet és a közbiztonságot, mint fentebb jeleztük, szükség esetén meg is kell védelmezni, ami az állam egyik legfőbb feladata.

6.1.3. A rendészet fogalma és jelentősége

Az állam megszokott, zavartalan és rendszerszerű működését, a törvényes rendet, a közbiztonságot sokféle veszély fenyegetheti. Ezek lehetnek természeti katasztrófák is, de legtöbbször – sajnos – olyan emberek cselekményei, akik nem tartják be a jogi előírásokat, nem tisztelik mások jogait, szabadságát, vagyonát, egészségét, olykor mások életét sem. Ezek a jogellenes magatartást tanúsító emberek sokszor az erőszaktól sem riadnak vissza (néha akár fegyvert is használnak). Amikor egy ilyen ember megpróbál lopni, csalni, rabolni, sérülést okozni stb., cselekménye általában konkrét ember vagy emberek ellen irányul, de mindezek a magatartások – átvitt értelemben – *a közrend, a közbiztonság elleni támadások* is.

A „támadásokat” a *rendészet* igyekszik elhárítani. A rendészet része a magyar közigazgatási rendszernek, ebből következően sajátos feladatai, sajátos szervezetrendszere van, és a rendészetben dolgozók is sajátos *munkavégzésre irányuló jogviszonyban* állnak.

A fentiek miatt a rendészet meghatározása elég nehéz feladat, amelyet akár többféle szempont szerint is elvégezhetünk. Az egyik leggyakrabban idézett fogalom szerint *a rendészet olyan állami tevékenység, mely a közrend, a közbiztonság megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.*

Ez a fogalom rámutat arra, hogy a rendészeti tevékenység időben három, jól elkülöníthető szakaszra osztható. A rendészetnek nagyon fontos *megelőző, veszélyelhárító* tevékenysége van (ezt szolgálják például a járőröző rendőrök vagy a térfigyelő kamerák). Ha a közrend, közbiztonság ellen intézett támadás bekövetkezik, ezt el kell háritani, erre *reagálni* kell (akár fizikai erőszak alkalmazásával is). Ha pedig a megelőzés vagy az elhárítás nem valósulhatott meg, a múltban lezajlott jogellenes magatartást *utólag kell felderíteni* (ez a bűnüldöző, különösen a nyomozati munka lényege).

6.2. A rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint az Országgyűlési Őrség

Mint az eddigiekben láthattuk, a rendészet (vagy rendvédelem) nagy feladatrendszerét túlnyomórészt az állam szervei látják el. Azt is megállapítottuk, hogy a rendészet a közigazgatás része, ennek megfelelően a rendészeti (rendvédelmi) feladatokat ellátó szervek nemcsak *állami*, hanem – *általában* – *közigazgatási szervek*.

Érdekesség

A rendészeti tevékenységeket és az ezeket végző szerveket a magyar jogszabályok kétféleképp is nevezik. A „rendészeti” szó mellett gyakrabban fordul elő, elterjedtebb a „rendvédelmi” szó is. Alkotmányunk és számos más törvény, rendelet *rendvédelmi szervekről* szól.

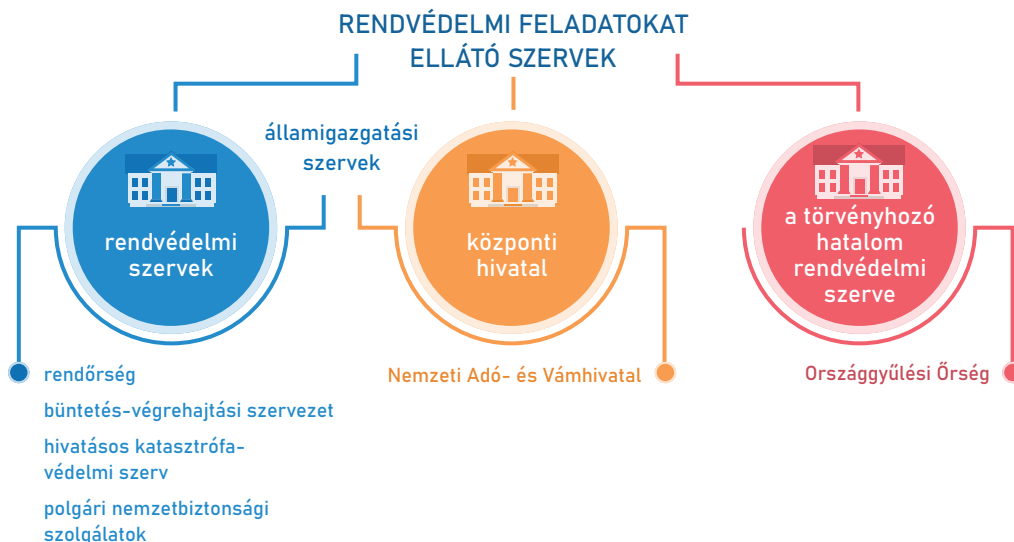
A fenti fogalomhasználati kettősség megjelenik az oktatás és a tudomány több területén is. Így például a „rendészet” szót alkalmazzák a rendészeti felsőoktatás egyetlen magyar intézményében, amelynek neve: Nemzeti Közszolgálati Egyetem *Rendészettudományi Kar* (<https://rtk.uni-nke.hu>); és egy tudományos egyesület nevében is, amely a Magyar *Rendészettudományi Társaság* (www.rendeszet.hu). Egy másik magyar tudományos egyesület viszont már a „rendvédelem” szót alkalmazza nevében, ez a Szemere Bertalan Magyar *Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság* (www.szbmrta.atw.hu).

A rendészeti (rendvédelmi) feladatokat ellátó szervek közt két nagy csoport különíthető el: egyesek a kormány *alárendeltségében*, azaz *a kormány irányítása alatt állnak (államigazgatási szervek)*, míg mások nem (jórészt *önkormányzati szervek*). Egy szerv némiképp kilóg a fenti rendszerből, mert a törvényhozó hatalomhoz, az Országgyűléshez tartozik (lásd lejjebb).

Az alábbiakban áttekintjük a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek közül azokat, amelyek az államigazgatáshoz vagy a törvényhozó hatalomhoz tartoznak. A szervek – besorolásukat, jogállásukat tekintve – a következő csoportokba tartoznak:

- *ügynevezett rendvédelmi szervek*: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv, valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok;
- *ügynevezett központi hivatal*: a Nemzeti Adó- és Vámhivatal;
- *a törvényhozó hatalom rendvédelmi szerve*: az Országgyűlési Őrség.

A rendvédelmi szervek és a központi hivatalként működő szerv az *államigazgatási szervek* közé tartoznak.

A rendvédelmi szervek

6.2.1. A rendvédelmi szervek

A rendőrség talán a legismertebb rendészeti (rendvédelmi) szerv. A rendőrökkel nap mint nap találkozunk a hírekben és az utcákon. Hozzájuk fordulunk közlekedési baleset esetén, vagy ha ellopták a mobilunkat. A rendőrség főbb feladatait és szervezetét a következő fejezetben mutatjuk be.

A *büntetés-végrehajtási szervezet* – mint neve is mutatja – elsősorban *büntetések vagy intézkedések* (például az ügynevezett kényszergyógykezelés) végrehajtásáért felel. Ezekben az a közös, hogy valakinek a szabadságát elvonják – azaz az adott bűnelkövetőt, gyanúsítottat be kell zárni hosszabb vagy rövidebb időre.

A *hivatásos katasztrófavédelmi szerv* igen szerteágazó feladatrendszerrel rendelkezik. Mint neve is mutatja, ez a szervezet elsősorban a katasztrófák megelőzését, elhárítását, a katasztrófák elleni védekezést valósítja meg. Nagyszámú feladatai közé tartozik például a tűzoltás, a műszaki mentés (például a balesetet szenvedett gépjármű utasának kiszabadítása), iparbiztonsági feladatok (például veszélyes anyagokat gyártó üzem működésének ellenőrzése), veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a lakossági riasztórendszer működtetése, de sajátos vízügyi és kéményseprési feladatok is.

A *polgári nemzetbiztonsági szolgálatok* alapvető feladata Magyarország függetlenségének és alkotmányos, törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése. E szervek jelentőségét az is mutatja, hogy – a rendőrséggel együtt – az alkotmány is megemlíti őket. A hétköznapiakban a nemzetbiztonsági szolgálatokat gyakran „titkosszolgálatok”-nak nevezik, utalva arra, hogy működésük, az általuk alkalmazott eszközök, eljárások (például lehallgatás, megfigyelés) általában nem nyilvánosak.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok feladatköre igen kiterjedt. Jelenleg négy ilyen szerv működik. Az Alkotmányvédelmi Hivatal elsősorban belföldre, az Információs Hivatal főként külföldre irányuló tevékenységet végez. A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat főleg technikai segítséget nyújt a titkosszolgálati feladatok ellátásához, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ pedig értékelő-elemző és koordinációs tevékenységet folytat.

Az összes felsorolt szervekre igaz, hogy ezeket a kormány irányítja valamelyik miniszter (a legtöbb esetben a belügyminiszter) útján. Ez azt jelenti, hogy az irányítási jogkörök nagy részét (például utasításadás, szabályozás, ellenőrzés stb.) általában a miniszter látja el, gyakorolja.

6.2.2. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A *Nemzeti Adó- és Vámhivatal* (NAV) a fenti szervekhez képest különleges jogállású szerv: nem rendvédelmi szerv, hanem úgynevezett *központi hivatal* (a 2. jegyzet II. fejezetének 2.1.3. leckéjében tanultunk erről a szervtípusról).

A NAV igen szerteágazó feladatkörrel rendelkezik (e jegyzet Adóügyek című részének 4.6. Az adóhatóság rendeltetése és helye című leckéjében tanultunk erről részletesen). Mint nemzeti adó- és vámhatóság, beszedi az államnak járó bevételek (adók, vámok) egy igen jelentős részét. Emellett azonban bűnüldözési feladatokat is ellát (úgynevezett *nyomozó hatóság*), mert számos gazdasági jellegű *bűncselekmény* esetében lefolytatja a nyomozásokat; sőt, hasonló jellegű *szabálysértések* esetén is eljárásokat folytat, és ezekben a szabálysértési eljárásokban akár büntetéseket is alkalmazhat.

A NAV tehát sajátosan kettős jellegű szervezet: egyrészt „civil” közigazgatási jellege is van („civil” állami alkalmazottakkal), másrészt fegyveres szerv, és rendvédelmi feladatokat is ellát (ezeket elsősorban az úgynevezett *pénzügyőrök* végzik).

6.2.3. Országgyűlési Őrség

Mint a fejezet elején láthattuk, az eddig felsorolt szervekre egyformán igaz, hogy – közvetett módon – a kormány alárendeltségében, azaz a kormány irányítása alatt állnak. Ezek a szervek tehát *a végrehajtó hatalom, a közigazgatás* rendszeréhez tartoznak. Van ugyanakkor egy olyan különleges, rendészeti (rendvédelmi) feladatokat ellátó szerv is, amely nem része a végrehajtó hatalomnak. E sajátos szervvel a következőkben ismerkedünk meg.

Az Országgyűlési Őrség – mint neve is mutatja – az Országgyűlés, tehát *a törvényhozó hatalom* szerve. Súlyát, jelentőségét az is alátámasztja, hogy *az Alaptörvény is említést tesz róla*. Elsődleges alkotmányos feladata az, hogy az Országgyűlés biztonságáról gondoskodjon. E körben biztosítja az Országgyűlés zavartalan működését, védi az Országház épületét, az Országgyűlés elnökének személyét, ellát protokolláris, sőt – szükség esetén – még tűzoltási feladatokat is. Végso esetben az is előfordulhat, hogy az olyan országgyűlési képviselőt, aki kirívóan súlyosan megzavarja az ülés rendjét (például fizikai erőszakot alkalmaz), az Őrség kivezeti az ülésteremből.

Mivel az Országgyűlési Őrség nem tartozik a végrehajtó hatalomhoz, nem is áll a kormány alárendeltségében. Az Országgyűlési Őrség működését *az Országgyűlés elnöke irányítja* (ennek keretében például kiadja az Országgyűlési Őrség szervezeti és működési szabályzatát, utasítást adhat a vezetőinek stb.).

6.2.4. Hivatásos szolgálati jogviszony

Az állam szolgálatában állók jogviszonyai – a közszolgálati jogviszonyok – körében is kiemelkedő és nagyon sajátos az, amely az e fejezetben megismert szervek dolgozóinak egy jelentős részét jellemzi: ez a *hivatásos szolgálati jogviszony*. A rendészeti (rendvédelmi) feladatokkal legszorosabban összefüggő tevékenységeket általában a hivatásos szolgálati jogviszonyban állók (rövidebben: a hivatásos állomány tagjai vagy egyszerűen a „hivatásosok”) végzik. (A NAV pénzügyőreinek jogviszonya is ehhez hasonló.)

A hivatásos szolgálati jogviszony nagyon sok szempontból eltér más közszolgálati jogviszonyoktól. Aki „hivatásos”, azt megilleti többféle kedvezmény és jog, ehhez azonban rendkívül szigorú kötelezettségek, korlátozások, nagy felelősség is társul. A hivatásos állomány tagja esküvel vállalja, hogy szolgálati feladatainak teljesítése érdekében akár életét, testi épségét is kockáztatja. A hivatásos szolgálati jogviszony sajátossága az is, amit a hétköznapiakban is láthatunk: az itt dolgozók egyenruhát hordanak és rendfokozatot viselnek (őrmester, hadnagy, ezredes stb.). Aki hivatásos, szükség esetén akár fizikai kényszerrel is alkalmazhat velünk szemben (legvégső esetben ez akár löfegyverhasználat is lehet).

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

Az ebben a fejezetben megismert szervek honlapjai:
 büntetés-végrehajtás: <https://bv.gov.hu>;
 katasztrófavédelem: <https://www.katasztrofavedelem.hu>;
 Alkotmányvédelmi Hivatal: <https://ah.gov.hu>;
 Információs Hivatal: <http://ih.gov.hu>;
 Nemzetbiztonsági Szakszolgálat: <https://nbsz.gov.hu>;
 Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ: <http://tibek.gov.hu>;
 Nemzeti Adó- és Vámhivatal: <https://nav.gov.hu>;
 Országgyűlési Őrség: www.orszaggyulesiorseg.hu.

6.3. A rendőrség

6.3.1. A rendőrség jogállása és fő feladatai

A rendőrség – a rá vonatkozó törvény szerint – *állami, fegyveres rendvédelmi szerv*. A rendőrség *alkotmányos szerv* is, vagyis – szemben több más rendvédelmi szervvel – a rá vonatkozó alapvető szabályokat Magyarország Alaptörvénye tartalmazza. Ez is mutatja, hogy a rendvédelmi szervek közül a rendőrség kiemelkedik – úgy létszámában, mint alapvető feladatai tekintetében.

A rendőrség *alapvető, alkotmányos feladatai* a következők:

- a bűncselekmények megakadályozása és felderítése;
- a közbiztonság és a közrend védelme;
- az államhatár rendjének védelme;
- részvétel a jogellenes bevándorlás megakadályozásában.

Példa

A legtöbb bűncselekmény elkövetése esetén a rendőrség végzi a nyomozást, azaz megpróbálja megállapítani, ki és hogyan követte el a jogellenes cselekményt.

A közbiztonság és a közrend védelmét szolgálja például az, hogy a közterületen a rendőrök járőrszolgálatot látnak el.

Az államhatár rendjét elsősorban azokkal szemben kell biztosítani, akik jogellenesen szeretnének hazánk területére belépni. Az elmúlt években az ilyen személyek száma jelentősen megnőtt, összefüggésben az Európára nehezedő nagy migrációs nyomással – a negyedikként említett alapvető feladat is éppen erre utal.

Az alapvető feladatokat a rendőrségi törvény számos további feladattal egészíti ki vagy konkretizálja, ilyen például a terrorizmus elleni küzdelem, a nyomozati tevékenység, a szabálysértési eljárások lefolytatása, a közlekedés rendjének biztosítása, a védett személyek és fontos létesítmények őrzése.

Nagyon fontos általános törvényi követelmény, hogy a rendőrség *védelmet nyújt* az életet, a testi épiséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekményekkel szemben, *felvilágosítást és segítséget ad* a rászorulóknak. A rendőrség *tiszteletben tartja és védelmezi* az emberi méltóságot, *óvja*

az ember jogait. A rendőrség *együttműködik* más állami és nem állami szervezetekkel, valamint a polgárokkal is. A rendőrség feladatainak ellátása során pártbefolyástól mentesen, azaz kizárólag szakmai követelményeknek megfelelően végzi munkáját (ezt szokták *politikamentességnek* is nevezni).

6.3.2. A rendőrség szervezete

A rendőrséget jelenleg négy, egymástól elkülönülő szervezeti elem (röviden: rendőrségi szerv) alkotja. Ezek a szervezeti elemek nincsenek egymással alá-fölé rendeltségi (hierarchikus) viszonyban, elkülönülnek egymástól a feladataik, a vezetőik, az ott dolgozó rendőrök is. Mindannyian részei a „nagy” rendőrségnek, de elnevezésük más és más. Természetesen e szervek különállásától függetlenül köztük szigorú, a törvény által meghatározott együttműködési követelmények állnak fenn.

A rendőrséget – csakúgy, mint a többi rendvédelmi szervet – a kormány irányítja. Az irányítás konkrét feladatait a rendészetért felelős miniszter (a belügyminiszter) valósítja meg (például szabályozhatja és ellenőrizheti a rendőrség működését, egyes vezetőket kinevezhet, nekik utasításokat adhat, beszámoltathatja őket).

A négy rendőrségi szervvel röviden a következőkben ismerkedünk meg, úgymint

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv;
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv;
- a terrorizmust elhárító szerv;
- az idegenrendészeti szerv.

a) Az *általános rendőrségi feladatok* ellátására létrehozott szerv (röviden: az általános rendőrség) a rendőrség legnagyobb létszámú és legtöbb feladattal rendelkező szerve. Ez a szerv végzi a legtöbb bűncselekmény nyomozását, a közlekedés rendjének, a közrendnek a fenntartását (például járőrözési tevékenységgel), engedélyeket ad ki (például fegyvertartásra), szabálysértési eljárásokat folytat le, bűn- és baleset-megelőzési tevékenységet végez, felel az államhatár rendjének fenntartásáért és így tovább.

Az általános rendőrség mint nagy méretű szervezet jelen van az egész országban. Háromszintű, hierarchikus szervezetrendszerét egészen a települések szintjéig kiépítették. Főbb szervei a következők:

- központi szintű irányító szerve az *Országos Rendőr-főkapitányság* (ORFK), élén az országos rendőrfőkapitánnyal;
- területi szintű szervei a *megyei rendőr-főkapitányságok* (ide tartozik a budapesti is);
- helyi szintű szervei a városi és fővárosi kerületi *rendőrkapitányságok*, valamint a *határrendészeti kirendeltségek*.

A rendőr-főkapitányságok és a rendőrkapitányságok szervezetében előfordulnak úgynevezett *rendőrőrök* is. A rendőrőr a legkisebb szintű szervezeti elem, általában egy-egy településen működik.

Az általános rendőrségnek vannak további, különleges jogállású és feladatkörű szervei is (például a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság vagy a Készenléti Rendőrség).

b) A rendőrség *belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve* az állami szervek dolgozóinak ellenőrzését és védelmét látja el. E szerv jelenlegi elnevezése: *Nemzeti Védelmi Szolgálat* (NVSZ), élén főigazgató áll.

Az NVSZ elsődleges célja, hogy rábukkanjon a korrupciós cselekmények elkövetőire, akik az állam szolgálatában állva, helyzetüket kihasználva jogellenesen szeretnének különböző előnyökre szert tenni (a köznyelvben ezért szokták ezt a szervet „belső elhárításnak” is nevezni). Ugyanakkor az itt szolgálatot teljesítőknek fontos feladata az is, hogy az állami dolgozókat az esetleges jogellenes külső befolyástól megvédjék (tehát ha például valaki szeretné egy állami dolgozóval való ismeretségét, jó viszonyát bűnös célra felhasználni).

Példa

Sajnos az NVSZ-nek (vagy a régebbi, hasonló jellegű szervezeteknek) a munkája nem nélkülözhető: a korrupció örök probléma ott, ahol emberek pénzzel dolgoznak, hatalomhoz jutnak, fontos döntéseket hozhatnak.

Olykor előfordul az, hogy egyes rendőrök – például közúti ellenőrzések során – készpénzt fogadnak el azért, hogy valódi ellenőrzés helyett továbbengedjék a gépjármű vezetőjét. Előfordul, hogy büntetés-végrehajtási intézetek vezetői egyes fogvatartottaknak – természetesen nem ingyen – különleges juttatásokat, kedvezményeket biztosítottak. Ilyen ügyek felderítésében az NVSZ fontos szerepet játszik.

c) Néhány éve a magyar rendőrségen belül is létrejött egy, kifejezetten a terrorizmus jelentette kihívásokra megfelelő válaszokat adni képes szerv. E szerv jelenlegi elnevezése: *Terrorelhárítási Központ* (TEK), élén főigazgató áll.

A TEK kiterjedt feladatrendszere körében felderíti a terrorszervezeteket, a terrorcselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket; megakadályozza, hogy személyek vagy csoportok terrorszervezetek működését elősegítsék; egyes védett személyek személyvédelmét látja el; közreműködik egyes, külföldön bajba jutott magyar állampolgárok mentésében, hazatérésük biztosításában. E tevékenységek nyilvánossága – érthető módon – erősen korlátozott. A fentiek mellett ugyanakkor a TEK ellát például tűzszerészeti feladatokat, és végzi egyes veszélyes, fegyveres bűnelkövetők elfogását is. Ez utóbbi feladatok kapcsán viszont gyakran láthatjuk a TEK munkatársait a média felületein is.

d) A *rendőrség idegenrendészeti szervének* számos – elsősorban idegenrendészeti és menekültügyi – feladata van. Ezek az Európára nehezedő migrációs nyomás miatt az utóbbi években különösen kiemelt jelentőségűvé váltak. E szerv jelenlegi elnevezése: *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság* (OIF), élén a főigazgató áll. Az OIF igazgatóságai az ország különböző területein működnek.

Az idegenrendészeti szervnek igen sokféle hatósági feladata van, például dönt menekültkénti, oltalmazottkénti, menedékeskénti vagy befogadottkénti elismerésről (vagy az elismerés visszavonásáról), jogsértő külföldiek elleni kiutasítást, kitoloncolást hajt végre, dönt útlevél-, vízum- és más engedélyügyekben (például azokéban, akik Magyarországra nem uniós államból jönnek tanulás vagy munkavégzés céljából).

6.3.3. A rendőri fellépés

A hivatásos állomány tagjai – így természetesen a rendőrök is – a közrend, a közbiztonság, mások élete, testi épsége, jogai, vagyona védelmében *jogosultak bizonyos jogaink* – köztük alapvető (emberi) jogok – *korlátozására*. Ez a korlátozási „skála” a személyi szabadság minimális korlátozásától (például megállítás) a testi épséghez fűződő jog jogszerű korlátozásáig, sőt, a legvégső esetben akár az élet jogszerű elvételéig terjedhet (például rendőri lőfegyverhasználat útján). Bizonyos esetekben helye van a magánszférához fűződő jog egyes elemeinek (magánlakás, magántitok, levéltitok sérthetlensége), a személyes adatokhoz vagy akár a tulajdonhoz való jog korlátozásának is (például ha a rendőr közterületen elveszi valakitől a közbiztonságra veszélyes eszközt vagy a gépjármű forgalmi engedélyét).

Az alapjogok korlátozásakor természetesen irányadó az, amit a szükségesség és az arányosság követelményeinek szoktak nevezni.

A rendőri fellépés jellegzetes módja az *intézkedés* és – szükség esetén – a *kényszerítő eszközök alkalmazása*. Intézkedés például az igazoltatás, amikor a rendőr megállíthat bennünket annak érdekében, hogy személyazonosságunkat megállapítsa. Kényszerítő eszköz például a bilincs, a rendőrbot vagy a könnygázszóró spray.

A rendőrségi kényszerítő eszközök

Fontos!

Nagyon fontos törvényi szabály, hogy mindenkit megillet az a jog, hogy az *intézkedés vagy kényszerítő eszköz alkalmazását követően jogorvoslati kérelemmel – panasszal – éljen*. Erről a rendőr köteles tájékoztatást adni az intézkedés alá vont személy részére.

A panasz benyújtható ahhoz a rendőri szervhez, amelynél az intézkedést vagy kényszerítő eszközt alkalmazó rendőr dolgozik, vagy akár benyújtható az alapvető jogok biztosához is. Bármelyik megoldást is választja valaki, a panaszt végső soron úgynevezett közigazgatási hatósági eljárásban fogják elbírálni. A *közigazgatási eljárásban* hozott döntéssel szemben ugyanakkor még *bírósághoz* is lehet fordulni.

6.3.4. Az iskolaőrség

Az *iskolaőrség* 2020-ban kezdte meg működését. Elsődleges célja az oktatás zavartalan ellátásának biztosítása, a nevelő-oktató munka hatékonyságának támogatása, valamint a nevelési-oktató intézmények rendjének fenntartása.

Az iskolaőrök *nem rendőrök*, de az általános rendőrséggel állnak munkaviszonyban. Az iskolaőr formaruhát (szolgálati jelvényt, névkitűzőt) visel, alkalmazhat bizonyos intézkedéseket és kényszerítő eszközöket, illetve sajátos jogokkal van felruházva. Az iskolaőr a hozzá forduló személynek felvilágosítást ad, szükség szerint segítséget nyújt.

Az iskolaőr által alkalmazott intézkedésekre, kényszerítő eszközökre a rendőrökre vonatkozó hasonló szabályok irányadóak. Az iskolaőr fellépése esetén van lehetőség *panasz benyújtására* is.

Nézz utána!

Nézz utána, iskolátokban teljesít-e szolgálatot iskolaőr! Ha igen, mi a neve és az elérhetősége? Mit gondolsz, miért döntöttek úgy az ország politikai vezetői, hogy szükséges az iskolaőrség létrehozása?

Ha többet szeretnél tudni a témáról, olvasd el ezt!

Az ebben a fejezetben megismert rendőrségi szervek honlapjai:
 Általános rendőrség: <http://www.police.hu>;
 Nemzeti Védelmi Szolgálat: <https://nvsz.hu>;
 Terrorelhárítási Központ: <http://tek.gov.hu>;
 Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság: <http://bmbah.hu>.

6.4. A rendészet „egyéb” formái

Az előző fejezetekben közelebbről megismerkedhettél az államigazgatáshoz (a kormány irányítása alá tartozó, valamint a törvényhozó hatalom részét képező rendészeti/rendvédelmi szervekkel). E fejezetben pedig olyan sajátos, de a rendészetben ugyancsak fontos szerepet vállaló szervezetet, személyeket fogunk vázlatosan megismerni, amelyek vagy akik kívül esnek az előzőekben említett szerveken.

A nem a törvényhozó hatalomhoz vagy a korábbiakban megismert rendvédelmi szervekhez kötődő, a rendészetben szerepet kapott szervek, személyek jogállását érintően van egy önálló törvény, amely a legfontosabb közös szabályokat tartalmazza – ezt szokták egyszerűen *rendészeti törvénynek* nevezni.

6.4.1. Az önkormányzati rendészet. Egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek

A rendészeti törvény lehetővé teszi úgynevezett önkormányzati rendészeti szervek létrehozását. A rendészet önkormányzatokhoz történő kötődése ősi jelenség. A magyarországi települési önkormányzatok is jogosultak a helyi közbiztonság, a vagyon és más értékek védelméről akár kényszerítő eszköz alkalmazására is jogosult személyek alkalmazásával gondoskodni. E személyeket külön-külön, önállóan is alkalmazhatják, de létrehozhatnak *önkormányzati rendészeti szervet* is, ahová ezek a személyek ez esetben tartoznak. A helyi önkormányzat rendészeti tevékenységét a rendőrség felügyeli.

Példa

Budapest főváros önkormányzata keretében működik például a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság (www.fori.hu).

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek számára a rendőrség szolgálati igazolványt és szolgálati jelvényt állít ki, tevékenységük során pedig egyenruhát vagy formaruhát viselnek. Jogellenes cselekmények észlelése esetén, azok megelőzésével, megakadályozásával, megszakításával összefüggésben jogosultak – a rendőrökhöz hasonlóan – bizonyos intézkedések és kényszerítő eszközök alkalmazására.

A rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységét az *általános rendőrség* felügyeli. Ha ilyen személy intézkedik, vagy használ kényszerítő eszközt, ez ellen is van lehetőség *panasz benyújtására*. A panaszt be lehet nyújtani ahhoz a szervhez vagy személyhez, amely vagy aki az intézkedő személy munkáltatója (például ahhoz az önkormányzathoz, amelynél alkalmazásban áll), de akár a rendőrséghez is.

Az alábbiakban röviden megismerkedünk az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek néhány fontosabb feladatával.

Azok a rendészeti feladatot ellátó személyek, akikkel – a rendőrök mellett – a közterületen igen gyakran találkozhatunk, a *közterület-felügyelők*. Az önkormányzat alkalmazásában állnak (esetenként az önkormányzatok *közterület-felügyeletet* is létrehozhatnak). A közterület-felügyelők – egyebek közt – részt vesznek a közterületi rend és tisztaság, valamint az önkormányzati vagyon védelmének ellátásában. Ugyancsak van feladatuk a közterületi parkolás (jogi kifejezéssel: a *várakozási közszolgáltatás*) nyújtása kapcsán, e körben például ellenőrizhetik a parkolásért járó ellenérték (parkolási díj) megfizetését, szükség esetén a járművet kerékbilincssel rögzíthetik, sőt el is szállíthatják. Jogosultak arra is, hogy a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványának (hétköznapi szóval: „*rokkantigazolvány*”) használatát ellenőrizzék.

Fontos!

Jó, ha tudod: a közterület-felügyelőknek a *tömegközlekedési eszközök használati rendjének fenntartásában* is lehet feladatuk. Ennek kapcsán jogosultak a szolgáltatás igénybe vevőit (az utasokat) akár igazoltatni, feltartóztatni is.

Egy-egy konkrét feladat ellátásáért: terület (például természetvédelmi, mezőgazdasági, erdőterület, halastó), vagyontárgyak védelméért felelnek más, hasonló feladatot ellátó személyek is. Ilyen a *természetvédelmi őr*; a *mezőőr*; a *hegyőr*; a *halőr* vagy a *hivatásos vadász*.

Különleges szerepe van az úgynevezett *fegyveres biztonsági őr*eknek, a sajátos jogokkal felruházott biztonsági szervezetnek, amely őrzési feladatokat lát el, tagjai pedig szolgálati fegyverrel és más kényszerítő eszközökkel is rendelkeznek. Fegyveres biztonsági őrrel kell védeni a magyar állam működése, a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos *tevékenységeket, létesítményeket, szállítmányokat* (például atomerőmű, vasút, hőerőmű) – akkor, ha ezek védelmére valamilyen állami szerv nem kötelezett, de az őrzés a közbiztonság vagy a nemzeti vagyon védelme érdekében indokolt.

6.4.2. A magánbiztonsági szféra

A rend és a biztonság fenntartásában nem csak az állam tesz, tehet erőfeszítéseket. Már hosszú évszázadok óta kialakult az az igény és törekvés is, hogy az *egyres ember* is áldozzon erőforrásaiból arra, hogy személyét, illetve javait megvédelmezze. Ezt tekinthetjük az úgynevezett *magánbiztonság* alapjának. A magánbiztonság fogalmi rendszere a biztonsághoz sajátos módon közelít: a biztonság nyújtását, kialakítását egyfajta *szolgáltatásként* fogja fel. A magánbiztonság lényege az, hogy a biztonsági szolgáltatást szerződés útján egy vállalkozás nyújtja. A magánbiztonság területéhez tartozik a személy- és vagyonvédelem (például a bankban vagy a bevásárlóközpontban dolgozó vagyonőrök), valamint a magánnyomozás. (Ezekkel összefüggésben többek között megemlíthető még a vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő, valamint a tömegrendezvényeket szervező tevékenység is.)

A magánbiztonság területének három fő összetevője

6.4.3. Az önkéntes társadalmi (civil) szerveződések

A rendszettel összefüggő szervezetek, tevékenységek „leltározása” nem lenne teljes akkor, ha nem szólnánk az egyik legősibb, a rend és a biztonság fenntartása érdekében világszerte elterjedt megoldásról. Mivel az ember egyik legalapvetőbb igénye a rend és a biztonság, ennek kialakítása és megvédése évezredek óta az adott közösség tagjainak összefogásán, a társadalom tagjainak együttes fellépésén is alapult. Ezek az emberi közösségek már a kezdet kezdetén megszervezték a maguk védelmét, jóval azelőtt, hogy erről az állam megfelelő szinten gondoskodni tudott volna (sőt, bizonyos körben ez még az államiság kialakulása előtti időkbe is visszanyúl). Különösen eredményesek voltak e szerveződések a települések védelmét illetően (lásd városőrségek).

A közrend és a közbiztonság védelmének alapvető feladatát természetesen idővel az állam által – kifejezetten e célra – létrehozott szervezetek jórészt átvették, a fizikai erőszak monopóliuma nyomán pedig a legtöbb államban a civil önvédelmi szerveződések fellépési joga jelentősen szűkült. Mindez azonban nem tette feleslegessé a polgárok (ön)védelmi célú szerveződését. Már csak azért sem, mert természetesen az állam erőforrásai sem végtelenek, és a magánbiztonsági szféra szolgáltatásainak igénybevétele is megfelelő anyagi ráfordítást igényel.

Magyarországon ma a legkiterjedtebb és legeredményesebb civil védelmi kezdeményezés a *polgárőrség*. Ez a szerveződés az egész országot lefedi, és tevékenységével az állami szervek részéről is komoly elismerést vívott ki. Mai formájában a rendszerváltás során alakult ki, 1991-től kezdte meg működését. A polgárőrség felépítését, tevékenységét, működését külön törvény szabályozza. A törvény szerint a közbiztonság és a közrend fenntartásában részt venni kívánó, a környezetük biztonságáért felelősséget érző állampolgárok számára a polgárőrség nyújt cselekvési lehetőséget. A jogi szabályozás azt juttatja kifejezésre, hogy a polgárok önszerveződésének ezt a kitüntetett formáját *a magyar állam is elismeri*. Sőt, az elismerés mellett az állam a polgárőrséget komoly – anyagi és tárgyi természetű – támogatásban is részesíti (például pénzügyi támogatás, ruházat vagy gépjármű adományozása stb. formájában).

A polgárőrök számos tevékenységgel segítik a helyi közrend és közbiztonság védelmét, a bűnmegelőzést. Így többek között közterületen járőröznek (gyalogosan, gépjárművel, kerékpárral vagy akár lóháton), figyelőszolgálatot látnak el, jelzőőri tevékenységet végeznek. A járőrözést sokszor a rendőrökkel együtt, őket segítve folytatják, emellett a polgárőrök együttműködnek minden, a rendészet területén tevékenykedő más szervvel, személlyel is.

A polgárőr-egyesületek működési területe általában *egy település* (esetleg a főváros, fővárosi kerület) és olykor az azzal közvetlenül határos település. A polgárőri tevékenység tehát alapvetően a község, a város területéhez kötődik, leggyakrabban az adott település lakói látják el szabadidejükben, önkéntes vállalás alapján.

Polgárőr bárki lehet, aki betöltötte 18. életévét, cselekvőképes és büntetlen előéletű. A polgárőri szolgálat ellátása az Országos Polgárőr Szövetség által kibocsátott igazolvány birtokában és országosan egységes formaruhában zajlik.

Fontos!

Számodra szintén van lehetőség a polgárőrség munkájában való részvételre akkor is, ha még nem töltötted be 18. életévedet. A törvény ugyanis lehetővé teszi *ifjú polgárőrök* tevékenységét is. Ifjú polgárőr az lehet, aki:

- már betöltötte 14. életévét (és nem cselekvőképtelen);
- e tevékenység végzéséhez rendelkezik a törvényes képviselőjétől (általában a szülőjétől) írásbeli hozzájárulással;
- alapfokú iskolai végzettsége van;
- büntetlen előéletű.

Az ifjú polgárőr a polgárőrök feladatellátását segítheti, így például közreműködhet az állampolgárok tájékoztatásában, iratok előkészítésében, baleset-megelőzési, közlekedésbiztonsági, természetvédelmi tevékenység támogatásában, állami és önkormányzati vagyon megóvásában, ismeretterjesztő tevékenységben.

Az ifjú polgárőr a feladatát mindig egy polgárőrrel együtt, *ifjúpolgárőr-igazolvány* birtokában, láthatósági mellényt viselve láthatja el.

6.5. A büntetőjog és a szabálysértési jog alapfogalmai

Korábban olvashattál a rend és a biztonság, a közrend és a közbiztonság jelentéséről, jelentőségéről. Rögzítettük, hogy a közrend és a közbiztonság védelme elsődlegesen az állam, azon belül is különösen a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek feladata, kötelezettsége. Valójában ez az a tevékenység, amely a legszorosabban összefügg a büntetőjog és a szabálysértési jog kérdésköreivel is. A bűncselekmények és a szabálysértések ugyanis minden esetben sértik – kisebb vagy nagyobb mértékben – a közrendet, a közbiztonságot vagy, ahogy a törvények fogalmazznak, ezek a cselekmények *társadalomra veszélyesek*.

Természetesen *korántsem minden jogellenes magatartás számít bűncselekménynek vagy szabálysértésnek*. A jogellenes magatartások ezer- meg ezerfélék lehetnek, amelyek köréből mindenkor az állam dönti el, melyeket tekint bűncselekménynek, szabálysértésnek. Ezek egy demokratikus államban kizárólag a *legsúlyosabban* jogellenes magatartások lehetnek (például az ittas járművezetés, a lopás, a rablás, az emberölés).

A címben két jogág (jogterület) szerepel: a büntetőjog és a szabálysértési jog. Ezek rokon területek, a szabálysértési jog tulajdonképpen a büntetőjog és a közigazgatási jog sajátos találkozásaként jött létre. Az alábbiakban ezért elsőként a büntetőjog alapfogalmaival ismerkedünk meg vázlatosan, a szabálysértési jog kapcsán pedig ehhez képest elsősorban a főbb eltéréseket mutatjuk be.

Fontos!

Talán nem is kellene hangsúlyoznunk, mert magától értetődő: *bűncselekményt, szabálysértést elkövetni tilos*, sőt, erre mást rábírní, rábeszélni, ehhez másnak segítséget nyújtani is! Ez a követelmény rád és mindenki másra is vonatkozik (és persze minden más, jogellenes cselekményre is irányadó). Mivel mindannyian alá vagyunk vetve az állam főhatalmának, az állam által alkotott jogi szabályokat senki nem szegheti meg büntetlenül.

6.5.1. A büntetőjog alapfogalmai

A büntetőjog közjogi jogág (ahogy azt az 1. jegyzet I. részének I. fejezetében, a 7.5. leckében – A jogrendszer tagozódása, a közjog és a magánjog, a jogágak – már tanultátok), és meghatározó jelleggel *védelmi funkciója* van: az életviszonyokat nem elsődlegesen szabályozza (mint például a közigazgatási jog vagy a polgári jog), hanem a más jogágak által szabályozott életviszonyokat védi, oltalmazza.

A *büntetőjog* olyan jogszabályok összessége, amelyek meghatározzák:

- a *büntetendő emberi magatartásokat* (azaz a bűncselekményeket);
- a büntetőjogi *felelősségre vonás feltételeit*; valamint
- a bűncselekmények elkövetőivel szemben alkalmazható *jogkövetkezményeket* (büntetések, intézkedések).

A büntetőjog legfontosabb jogforrása a *Büntető törvénykönyv* (Btk.). A bűncselekményeket és azok büntéseit *kizárólag törvényben* lehet meghatározni.

6.5.1.1. A bűncselekmény fogalma

A Btk. szerint *bűncselekmény* az a szándékosan vagy – ha a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli.

Bűncselekmény *mindig csak emberi magatartás* lehet (egy természeti katasztrófa vagy egy vadállat által okozott sérülés nem bűncselekmény).

A bűnös emberi magatartások kétfélék is lehetnek. Bűncselekmény megvalósítható *tevéssel, tevékenységgel* (ezt szokták *aktív* magatartásnak is nevezni – ütés, lövés, szúrás stb.), de akár *mulasztással* is (ezt *passzív* magatartásnak nevezik – például valaki napokig nem ad enni az újszülött gyermeknek).

Ha a bűncselekmény fogalmát – elméleti szempontból – fogalmi elemekre bontjuk, három fő „összetevőt” különböztethetünk meg:

a) A bűncselekmény mindig *társadalomra veszélyes* cselekmény. A Btk. szerint: „Társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely *mások személyét vagy jogait*, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti *társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.*” (Ha jól megfigyeled, ez a megfogalmazás nagyon sokban hasonlít ahhoz, amit korábban a közrend és a közbiztonság kapcsán olvashattál.)

b) A bűncselekmény mindig *büntetendő* (büntetni rendelt, jogi kifejezéssel *tényállásszerű*) cselekmény. Csak olyan cselekményt lehet bűncselekményként értékelni, amelyet már *megvalósítása előtt* a törvény büntetni rendelt (tehát utólag semmilyen jogszzerű cselekményre nem lehet azt mondani, hogy az jogellenes volt). A súlyosabbnak minősülő bűncselekmények összefoglaló elnevezése: *bűntett*; az enyhébb bűncselekményeké pedig: *vétség*.

c) A bűncselekmény mindig *bűnös* cselekmény. A bűnösség egyfajta gondolati-tudati-lelki viszonyulást jelent a bűncselekmény elkövetője és a megvalósult magatartást közt. A bűnösségnek két fajtája van: a bűncselekmény elkövethető *szándékosan* vagy *gondatlanul*. A szándékosságot tekintjük a súlyosabb bűnösségi formának. Aki szándékosan követi el a cselekményt, az mindig büntetendő; aki gondatlanul, az csak akkor, ha a Btk. ezt külön kimondja (például emberölés, súlyos testi sértés, közúti baleset okozása esetén).

A Btk. szerint *szándékosan* követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja, vagy e következményekbe belenyugszik.

Példa

Ha három nagyobb fiú körbeáll egy kisebbet, és ütlegetni kezdik, hogy adja oda a mobilját (vagy felszólítják erre, azzal, hogy ha nem adja oda, megverik), *rablásnak* fog minősülni. Itt tudják az elkövetők, hogy az, amit elvesznek, nem az övék.

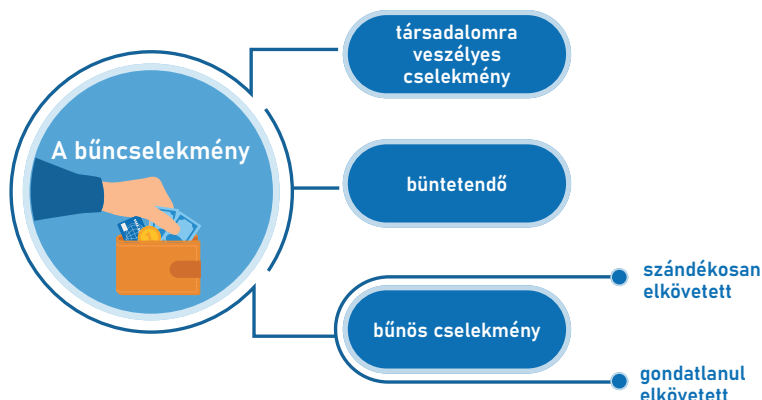
A gondatlanság törvényi megfogalmazása némileg bonyolultabb. A Btk. szerint *gondatlanságból* követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

Példa

Előfordulhat, hogy valaki éjszaka autót vezet, és nem kapcsolja fel a világítást, mert úgy véli, annyira gyakorlott vezető, hogy semmilyen probléma nem merülhet fel a közlekedés közben. Ha mégis balesetet okoz, gondatlansága lesz megállapítható, hiszen tudhatta, hogy világítás nélkül nagyobb a balesetveszély, mégis úgy gondolta, ezt el tudja kerülni. Mint utólag kiderült, ez a „bizakodás” könnyelmű volt.

Sajnos sokan vezetnek úgy is autót, hogy a KRESZ szabályait nem ismerik, vagy régen ugyan megtanulták, de azóta elfelejtették. Ha valaki a közlekedési szabályok nem ismerése miatt okoz balesetet, akkor is sor kerülhet a felelősségre vonására. Hiszen azért nem sejtette előre, hogy balesetet okozhat, mert azt az autóvezetőtől elvárható követelményt, hogy a KRESZ-t ismerje, ő nem tartotta meg.

A bűncselekmény fogalmi összetevői

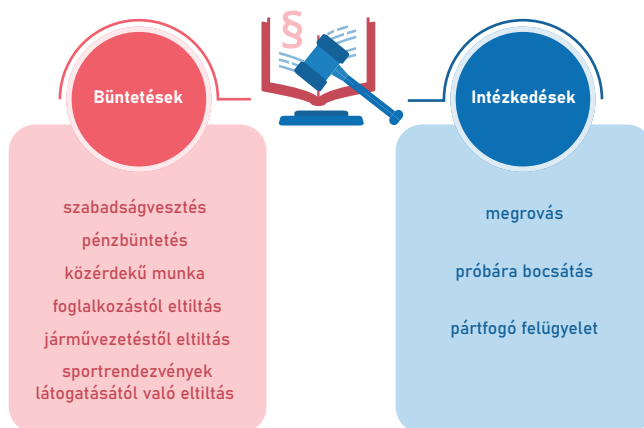
6.5.1.2. A büntetőjogi jogkövetkezmények (szankciók)

Ha valakinek a bűncselekmény elkövetése miatti büntetőjogi felelősségét megállapítják, arra *büntetést* kell kiszabni. A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár *az elkövető*, akár *más személy* bűncselekményt kövessen el. A büntetésnek megtorló jellege is van: aki bűncselekményt követ el, éreznie kell magatartása következményeinek súlyát – sok esetben éppen ez tartja vissza attól, hogy később esetleg újabb bűncselekményt kövessen el. Büntetőjogi büntetést *kizárólag bíróság szabhat ki*.

A büntetések közül a leggyakrabban *szabadságvesztés* vagy *pénzbüntetés* kiszabására kerül sor. A szabadságvesztés egy igen fontos emberi jog, a személyes szabadság, illetve ehhez kötődően a mozgásszabadság hosszabb-rövidebb ideig tartó korlátozását jelenti (valakit bezárnak a büntetés-végrehajtási intézetbe), míg a pénzbüntetés anyagi hátrányt okoz (az állam részére be kell fizetni a meghatározott pénzüsszeget).

Számos más büntetés is létezik még, például előfordulhat, hogy valakit eltiltanak a foglalkozásától vagy a járművezetéstől, esetleg a sportrendezvények látogatásától.

A büntetőjogi jogkövetkezmények másik típusa (a büntetések mellett) az úgynevezett *intézkedés*. Vannak intézkedések, amelyeket büntetések kiszabása *mellett*, de olyanok is, amelyeket büntetés kiszabása *helyett* lehet alkalmazni. Ez utóbbiak közé tartozik például a *megrovás*, amelyet olyankor alkalmaznak, amikor a bűncselekmény nagyon csekély súlyú. Intézkedés a *pártfogó felügyelet* is, amely elrendelhető például azzal szemben, akire vonatkozóan felfüggesztett szabadságvesztés büntetést szabtak ki.

Egyes büntetések és intézkedések fajtái

6.5.1.3. A bűncselekmény elkövetői

A bűncselekmények elkövetői mindazok a személyek, akik a bűncselekmény megvalósításában közreműködnek. Elkövetők a *tettesek* és a *részesek*.

Őnálló tettesnek szokták nevezni azt, aki a bűncselekmény törvényi tényállását egymaga valósítja meg (például üt, szúr, lő, a dolgot elveszi). Ha a szándékos bűncselekményt többen közösen, egymás tevékenységéről tudva követik el, őket *társtetteseknek* nevezik (például ha többen egyszerre bántalmaznak valakit).

A tetesség különleges formája, úgynevezett *közvetett tettség* az, amikor valaki a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását úgy valósítja meg, hogy ehhez egy egyébként nem büntethető személyt használ fel.

Példa

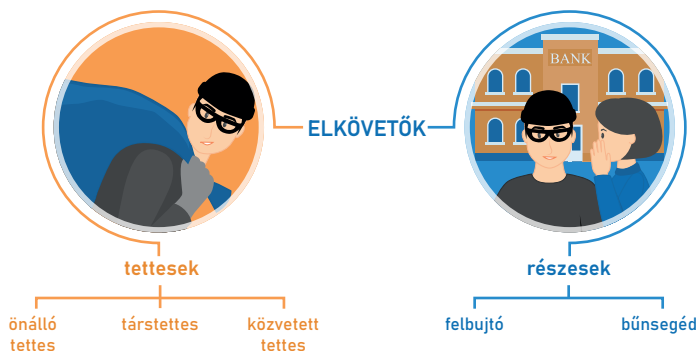
Előfordul például, hogy valaki ráveszi 14 év alatti gyermekét lopás elkövetésére, tudva azt, hogy a gyermeket nem lehet felelősségre vonni. Ez valóban igaz, de ilyenkor a szülő tettesként fog felelni a bűncselekmény elkövetése miatt.

A részességnek két esete lehetséges. *Felbujtónak* nevezzük azt, aki más bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír. *Bűnsegéd* pedig az, aki bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt (ez lehet fizikai, de pszichikai jellegű segítség is). A részeseket a bűncselekmény elkövetése esetén ugyanúgy felelősségre kell vonni, mint a tetteseket.

Példa

Felbujtó lesz például az, aki megkéri a barátját, hogy lopjon el számára egy nagy értékű ékszert, és megígéri, hogy sikeres elkövetés esetén az ékszert eladja, és az árát megfizeti. Felbujtó az is, aki a filmekben „megbízta” a bérnyílóst a „munka” elvégzésével. Bűnsegéd lesz az, aki látja, hogy az iskola udvarán több (a példa kedvéért már 14 éven felüli) gyermek ver egy másikat, és odamegy hozzájuk, hogy hangos szóval biztassa őket („üssétek csak ezt a kis szemetet!”). Bűnsegéd az is, aki autójával fuvarozza a tetteseket a bűncselekmény elkövetésének helyszínére (ha tud a tervezett cselekményről). Bűnsegéd lesz az is, akinek ismerőse elmondja, hogy „megyünk megütni X.-et, mert nagy összeggel tartozik nekünk”, és „segítségképpen” odaadja neki baseballütőjét.

A bűncselekmények elkövetői

6.5.1.4. A büntetőeljárás

Aki bűncselekményt követ el, az számíthat rá, hogy ezért felelősségre fogják vonni, és rá büntetést fognak kiszabni. Azt a jogi folyamatot, amikor a feltételezett elkövető által elkövetett cselekményt felderítik, bizonyítják, és a megfelelő büntetést (intézkedést) kiszabják, *büntetőeljárásnak* nevezik. A büntetőeljárás szabályait *törvény* rendezi.

A büntetőeljárás több szakaszból áll. Előfordulhat, hogy a bűncselekmény gyanújának fennállása is kérdéses, ekkor *előkészítő eljárást* kell lefolytatni. Mindenképpen szükség van nyomozásra (*nyomozási szakasz*). Ezután az ügyész vádat emel (*vádemelés*), és a büntetőbíróság elé kerül az ügy (*bírósági szakasz*). A büntetőjogi felelősség fennállásáról és büntetés (intézkedés) alkalmazásáról a bíróság dönt *ítéletében*.

Az a személy, aki ellen az eljárás folyik, az úgynevezett *terhelt* (az eljárás egyes szakaszaiban gyanúsított, majd vádlott, végül elítélt).

6.5.2. A szabálysértési jog alapfogalmai

Amint erről a fejezet elején is szóltunk, a súlyosan jogellenes cselekmények között nemcsak bűncselekményeket, hanem úgynevezett *szabálysértéseket* is találunk, azaz a bűncselekményeknél kisebb súlyú jogsértő cselekményeket.

Fontos leszögezni, hogy *a szabálysértések tehát nem bűncselekmények*. Igaz ugyan, hogy a kétféle jogsértés közt elég sok a hasonlóság; előbbiről azonban a szabálysértési törvény (Sztv.) azt mondja, hogy az „a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél *kisebb fokban* sérti vagy veszélyezteti” mások személyét vagy jogait, az állami, társadalmi, gazdasági rendet. Röviden: a szabálysértésnek *kisebb a társadalomra veszélyessége*, mint a bűncselekménynek. Mindazonáltal a szabálysértés is kriminális jellegű, *a társadalomra veszélyes cselekmény*.

E két cselekménytípus közt jelentős különbség a fentiekből következően, hogy szabálysértési ügyekben általában nem bíróságok, hanem *közigazgatási szervek, hatóságok járnak el*. Szabálysértési eljárást lefolytatni, szabálysértési büntetéseket és intézkedéseket alkalmazni tehát – bizonyos kivételekkel – a *végrehajtó hatalom* jogosult.

Habár a szabálysértési jog mára elkülönült a büntetőjogtól, a kétféle jogellenes cselekmény hasonlóságai miatt a két jogterület közt *erős a kapcsolódás*. Vannak például olyan bűnös, jogsértő cselekmények, amelyek – bizonyos feltételek fennállása esetén – akár egyik vagy másik csoportba is egyaránt beletartozhatnak. Ilyenkor pusztán egyetlen szempont (úgynevezett *tényállási elem*) az, ami eldönti, hogy éppen bűncselekményről vagy szabálysértésről van-e szó.

Példa

Aki lopást követ el, e magatartásával szabálysértést vagy bűncselekményt is megvalósíthat. A különbség egyetlen szempont szerint ragadható meg, ez pedig az ellopott tárgy(ak) *értéke*. Ha az ellopott egy vagy több dolog értéke nem haladja meg az 50 000 forintot, akkor lopás *szabálysértéséről* van szó. Ha azonban az érték meghaladja az 50 000 forintot, akkor már *lopás bűncselekményéről* beszélünk.

Ugyancsak erős a kapcsolat bizonyos alapvető fogalmak kapcsán. Ezekre vonatkozóan az Sztv. *háttérjog-szabálya* a Btk. Ez azt jelenti, hogy ha az Sztv. használ egy bizonyos fogalmat, de annak tartalmát nem magyarázza meg, akkor e fogalmat a Btk. szerinti tartalommal kell értelmeznünk.

Példa

Ilyen fogalmak – többek között – a szándékosság, a gondatlanság, a társtettes, a közvetett tettes, a felbujtó, a bűnsegéd, a lopás vagy a rongálás. Ahol tehát például az Sztv. azt mondja, hogy a szabálysértés gondatlanul is elkövethető, ott meg kell keresni, hogy a Btk. mit mond a gondatlanság kapcsán, és ezt a fogalmat az Sztv.-nél is ugyanabban az értelemben kell használni.

Szabálysértés elkövetése miatt *büntetés és intézkedés* is alkalmazható. Ezekből azonban a büntetőjogi szankciókhoz képest jóval kevesebb típus létezik, és mértékük sem annyira súlyos. A szabálysértési büntetések:

- az elzárás;
- a közérdekű munka;
- a pénzbírság.

Az egyik legnagyobb formai különbség a büntetőjog és a szabálysértési jog közt abban ragadható meg, hogy melyik állami szerv *folytatja le az eljárást*. A szabálysértési eljárásokban ugyanis a bíróság nem feltétlenül vesz részt, azokat jellemzően közigazgatási szervek folytatják le.

A szabálysértési eljárásokban többnyire az *általános rendőrség* jár el (néhány szabálysértés esetében pedig a Nemzeti Adó- és Vámhivatal). A *bíróságok* csak akkor vesznek részt szabálysértési eljárásban, ha valaki a hatóság döntése ellen jogorvoslattal él, vagy ha az eljárást a legsúlyosabb (elzárással is sújtható) szabálysértések miatt kell lefolytatni.

Mivel a szabálysértési eljárás nem büntetőeljárás, ebből következően az eljárásban részt vevő személyek egy részének is más a megnevezése. A szabálysértési eljárásban nincs terhelt, gyanúsított, vádlott vagy elítélt (hiszen nincs nyomozás, vádemelés, vádló, nyomozó hatóság és az eljárásban nem hoznak ítéletet sem). Az a személy, akivel szemben a szabálysértési eljárás folyik, az *eljárás alá vont személy*. Ha pedig a szabálysértési felelősségét megállapítják (vele szemben büntetést, intézkedést alkalmaznak), már *elkövetőnek* nevezzük.

A büntető- és a szabálysértési eljárás különbségei

	Büntetőeljárás	Szabálysértési eljárás
Kivel szemben folyik?	terhelt (gyanúsított – vádlott – elítélt)	eljárás alá vont személy – elkövető
Mi a fő tárgya?	bűncselekmény elkövetésének elbírálása, büntetőjogi felelősség (bűnösség) megállapítása	szabálysértés elkövetésének elbírálása, szabálysértési felelősség megállapítása
Ki folytatja le?	nyomozó hatóság (főként: rendőrség) – ügyészség – bíróság	közigazgatási szerv, szabálysértési hatóság (főként: rendőrség); esetleg bíróság
Melyik büntetés korlátozza legsúlyosabban a szabadságot? Ki alkalmazhatja?	szabadságvesztés; csak bíróság	elzárás; csak bíróság
Melyik büntetés jelent pénzfizetési kötelezettséget? Ki alkalmazhatja?	pénzbüntetés; csak bíróság	pénzbírság; közigazgatási szerv vagy bíróság

Felhasznált irodalom

- Blaskó Béla: *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Budapest, Rejtjel Kiadó, 2020.
- Boda József (szerk.): *Rendészettudományi szaklexikon.* Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- Christián László (szerk.): *A magánbiztonság elméleti alapjai.* Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, 2014.
- Finszter Géza: *Rendészettan.* Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Hollán Miklós – Nagy Judit (szerk.): *A szabálysértési jog tankönyve.* Budapest, Dialóg Campus – Wolters Kluwer, 2019.
- Szamel Lajos: *A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai.* Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1990.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE